

yaşa

Sayı:17 Nisan 2008

04 kısa kısa 06 iş dünyası 08 sanat 10 Sabancı Diğer 12 resim: Mehmet Güler/üz 16 mimari: Doğan Hasol
18 tarih: Özgen Aker 22 yaşam rehberi 24 fotoğraf: Arif Açı 28 iş dünyası: Aynur Bektaş
32 yaşam rehberi: gravür 34 söyleşi: Işık Menderes 38 tarih: kadın sultanlar 40 sanat: Bihret Mevitan
44 seramik: Benli Anılman 46 moda: Hatice Gökçe 50 söyleşi: Ayla Algan 54 sanat: Marcus Graf
56 kültür: Günseli Kato 60 sanat: Işıl Akbaygil 62 reklam: Fanka Yasemin Ergüder 64 yaşam rehberi: Capoeira
66 sinema: Alın Taşçıyan 70 yaşam rehberi: İdil Biret 72 kitap 74 Yaşar kısılar 76 summaries

Yaşar

Dünya ekonomisi ve değişim

2008 yılının ikinci çeyreğine girdik. Bugünlerde, dünya gündemi ve buna paralel olarak Türkiye'nin gündemi, ağırlıklı olarak küresel ekonomideki gelişmeler üzerine odaklı.

Ocak ayında Davos World Economic Forum Toplantısı'nda katılımcılar yoğun bir gündemle çalıştılar, değişik platformlarda birçok farklı konuyu, tüm boyutlarıyla tartıştılar. Ancak, küresel ekonomideki sıcak gelişmeler öne çıktı.

ABD ekonomisinin bir yavaşlama içerisinde olması ve bunun diğer ülke ekonomilerini etkiliyor olması ortak bir tespit artık... Küresel piyasalarda yaşanan dalgalanma ise,

timde iyi bir performans için altyapıyı güçlendirmek, Türkiye için önemli adımlar olacaktır.

Bugün, insan faktörünün önemi tartışılmazdır. Eğitimli insan kaynağının başarı grafiğine bakarken, karşımıza potansiyel performans ve tutku kavramları çıkıyor. Potansiyeli olan, performansı yüksek insan kaynağında artık tutku faktörü, başarı için anahtar rol oynuyor. İş hayatında, başarılı yönetici ve lider seçiminde bu kriterlere bakılıyor.

Türkiye bulunduğu stratejik konum, coğrafi özellikleri, genç nüfusu ile, dünyanın dikkatle izlediği ülkeler arasında. Bizlere düşen görev, dünya gelişmelerini izlemek, doğru

Türkiye stratejik konumu, coğrafi özellikleri, genç nüfusu ile dünyanın dikkatle izlediği ülkelerden. Bizlere düşen görev, dünya gelişmelerini izlemek, doğru icraatları yapmak ve risklere hazırlıklı olmaktır.

2008'e damgasını vurmakta. Çin, değişim ve büyüme oranları ile halen dikkat çekmekte. Önceleri dünyanın merkezi batı iken, artık ekonomik yoğunluk ve büyüme doğuya kaymış durumda. Mevcut sektörlerle ilaveten tarım, gıda, sağlık, enerji gibi sektörlerde büyümenin devam edeceği görülüyor. Dünya nüfus artışına ilaveten, küresel ısınma ve kuraklık gibi çevre faktörleri nedeniyle, bu sektörlerin daha çok önem kazanacağı düşünülüyor.

Ülkemiz açısından ise küresel ekonomideki gelişmeleri çok iyi takip etmenin önemli olduğunu düşünüyorum. Verimlilik ve inovasyon ön planda olacak rekabet etmek için. Tarım/gıda sektörlerinde gelecekte var olabilmek için yatırımlarımızı tamamlamak, eği-

icraatları yapmak ve oluşabilecek risklere hazırlıklı olmaktır. Burada sivil toplum kuruluşlarına, devlete ve siyasilere ve kurumlarımıza önemli bir sorumluluk düşmektedir. Öncelikle toplumla bütünleşme ve gelecek vizyonu oluşturulmalıdır. Türkiye ekonomisi her yıl yüzde 7 – 7,5 oranında büyüyebilir ve 10 yıl içinde de trilyon dolar bir ekonomi olmayı başarabilir. Türkiye'nin böyle bir kapasitesi olduğuna yürekten inanıyorum. İyimser ama temkinli olmak, geleceği göğüslemekte ön şartlar.

Dünyamızda değişimin yaşandığı ve farklı rüzgarların estiği bir döneme girdik. Hepimiz için temkinli ama verimli bir dönem olması dileklerimizle sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Feyhan Yaşar Kalpaklıoğlu
Yaşar Holding Yönetim Kurulu Başkanı

02 içindekiler

yaşa

Yaşar Holding A.Ş. Adına Sahibi
Feyhan Yaşar Kalpaklıoğlu

Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Yaprak Özer

İçerik ve Tasarım Uygulama
indeks:

İndeks İçerik-İletişim Danışmanlık
Kore Şehitleri Cad. No:28 Atılım İş Merkezi
K:4 D:4 Zincirlikuyu-İstanbul
Tel: 0212 347 70 70 Faks: 0212 347 70 77
e-mail: indeks@indeksiletisim.com
web: www.indeksiletisim.com

04

06

12

18

24

56

60

62

66

Yazı İşleri**Yayın Direktörü:** Fulya Yaşa**Editörler:** Berrin Türkmen, Taner Gezer**Haber Merkezi:** Umut Bavlı, Demet Şeker, Esra Melek Yiğitsöz, Esra Melek Yiğitsöz**Katkıda Bulunanlar:** Şervan Adar Avcı, Mert Gezgin, Nazan Şahitoğlu, Batur Fatih İlhan, Lale Sinem Erdem**Görsel Yönetmen**

Esen Ataman Kürklü

Grafik Tasarım

Serkan Bengin, Emre Ergül

Fotoğraf: Dianet**Teknik Koordinasyon:** Çağlayan Bayroğlu**İdari İşler:** Özge Yurtseven**Baskı**

Stil Matbaacılık

İbrahimkaraoğlu Cad.

Yayınlar Sk. No: 5 Stil Binası

Seyrantepe/İstanbul

Telefon: 0212 281 92 81

Yayın türü

Yerel-Süreli-3 Aylık

Dergi Yönetim Yeri

Yaşar Holding A.Ş. İstanbul Temsilciligi

Setüstü Kabataş No: 23 İstanbul

Telefon: 0212 251 46 40**Faks:** 0212 244 42 00**e-posta:** yasadergi@yasar.com.tr

"Yaşa" Dergisi'nin içerik ve tasarımı İndeks İçerik İletişim Danışmanlık tarafından yaratılmış olup, Fikir ve Sanat Eserleri Yasası kapsamında eser olarak koruma altındadır. "Yaşa" Dergisi'nde yayınlanan yazı ve fotoğrafların yayma hakkı ve "Yaşa" markası ve logosu Yaşar Holding A.Ş.'ye aittir. Kaynak gösterilse dahi, hak sahiplerinin yazılı izni olmaksızın ticari amaçlarla kullanılamaz. Dergide yayınlanan yazılar, yazarların kişisel görüş, yorum ve tavsiyelerini içermektedir. İndeks İçerik İletişim Danışmanlık veya Yaşar Holding A.Ş., yazılarda yer alan bilgi, görüş ve tavsiyeler nedeniyle doğabilecek maddi veya manevi zararlardan hiçbir şekilde sorumlu değildir.

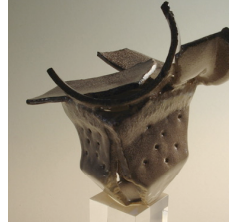
28

34

40

44

50

04 kısa kısa 06 iş dünyası: Suzan Sabancı Dinçer 12 resim: Mehmet Gülerüz 16 mimari: Doğan Hasol 18 tarih: Özgen Acar 22 yaşam rehberi 24 fotoğraf: Arif Aşçı 28 iş dünyası: Aynur Bektaş 32 yaşam rehberi: gravür 34 söyleşi: Işık Menderes 38 tarih: kadın sultanlar 40 sanat: Bihrat Mavitan 44 seramik: Beril Anılanmert 46 moda: Hatice Gökçe 50 söyleşi: Ayla Algan 54 sanat: Marcus Graf 56 kültür: Günseli Kato 60 sanat: Işıl Akbaygil 62 reklam: Faika Yasemin Ergüder 64 yaşam rehberi: Capoeira 66 sinema: Alin Taşçıyan 70 yaşam rehberi: İdil Biret 72 kitap 74 Yaşar kısılar 76 summaries

Altı dakikada yepyeni bir hafıza

İspanya'da siesta, Türkiye'de şekerleme, Almanya'da nickerchen, İngiltere'de snooze... Hepsi kısa süreli uykuyu ifade ediyor. Ortak noktaları ise tüm dünyada patronların çalışanlarını şekerleme yaparken görmek istememesi.

Zaman paradır mantığından yola çıkılırsa patronlar pek de haksız sayılmaz. Uyku uzmanı ve Pennsylvania Üniversitesi psikoloji profesörü David Dinges'e göre patronlar şekerlemeyi bir fiziki rahatsızlık olarak görüyor. Ancak bilim insanları bunun tam tersini düşünüyor. Hatta masa başında yapılan şekerlemenin ne kadar yararlı olduğunu kanıtladıklarını söylüyorlar.

Almanya'da yapılan bir çalışmada bir grup öğrenciyi ezberlemeleri için birtakım sözcükler verildi. Daha sonra öğrencileri iki ayrı gruba ayırıp birer saat zaman ta-

nıdılar. Bir grubun bu zaman zarfında yaklaşık altı dakika uyumasına izin verilirken diğer grup uyanık tutuldu. Sonuç ise gayet "uyku verici" oldu. Şekerleme yapan öğrencilerin ezber performansı diğerlerine göre daha yüksek çıktı.

Daha önce yapılan araştırmalar hafızanın derin uyku halinde tazelandığını kanıtlıyordu. Alman doktor Olaf Lahl'ın yürüttüğü bu çalışma da bilim dünyasında ilginç olarak değerlendirildi. Patronlara da duyurulur: Ofiste 6 dakika şekerleme verimliliği artırıyor.

Topuksuz ama topuklu ayakkabı

Günümüzde moda dünyası birbiri ardına gelen çılgınlıklarla insana "bu da mı oldu" dedirtiyor. Dünyanın çeşitli bölgelerinde gerçekleştirilen moda haftaları ve ardından manşetlerde yer alan ilginç fotoğraflar tasarımın sınır tanımadığını gösteriyor, bizi tasarım harikalarıyla tanıştıyor.

Gizli topuklu ayakkabılar da bu tasarım harikalarından biri. Aslında gizli topuk demek yanlış. Çünkü sonuçta topuk yok. Ya da var mı? Bilemedik. İngiliz asıllı modacı Antonio Berardi tarafından tasarlanan bu ayakkabıların kullanımı bir hayli zor. Nitekim Gwyneth Paltrow, Uma Thurman ve Victoria Beckham gibi Antonio Berardi hayranları bile henüz bu moda "ayak uydura-

mamış". Modacı Berardi, tasarım için büyük siparişler alamadıklarından yakınıyor. Halbuki çok da "ucuz-

lar"... Bir çift ayakkabı yalnızca 1800 Sterlin yani yaklaşık 4 bin YTL...

Arabamla yüzüyorum

Arabamla yüzmek istiyorum diyenlere müjde... Şaka değil gerçek! "SQuba" ile neredeyse her şey mümkün. Hem karada hem suda araba keyfini yaşamak artık bir hayal olmaktan çıkıyor.

İsviçreli Frank Rinderknecht, James Bond filmlerinden esinlenerek 20. yüzyıla uygun bir araba tasarladı. SQuba adını taşıyan bu teknoloji harikası uçamıyor. Ama onun yerine 10 metreye kadar sualtına inebiliyor ve burada saate 3 km hız yapabiliyor. Karada bu hız saatte 200 kilometreye kadar çıkıyor.

Gerçek bir James Bond tutkunu olan Rinderknecht daha önce de çılgın araba tasarımlarıyla ün kazanmıştı. Çevre dostu olarak bilinen İsviçreli tasarımcı, SQuba'yı "zero emission car" (sıfır emisyon arabası) olarak nitelendiriyor. Tamamıyla lityum iyon akü ile çalışan arabanın çevreye duyarlı bir motoru var. SQuba ayrıca karada devreye giren bir navigasyon sistemine de sahip.

Yeşil olimpiyatlar

Köklü bir tarihe ve kültürel birikime sahip olan Pekin, 17 milyona yakın nüfusu ile birçok soruna da ev sahipliği yapıyor. Özellikle de hava kirliliği.

Pekin bugün dünyanın havası en kirli kentleri arasında başı çekiyor. Bu nedenle uzun bir süredir hava kirliliği ile baş etmek için çeşitli önlemler alınıyor. Ancak artık Pekin'de zaman daraldı. Pekin 8-24 Ağustos tarihleri arasında Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapacak. Kısacası dünya Pekin'e "akacak". Bu yüzden kusursuz bir Çin imajı gerekiyor.

Pekin'de çeşitli kampanyalar yürütülüyor. İşte bazı ilginç kampanya atakları...

Eğitim kampanyaları: Halka bilet satışları ve sokakta nasıl davranmaları gerektiği konusunda düzenli eğitimler veriliyor. Bu eğitimlerde Çinlilere sokaklara kesinlik-

le tükürmemeleri gerektiği tembih ediliyor. Taksi şoförleri için İngilizce ve kibarlık kursları açılıyor.

Yeşil Olimpiyat: Pekin'de Yeşil Olimpiyat sloganıyla kent içinde 27 gözlem istasyonu kuruldu. Uzmanlar bu istasyonlar sayesinde atmosferik yapıyı izleyerek kirlilik kaynaklarını tespit ediyor ve önlem önerileri hazırlıyor.

Meteoroloji ordusu kuruldu: 53 bin kişiden oluşan meteoroloji ordusu 7 bin top ve 5 bin roket fırlatıcıyla yılda 1 milyona kadar top mermisi ve kimyasal top atıyor. Amaç, silahlarla düşmanı yenmek değil. Bu ordunun amacı dolu fırtınalarını durdurmak ve yağışları artırmak.

Benzin istasyonları kapatılıyor: Yoğun miktarlardaki egzoz emisyonlarının azaltılması amacıyla Pekin'de bulunan 1300'ü aşkın benzin istasyonu yenileniyor. Geri kalanlar ise kapanacak.

Lale Adası'na buyurun

Yapay adalar dünyanın kapıldığı son çılgınlıklardan biri. Dubai'deki Palmiye Adası dünyanın 8. harikası olarak görülüyor. Dubai'den sonra Hollanda da kolları sıvadı ve ünlü Lale Adası'nın yapımına başladı. Lale Adası'nın toplam maliyetinin 2,5-3 milyar Dolar'ı bulması bekleniyor. Ada, 17 bölümden oluşacak. Yapay toprak parçasında 28 farklı mimari stilde inşa edilecek lüks villalar, oteller, golf sahaları, botanik bahçeleri, alışveriş merkezleri ve iki marina bulunacak. Yapay ada moda olur da, eline fırsat geçen yapmaz mı? Rusya da sıraya girdi. Karadeniz kıyısındaki turistik Soçi kentinde Rusya'ya benzer şekilli bir yapay ada inşa edilecek. 2008 sonunda inşaatına başlanacak adanın 2017 yılında tamamlanması planlanıyor.

Zaman böyle geçiyor

Metropollerde yaşayan insanların önemli bir bölümü her gün ev ile işyerleri arasında aynı yolculuğu yapıyor ve bu yolculuklar sırasında kahve, gazete, yemek gibi benzer şeyleri satın alıyor. Visa Europe tarafından Londra'da 100 kişi ile yapılan bir araştırma her gün tekrarlanan bu alışverişlerde nakit kullanımının insana yılda üç gün kaybettiğini gösteriyor.

Nakit çekme: Haftada 7 dakika

Londra'da evle işyeri arasında yolculuk yapanların yüzde 63'ü her hafta ortalama iki ya da üç kez para çekiyor. Bu işlem, sırada beklenen süre dahil yaklaşık 146 saniye alıyor. Bu da, kişinin her hafta 7 dakikanın üstünde bir süre-yi nakit çekme noktalarında harcaması anlamına geliyor.

Gazete: Haftada 3.5 dakika

Katılımcıların üçte biri her hafta yedi kez gazete alıyor, nakitle ödeme için ortalama 31 saniye harcıyor. Haftada 3.5 dakika, yılda üç saat sekiz dakika 34 saniye!

Kahve: 24 dakika 18 saniye

Londra'da evle işyeri arasında yolculuk yapanların yüzde 37'si haftada ortalama dokuz kez kahve alıyor ve nakitle yaptıkları her ödemede 162 saniye harcıyor. Haftada toplam 24 dakika 18 saniye.

Yemek ve atıştırma: 23 dakika 42 saniye

Katılımcıların yüzde 35'lik bir bölümü haftada dokuz kez yemek ve atıştırma için ödeme yapıyor. Yemek ödemelerinde 158 saniye harcanıyor. Haftada toplam 23 dakika 42 saniye.

Markette alışveriş: 12 dakika 19 saniye

Yüzde 19'luk bir bölüm haftada dokuz kez yol üstündeki markete uğruyor ve her defasında ödeme için ortalama 82 saniye harcıyor (kasada ödeme için harcanan süre, kuyrukta bekleme dahil değil). Haftada 12 dakika 19 saniye, yılda toplam 10 saat, 41 dakika ve 19 saniye.

06 iş dünyası: Suzan Sabancı Dinçer

röportaj: fûlay yaşa

Akbank Yönetim Kurulu Başkanı Suzan Sabancı Dinçer ile bayrağı babası Erol Sabancı'dan devraldıktan sonra yapılan ilk röportajı okuyunuz. Erol Sabancı görevini, "Akbank, Suzan Sabancı Dinçer'in dinamik ve vizyoner liderliği ile Türkiye'nin ve bölgenin lider bankası konumunu güçlendirecektir" sözleriyle devretti. 60. kuruluş yılını kutlayan Akbank, Türk ekonomisinin lokomotif finansal kuruluşlarından biri. Bugün Akbank'ın kaptan köşkünde Suzan Sabancı Dinçer oturuyor. Dinçer, röportaj için bulduğumuz Sabancı Center'daki toplantı odasına babasının sözlerini kantlayan bir enerjiyle girdi, ortaya tempolu bir söyleşi çıktı.

Dinçer, "Bizim bir numaralı işimiz ekonomi olmalı" diye söze başladı. Sonra yine kendisi sordu; "Neden?"... "Çünkü" diye sürdürdü sözlerini: "Bir ülkede ekonomi iyi olursa, sosyal refahı, kültür seviyesini, eğitimi ve her türlü yaklaşımları (gelişmiş ülkelerdeki gibi) bize getirecektir. Türkiye çok büyük bir fırsat yakaladı. Beş yıllık çok iyi bir performans gösterdi. Son 4-5 aydır gündemimizde ya anayasa değişikliği ya da türban konusu var. Bunlara ek parti kapatma konuşuluyor. Ekonominin üzerinde başka öncelikler var. Türkiye çok genç bir ülke, demokraside çok önemli sınavlar veriyor. Biz Avrupa Birliği'ne koşalım, Avrupa'nın bir parçası olalım derken ters istikamete giden, şaşırtıcı şeyler yapmıyor olmamız lazım. Zaman kaybettirir bize."

Konjonktüre baktığında, beklenmedik bir kaza olmadığı sürece Türkiye'yle ilgili pozitif öngörüye sahip olduğunu söylüyor Dinçer, ancak "temkinliyim" demeyi de ihmal etmiyor: "Dünya konjonktüründe büyük problemler var, tabii ki Türkiye'ye de önemli etkileri olacak. Herkesin her şeyi yaparak para kazanması mümkün değil. Stratejik önemi olan şirketler, sektörler, ilgi ve

hükümetin uyguladığı programlara ve dolayısıyla artan istikrara paralel olarak önemli ölçüde arttı.

Türkiye'ye 1990'lı ve 2000'li yılların başında yılda 1 milyar Dolar ortalama doğrudan yabancı sermaye gelirken, bu rakam 2007 yılında 20 milyar Dolar'a yükseldi. Bu da Türkiye'nin uluslararası finansal piyasalarda artan kredibilitesi ile doğrudan alakalı. Ancak Türkiye'de iç tasarruflar yetersiz ve yüksek büyümeyi sağlamak için yabancı sermaye girişine ihtiyaç duyuluyor. Bu da tabii ister istemez cari işlemler açığını artırıyor. Amaç, mümkün olduğu kadar sermaye girişini borç yaratmayan doğrudan yabancı sermaye ile sağlamak. Bunun sürdürülebilmesi ve sermayeyi özellikle greenfield yatırımlara çekebilmek için hükümetin reform odaklı kalmaya devam etmesi gerekiyor.

İşsizlik...

Hükümet programında istihdamı artıran ve özellikle mal-hizmet üretimine yönelik yeni yatırımların ülkeye çekilebilmesi için gerekli ortamın oluşturulacağı belirtiliyor. Ayrıca istihdam üzerindeki vergi yüklerinin de azaltılacağı vurgulanıyor. Kayıtdışılığın önemli ölçüde emek piyasasından kaynaklandığını ve bunun da temel olarak istihdam üzerindeki yüklerin sonucu olduğu göz önüne alındığında, hükümet programında söz konusu yüklerin azaltılacağına ilişkin somut hedefler verilmesini olumlu bir gelişme olarak değerlendiriyoruz. Türkiye'de orta-uzun vadede işsizlik oranının düşürülebilmesi için devlet politikasının teknoloji ve bilgiye dayalı sektörleri desteklemesi ve Türkiye'de orta-uzun vadeli bir sanayi politikası vizyonunun oluşturulması gerekiyor. Sektörlerimizin rekabet güçlerini yükseltecek, ihracat kapasitelerini artıracak ve istihdam yaratacak bir sanayi stratejisi-ne ihtiyacı var. Bunu sağlayabilmek için amaca yönelik eğitimin ve eğitim kalitesinin geliştirilmesi gerekiyor.

“Temkinli pozitifim”

yatırım çekmeye devam edecektir. Bu anlamda pozitifim ama temkinli pozitifim."

Suzan Sabancı Dinçer renkli bir sima. İş kadını, bankacı, eş, anne rollerinin dışında sosyal hayatta da pek çok kimliği var. Lüksemburg İstanbul Fahri Konsolosu, TÜSIAD, KAGİDER, Finans Kulübü gibi sivil toplum kuruluşlarında etkin roller alıyor. Kendisine göre zamanı iyi planladığınızda yapamayacağınız şey yok. Disiplinli olmayı, önceliklerini belirlemeyi, İngiltere'de aldığı eğitimde öğrenmiş. Her günü, saati önceden belli. Uzayan toplantılar onun literatüründe yazmıyor. Hızlı çalışıyor, hızlı karar alıyor.

Ekonomide bazı göstergeler alarm veriyor. Bunlardan biri yüksek cari açık, diğeri düşmeyen işsizlik ile çarpık istihdam. Hükümete önerdiğiniz çözüm var mı?

38 milyar Dolar'a ulaşan cari işlemler açığı Türkiye ekonomisinin en önemli kırılganlık unsurlarından biri. Cari açığın finansmanı için her yıl 30-40 milyar Dolar tutarında bir sermaye girişi sağlanması gerekiyor. Ancak burada finansman tarafında kaydedilen gelişmeler önemli. 2007 yılında doğrudan yabancı sermaye girişleri, bankaların ve özel sektörün dış borçlanmaları ile gerçekleşti. Doğrudan yabancı sermaye yatırımları ne kadar yüksek olursa, cari işlemler açığından kaynaklanan riskleri ve kırılganlığımızı o oranda kontrol altında tutabiliriz. Doğrudan yabancı yatırımlar da son yıllarda

Ekonomik büyümenin diğer paradoksu da gelir dağılımında adaletsizlik ve bölgesel gelişme eşitsizlikleri. Hükümet bunların üstesinden gelmek için sizce bir siyasi kararlılık ortaya koyuyor mu?

Gelir adaletsizliğini düzeltmek için her şeyden önce enflasyonun düşürülmesi gelir. Dolayısıyla enflasyon hedeflemesine odaklı para politikası ile maliye politikasında disiplinin sürmesi ve ayrıca yapısal reformların devam ettirilmesi önemli bir husus. Faiz dışı fazla vermeye devam etmemiz, bütçe açığımızı sıfırlamamız, iç borcumuzu düşürmemiz, borçlanma faizlerini düşürmemiz ve vadesini uzatmamız çok önemli. Bu sayede kamu borcunun milli gelir içindeki payı azalacak. Ayrıca bütçeden eğitim/sağlık gibi alanlara daha fazla kaynak ayrılacak ve refah düzeyi artabilecek.

Türkiye'nin uzun vadede refah düzeyini artırabilmek için eğitime öncelik tanınması gerekiyor. Bu da ülkedeki ARGE faaliyetlerinin teşvik edilmesi ile mümkün hale gelecek. Hükümet de programında, girişim sermayesi gibi uygulamaların gelişmesinin desteklenmesi, teknoloji geliştirme bölgelerine yatırım kredisi faiz desteği sağlanarak ARGE çalışması yapan KOBİ'lerin sayılarının artırılacağını vurguluyor. Programda, modern teknolojiyi takip edememeleri nedeniyle rekabet güçleri azalan KOBİ'lerin müşterek yatırımlarının kümelenme yaklaşımı çerçevesinde desteklenmesi hedefleniyor. Programda bahsi geçen bu hususların kararlılıkla uygu-

Akbank Yönetim Kurulu Başkanı Suzan Sabancı Dinçer kendini “hızlı, dinamik, canlı, sosyal, üretmeye odaklı, öğrenmeye açık, disiplinli” biri olarak tanımlıyor. Hayatını bu prensipler çerçevesinde yürütüyor. Böylece iş kadını, bankacı, eş, anne ve sosyal hayattaki rollerini istediği gibi yönetebiliyor.

lamaya konulması büyük önem taşıyor. Refah ve istikrar arttıkça bölgeler arası kutuplaşmalar da azalacaktır. Bunun yanı sıra gerek sektörel ve gerekse ulusal seviyede kalkınma stratejisinin geliştirilmesi ve uygulanmasında, küreselleşmeyle birlikte ülkeler arası rekabetin de yoğunlaştığı göz önünde bulundurulmalı. Hükümetin orta-uzun vadeli teknolojiyi teşvik edici, somut bir sanayi politikası vizyonunu geliştirmesi gerekiyor. Bu vizyon hükümet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının beraberce belirleyeceği ortak bir vizyon olmalı.

Bu koşullarda Türkiye'nin gelecek beş yılı için öngörüleriniz neler?

Türkiye ekonomisine uzun vadeli bir perspektifte bakıldığında, en az yüzde 5 seviyesinde istikrarlı bir ekonomik büyümenin gerçekleştirileceğini, faiz oranlarının azalacağını, enflasyonun tek haneli düşük seviyelerde

seyredeceğini ve kişi başına düşen milli gelirin de artacağını öngörüyoruz. Tabii bu noktada ekonomik istikrarın yanı sıra siyasi istikrar da önemli. AB'ye üyelik sürecinde bu zamana kadar elde edilmiş kazanımların sürdürülmesi yönünde politikaların izlenmesi kritik önem taşıyacak.

Peki bankacılık sektörüyle ilgili öngörüleriniz neler?

Bu öngörüler altında, bankaların hane halkı ve reel kesime yönelik hizmetleri de çeşitlenecek. Öncelikle güçlü bir ekonomik büyüme ve bunun neticesinde artan yatırım talebi kredi büyümesini de beraberinde getirecek. Yeni milli gelir istatistiklerine göre hesapladığımızda kredilerin milli gelir içindeki payı halihazırda yaklaşık yüzde 30 ile düşük seviyede. Önümüzdeki beş yıl içerisinde yıllık ortalama yüzde 20 gibi çift haneli artış gördüğümüzde, 2011 yılında söz konusu oran yüzde

40'ın üzerine çıkıyor. Kredilerin milli gelire oranının AB-25 ülkelerinde 2006 yılı itibarıyla yüzde 132 olduğunu göz önüne aldığımızda Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda büyüme potansiyeli net olarak ortaya çıkıyor.

Ekonomik büyüme ile birlikte artan ticaret hacmi sonucunda ticari mevduatların ve kişilerin gelirlerindeki büyüme ile birlikte tasarruf mevduatlarının artacağını öngörüyoruz. Mevduatın milli gelire oranı halihazırda yüzde 40 seviyesinde. Söz konusu oran AB-25 ülkelere bakıldığında yüzde 100'ün üzerinde. Ayrıca Türkiye'de bankacılık hizmetlerini kullanmayan hane sayısının 6-7 milyon civarında olduğunu hesaplıyoruz. İstikrarlı ekonomik büyüme ve hane halkı gelirlerindeki artış ile birlikte söz konusu hanelerin sistem içine alınması da bankacılık sektörü için büyüme potansiyeli sunuyor.

08 iş dünyası: Suzan Sabancı Dinçer

“Akbank’a aşilar yaptık. Bu yapıyı daha dinamik, müşteri odaklı, farklı bir boyuta getirdik. Bankacılık sektörünün Türkiye’deki geleceğinde müşteri odaklılığın, servis kalitesinin çok önemli olduğuna inanıyorum. Bunun için de en önemli nokta, insan kaynağı. Mutlu Akbanklıların mutlu müşterileri olur.”

Aslında son beş yıllık dönemde sektör de büyük bir değişim geçirdi. Yabancı bankaların sektöre girişini nasıl değerlendirirsiniz? Konsolidasyon devam edecek mi? 2001 krizinin atlattılmasının ardından enflasyon ve faiz oranlarındaki önemli düşüşler ile ekonomide son beş yılda gerçekleştirilen kesintisiz yüksek büyüme, bankacılık sektöründe büyümeyi de beraberinde getirdi. Sektörde gerek operasyonel gerekse mali yeniden yapılanma gerçekleştirildi. Artan istikrarla birlikte Türkiye’ye uzun vadeli yatırımlar arttı, sektördeki bankaların önemli bir kısmı dünyanın büyük bankaları ile birleşme veya satın alma yoluyla ortaklıklar kurdular. Türk bankacılık sektöründeki büyüme potansiyeli ve bankacılık sektöründe kayıt dışı işlemden kaynaklanan haksız rekabet olmaması, yabancı bankaları ülkemizde yatırım yapmaya teşvik etti.

Yabancı bankaların toplam aktifler içindeki payı 2003 yılındaki yüzde 3’lerden 2007 yılında yüzde 26’ya yükseldi. Yabancı bankaların gelmesi, ülkemiz ekonomisine güveni gösteriyor. Yabancı bankaların gelmesiyle sektörün sermaye ihtiyacı giderildi ve sektördeki rekabet daha da şiddetlendi, çünkü hepimiz büyümek istiyoruz. Rekabet sayesinde müşterilerimiz daha kaliteli hizmet alma olanağına kavuşuyor. Bankalar en yenilikçi, en kullanışlı hizmet ve ürünleri sunma konusunda birbirleriyle yarışır hale geldi. Yabancı bankaların artması, risk yönetimi, yeni ürün geliştirilmesi ve

teknolojinin etkin kullanımı hususlarında, bankacılık sektörünün işleyişini önümüzdeki dönemde de olumlu yönde etkileyecek.

Konsolidasyon?

Bankacılık sektöründe 46 banka faaliyet gösteriyor. Bunlardan en küçük 30 banka, sektör aktiflerinin sadece yüzde 6’sını oluşturuyor. Dolayısıyla ilerleyen zamanda yabancı bankaların rekabeti, Basel II uygulaması, yüksek teknoloji maliyetleri, azalan faiz oranları ve tüm bu etkenler ile birlikte küçük bankaların faaliyetlerini çeşitlendirme ve hizmetlerini müşteriye optimal ölçekte sunma ihtimalinin azalması, kaçınılmaz olarak sektörde konsolidasyon sürecinin devam etmesi sonucunu doğuracak. Tabii ki her üründe ve her segmentte rekabet kuvvetli. Fakat ben, önümüzdeki dönemde en fazla rekabeti TL mevduat tarafında yaşayacağımızı düşünüyorum. TL krediler büyürken, TL mevduat aynı hızda büyümeyebilir. Dolayısıyla kamunun iç borçlanma gereğinin düşmesi önemli. Ayrıca DTH’lardan TL mevduata da kayma olursa, fonlama açısından çok faydalı olur.

BANKACILIKTA ÜÇÜNCÜ KUŞAK

Bankacılıkta çeşitli kuşaklar var. Kadın duruşunuzla, finansla ilginizle, Akbank’ta değişimle ön plandasınız. Kuşağınızı hangi yönleriyle farklı görüyorsunuz? Türkiye’deki bankacılık kabuk değiştirdi. Eskiden çok

şubeli bankalar para toplar, mevduatı toplar, mevduatı topladıktan sonra kimden toplamış, müşterinin nasıl bir isteği var gibi çok detaya inmeden, topladıkları kaynağı da genelde devlete, hazine bonolarına veya büyük kurumlara verirdi. Şimdi ise bankalar mevduatı yine topluyor. Ama topladığı mevduatı kimden topladığına daha derinlemesine inen, müşterisini daha iyi tanımak zorunda olan, daha yaratıcı olması gereken, müşteri ilişkisini derinleştirmesi gereken bir sektör oldu. Müşterinizin bütün yaşamınızda olmanız gerekiyor. Onun yaşamında olabilmemiz için de onu iyi tanımanız gerekiyor. Bankacılık, servis sektörü oldu. Müşteriyi tanımak, müşterinin istediğinden daha fazla istediğini keşfetmek bizim işimiz oldu. Burada da iletişiminizin kuvvetli olması, insanlara yakın olmanız lazım. Biz yeni kuşak bankacıların da insanlara ve topluma daha yakın olmamız gerekiyor. Benim kişiliğime çok yakın. Onun için belki de siz beni çok önde görüyorsunuz.

Akbank kabuk değiştirdi. Bildiğimiz ciddi banka daha dinamik bir görüntü sergiliyor...

Akbank'ta çok büyük bir değişim oldu. Tabii ki planlı oldu. 2000-2001 yılındaki kriz esnasında "Yeni Ufuklar" projesini başlatmıştık. Bu projeyle değiştik, bu projeyi takım olarak yaptık. Ben ve arkadaşlarım çok büyük bir özveri gösterdik. Tabii burada bankanın hamuru iyi. Hamuru iyi olursa iyi yoğurabilirsiniz. Biz, bankaya aşılarda yaptık. Bu yapıyı daha dinamik, müşteri odaklı, farklı bir boyuta getirdik. Banka inanılmaz bir değişim yaşadı. Örneğin, 2002 yılında bankanın vermiş olduğu kredilerin yüzde 85'i büyük kurumlardı, yüzde 15'i bireylerdi. Bugün ise, yüzde 60'ı bireyler, küçük işletmeler oldu. Bundan sonra, bankacılık sektörünün Türkiye'deki geleceğinde, müşteri odaklılığın, servis kalitesinin çok önemli olduğuna inanıyorum. Bu önemli unsurların iyi işleyebilmesi için, iyi bir yere gelebilmesi için en

yacak. Kişiler bu süreçte, gelişen teknoloji sayesinde ürünlerle ilgili bilgiye daha kolay erişecek, işlem maliyetleri de azalacak. Önümüzdeki dönemde konut kredileri, ihtiyaç kredileri, varlık yönetimi, sigorta ve emeklilik fonları ön plana çıkacak ürünler olacak. Firmalar açısından ise yatırım bankacılığı ve dolayısıyla finansal danışmanlık hizmetleri, halka arzlar, birleşme ve satın alma hizmetleri, private equity, kurumsal bonolar gibi hizmetlerin ön plana çıkacağı değerlendiriliyor.

Türkiye'de yabancı banka ya girip tamamını aldı ya yüzde 50 ortak oldu. Ancak siz farklı bir şey yaptınız. Citi-bank, Akbank'a yüzde 20 ortak oldu. Üstelik yönetim-de de fazla söz hakkı yok. Neden böyle bir yöntem?

Citi Türkiye'de kendisine büyümeden pay verebilecek sağlam ve etkin bir kurum arıyordu. Aradığı niteliklere sahip en iyi en uygun kurum Akbank'tı. Citi Akbank'ın yönetimine güveniyordu. Bu nedenle tartışmasız olarak yüzde 20 oranını kabul etti. Bizim açımızdan da yüzde 20 uygun bir orandı. Akbank'taki güçlü altyapının neler yaratabileceğini ve bunun Akbank'ın değerine nasıl yansıtılabileceğini gayet iyi biliyorduk.

Yüzde 20'ye ikna etmek zor oldu mu?

Kendilerine sunduğumuz başka bir alternatif yoktu.

Citigrup ile oluşturulan sinerji ne getiriyor?

Citi'den özellikle risk yönetimi konusunda çok şey öğrendik. Bu konudaki deneyimleri sayesinde kendi sistemlerimizi ve prosedürlerimizi iyileştirdik. Var olan ürün gruplarımızı iyileştirmek ve yenilerini sunmak için proje grupları oluşturduk. Dolayısıyla hedefimizde şunlar var: Citi ürünlerini Akbank'ın dağıtım kanalından satacağız ve bu bizim pazar payımızı büyütecek. Citi de bazı ürünlerimizi Türkiye'de satacak. Akbank ürünlerini Citi'nin global ağından satacağız ve bu Akbank'a ha-

nemli nokta insan kaynağı. Mutlu Akbanklıların mutlu müşterileri olur. Şubelerde çalışan elemanlarımızın, arkadaşlarımızın her biri bizim birer büyükelçimiz. Van'daki müşteri temsilcisi, Diyarbakır'daki müşteri temsilcisi, Ankara'daki herhangi bir şube müdürümüz, İzmir'deki bir bölge müdürümüz, bankanın felsefesini, stratejisini, iyi nüfuz etmişlerse, bizi iyi hazmetmişlerse, onlar kendilerinden memnun ve nereye ne yapacaklarını iyi biliyorlarsa, müşteriyi kaparlar. Dolayısıyla, bizim birinci müşterimiz çalışanlarımız ve çalışanlarımız kanalıyla da müşterilerimiz diye görüyoruz.

Peki Türk tüketici profiline de baktığınızda, sektörün geleceğini ürün ve hizmet açısından nasıl görüyorsunuz?

Evet KOBİ bankacılığı, istikrarlı ekonomik büyüme ortamının sağlanması ile birlikte son yıllarda bankacılıkta öne çıkan alanlardan bir tanesi oldu. Her ne kadar yaşanan türbülansla birlikte kredi talebinde kesintiler yaşanmış olsa da, uzun dönemli istikrarlı bir büyüme perspektifinde söz konusu kredilerde hızlı bir artış trendi yaşayacağımızı düşünüyoruz. Bu yıl ve önümüzdeki yıllarda Akbank olarak hedefimiz reel sektöre daha fazla kredi kullandırarak, reel sektörü daha fazla desteklemek. İlerleyen dönemde düşük faiz ortamı, hane halklarının yatırım tercihlerini geleneksel olarak vadeli mevduattan yana kullanmaları yerine, yatırım fonları gibi daha yüksek getirili enstrümanlara yönelmelerini sağla-

cim getirerek Akbank skalasını iyileştirecek. Citi'ye operasyon işlem desteği vermekle Akbank'a harç geliri sağlayacağız ve aynı zamanda Akbank daha fazla işlemle operasyon merkezi altyapısını daha verimli kullanmış olacak.

Gittiğiniz şehirlerdeki Akbank şubelerini ziyaret eder misiniz?

Kesinlikle. Benim İstanbul'da ayda iki kere şube gezim var. Genel müdürden haberi, şubeden habersiz yapıyoruz bu gezileri. Bazen arkadaşlar haber veriyorlar ama benim için fark etmiyor. Şubelere gidince personeli tanımış oluyorum. Onlar bana, ben onlara her türlü fikri söyleyebiliriz. Tamamen açık oluyor. Sahaya inmezseniz, müşterinizi tanıyamazsınız. 700 şubemiz, 13.000 çalışanımız, 6 milyon müşterimiz var. Altı milyon duyabilmemiz, doğru kararları verilememiz, doğru stratejileri uygulayabilmemiz için sahaya inmemiz lazım. Sabancı Center'da oturarak yapamayız bunu.

Suzan Sabancı Dinçer nasıl insanlarla çalışmak ister?

Bizim meslekte birinci altın kaide etik olmak. Biz, senin, onun, herkesin tasarruflarını topluyoruz. Bu tasarruflarla, paraya ihtiyacı olanlara kredi veriyoruz. Bankacılık güven üzerine kurulmuş bir sektör. İkincisi, dinamik yapıya sahip olması lazım. Çünkü sektör çok dinamik, Türkiye çok dinamik. Dinamik kişilik bana göre çok önemli. Üçüncüsü, hızlı ve iş bitirici olmak, yani

Bankacı olmasaydı...

Kariyerinizi kim planladı? Babanızın kariyerinizdeki etkisi nedir?

Babam bana "bankacı ol" demedi, ama işe odaklı olmayı, bir üretici olmayı, hayatta bir değer yaratmak gerektiğini, çok çalışmak gerektiğini hep vurguladı. Bankacılık benim seçimimdi. İş hayatında en önemli şey, kademeleri hazmederek çıkmaktır. Bunu yaptığınızda, birlikte çalıştığınız insanların size olan saygısı daha farklı oluyor. Her pozisyonu tanımanız, anlamanız, işe sahip çıkmanız ve işi kavramanız açısından çok büyük bir avantaj sağlıyor. Biz fabrikada işçilerle yemek yiyen bir baba ve amcaların çocuğu olarak büyüdük. Lüks ofisiniz olacak, masanız olacak, herkes kapınızı vurup girecek... İşe başladığınızda böyle bir iş hayatınız olamaz.

Bankacı olmasaydınız, ne olurdu diye düşündünüz mü?

Bankacı olmasaydım turizmcisi olurdu. Turizmde, Türkiye'nin alabileceği çok yol var. Yaratıcılık, düşünme, farklı özellikler getirme konusunda katkımın olabileceği bir sektör diye düşünüyorum.

10 iş dünyası: Suzan Sabancı Dinçer

çözüm odaklı olmak. Ben işimi yavaş yapamam. Bir şey varsa masada kalmayacak. Çünkü, bir konu ciklet gibi masada kalınca, soğur. Tabii ki insan ilişkileri çok önemli. Bir de takım çalışmasına müsait olması lazım. El birliğiyle çalışabilen, farklı fikirleri duymaya hazır, kritikleri kabul edebilen, kendini geliştirmeye hazır, geribildirime açık, uyumlu ve ahenkli çalışan, yapıcı şahsiyetler önemli.

BABA VE ÇOCUKLAR

Babanız, “Her şeyin var, çalışan gerekiyor, ama eğer çalışacaksan disiplinle çalışmak zorundasın” demiş size. Babanızdan neleri örnek aldınız?

Yaşamım boyunca en büyük eğitimi babamdan, Akbank Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Erol Sabancı’dan aldığımı, kişilik özelliklerimi de, yöneticilik özelliklerimi de kendisini örnek alarak şekillendirdiğimi söylemeliyim. Erol Bey iş disiplinine çok inanır. Bu iş disiplini, aynı zamanda hayat disiplini de getiriyor. Takım çalışmasına çok değer ve önem verir. Ben bir adım daha gidiyorum takım çalışmasında, takım çalışması artı kritik değil, çözüm bulma. Kritiği yapan insanın çözümü de getiriyor olması lazım. Erol Bey, önceliklerini her zaman çok iyi belirlemiştir. Öncelikleri çok kuvvetlidir. Bu özellik, bir insanın hem verimli olmasını hem de doğru yerlerde yoğunlaşmasını sağlıyor. Her zaman kalıcı değerlere bakmıştır. Zigzagları sevmez. Bugün gündemde bu var, bugün de bu moda oldu diye düşünmez. Yaptığı işleri hakkını vererek yapmayı sever. “Bir şeyi yaparsan, hakkını vererek yap” sözü benim için çok önemlidir. Eğer bulunduğunuz yerin hakkını o veya bu şekilde vermek istemiyorsanız, veremeyecekseniz, o zaman geri çekilmesini bilmeniz lazım. Bu görüş, insanı rahatlatıyor, çünkü bu görüş diyor ki, “Eğer hakkını veremeyeceksen, çalışmak zorunda değilsin, başka hobilerin olabilir.” Adıldır. İşin gereği neyse, işin hakkı

yu seviyorlarsa, üretken çocuklar olacaklar diye düşünüyorum. Ama hangi mesleği seçerler, hangi ülkede otururlar, nerenin vatandaşı olurlar tamamen onların kararı.

KADIN

Türkiye’de yönetimde ve iş dünyasında az sayıda kadın var. Bu anlamda rolünüz önemli. Siz nasıl görüyorsunuz?

İş hayatında kadın erkek ayrımı yoktur. Cinsiyet ayrımı yoktur, başları vardır. Akbank’ın da kültüründe bu hep böyle olmuştur. Biz, Türkiye’de ilk bayan müfettiş uygulamasını yapan bankayız. Türkiye çok dinamik bir ülke. 72 milyon nüfus, ortalama yaş 28, herkesin bu ülkeden büyük bir büyüme beklentisi var. Türkiye’nin kaybetmiş olduğu yılları kazanabilmesi, ekonomik olarak daha hızlı büyüebilmesi için her açıdan koşuyor olması lazım. Hepimizin koşuyor olması lazım. Dolayısıyla bu dengede sadece erkekler koşacak, kadınlar duracak, sadece kadınlar koşacak, erkekler duracak, iş alemi koşacak, politikacılar duracak diye bir şey yok. Herkes beraber koşacak. Toplum nüfusunun yarısı banyansa, ben diyorum ki bizim kadın-erkek herkesi aynı şekilde eğitmemiz ve onlara aynı şekilde imkan veriyor olmamız lazım. Siyaseti, kadınların ve kadın bakış açısının da temsil edildiği bir hizmet alanı haline dönüştürmek için kadınların siyasette erkeklerle eşit olarak temsil edilmesi gerektiğine inanıyorum. Toplumun sağlıklı gelişebilmesi açısından da bu önemli. Bunun için de kadınların yerel yönetimlerden başlayarak siyasete girmeleri bir yöntem olabilir.

Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayımlanan “Cinsiyet Uçurumu Endeksi”nde Türkiye 115 ülke arasında 105. sırada. Bu göstergeler nasıl tersine çevrilir?

Günümüzde hızla değişen dünya koşulları içerisinde

“700 şubemiz, 13.000 çalışanımız, 6 milyon müşterimiz var. Altı milyonu duyabilmemiz, doğru kararları verebilmemiz, doğru stratejileri uygulayabilmemiz için sahaya inmemiz lazım. Sabancı Center’da oturarak yapamayız bunu.”

neyse, konunun hakkı kimdeyse, ondadır. Çok açık ve nettir. Bu yüzden de gerek işiyle, gerek sektörle, gerek çevreyle ilgili herhangi bir konu olduğu zaman, sözüne güvenilen kişidir. Rakip bankalardan bile aranıp fikri sorulur.

Siz de çocuklarınıza bütün bunlarla örnek olabileceğinize inanıyor musunuz?

Evet. Bana göre insanın çocukları, en değerli ve hayatta yaratabileceği en önemli eserleri. Şimdiki çocukların imkanları çok. Dolayısıyla onları iyi yönlendirmek çok önemli. Ben çocuklara ne yapıyorlarsa, spor, hobi, arkadaşlık, okul, hakkını vererek yapmalarını, fazla dağılmalarını söylüyorum. Ayaklarının üzerlerinde durmaları gerektiğini ve dünya insanı olmalarını söylüyorum.

Onlar sizin izinizden devam edecekler mi?

Hangi işi yapacaklar bilmiyorum ama bizim değerlerimizden gidecek gibi görünüyorlar. Bir kere çok çalışkan bir anne-baba görüyorlar. Anne- baba, ikisi de evden belli saatte çıkıyor, belli saatte eve geliyorlar. İşe, üretmeye çok sadık bir anne-baba görüyorlar. Canlı ve dinamik, sosyal çevreleri olan, öğrenmeye açık bir anne-baba ile yaşıyorlar. Dolayısıyla çalışmayı seven, üretmeyi seven, sosyal yaşantıya değer veren, sistematik, düzenli, eğitime açık, onları dinleyen, onlara soru soran demokratik bir evde yaşayan bir havaları var. Bu çocuklar, muhtemelen hangi kulvarda, hangi konu-

kentleşme, eğitim, sağlık, göç, ulaşım ve teknolojiadaki gelişmelere koşut olarak, kadınların üretim süreçlerindeki rolleri, aile içi ve dışı ilişkileri, kararlara katılımları değişiyor ancak erkeklere oranla kalkınmanın getirdiği faydalardan daha az yararlanıyor. Tüm bu değişimlerin kadınlar açısından daha olumlu olabilmesi için toplumsal kalkınma çalışmaları çerçevesinde özellikle kırsal alanlardaki kadınlarımızın durumunu iyileştirmeye yönelik cinsiyetler arası dengeyi gözetken politikalar izlenmelidir. Demokratik düşünceye sahip genç dimağların yetişmesi için ilk eğitimin alındığı aile içerisinde kadın ve erkek arasındaki dengenin sağlıklı kurulmuş olması gerekir.

Bazı sektörlerde kadın varlığı yoğun gibi görünse de karar veren pozisyonlarda kadın ne yazık ki az. Siz de Sabancı Topluluğu’nda tepede iki kadından birisiniz. Sizin görüşünüz nedir?

Evet geleneksel roller nedeniyle ülkemizde kadınlar karar alma mekanizmalarında erkeklerle eşit bir şekilde yer alamıyor. Pek çok ülkede kurulan ulusal mekanizmalar ve karar alıcı pozisyonlardaki kadınlar arasında gelişen işbirlikleri sürdürülüyor. Rakamlar, ne yazık ki son yıllarda kadın istihdamının düştüğünü gösteriyor. Ama bir yandan da gittiğim okullarda çok iyi eğitim görmüş kadın nüfusumuz olduğunu görüyorum; bu sevindirici. Kadın girişimcileri destekliyorum. Bir toplumun ilerleyebilmesi için kadın erkek birlikte çalışmak

gerektiğine inanıyorum. Başarılı kadınlar, babaları, kardeşleri, eşlerine de değer katacaklardır. Biz Akbank'ı bugünkü noktasına taşıyabilmek için cinsiyet ayrımı gözetmeksizin çok çalıştık. "İş hayatında cinsiyet yoktur, başarı vardır" ilkesini benimsedik. Bu değerleri iş prensiplerine geçirmek hiç de zor değil. Daha çok kurum tarafından benimsenmesi için gerekiyorsa bazı yaptırımlar uygulanabilir. Bunun için eğitimler verilebilir. Ama kadınlarımızın da kendine güvenmesi, başarıda sınır tanımaması, daha çok katılımcı olması gerekir.

HAYALLER

Akbank için hayalleriniz neler?

Akbank'ın, hem müşterilerimiz hem de çalışanlarımız açısından en gıpta edilen, çalışılması en çok arzu edilen bir müessese olması. Türkiye'de, hatta bu bölgede diyebiliriz. Bölge derken içine Avrupa'yı da koyuyorum.

Ne kadar zamanda?

En fazla 4-5 yıl içinde biz bunu toparlarız diye düşünüyorum.

Kendinizle ilgili hayaliniz de Akbank kadar net mi?

Çok sevdiğim bir işi yapıyorum. Dolayısıyla iş ile ilgili bir hayalim yok. Ama benim çok dinamik bir kişiliğim var. Bugün bambaşka bir yerde, bambaşka koşullarda, bambaşka bir işi yapabilirim ve bunu yine çok zevk alarak yapabilirim. Çocuklarım benim için çok önemli. Onların global dünyanın parçası iki parlak çocuk olarak yetişmiş olduklarını görmek istiyorum. Belki çok ileriki yaşlarda, yani emeklilik dönemimde gidemediğim, görmediğim ülkeleri gezmek isterim diye düşünüyorum. Çünkü ne kadar da olsa, işten dolayı seyahat etmem gereken yerler oluyor. Bazı yerler var ki, çok daha fazla hakkını vererek gezmek çok isterdim. Belki ileriki yaşlarda düşünürüm.

İş dışında ne yapıyor

"Kendimi bu konuda çok şanslı görüyorum. Çünkü aldığım aile kültürü iş hayatı ve özel hayatı nasıl dengede tutacağımı öğretti. Hafta içi her sabah 8.50'de işimin başında olurum. Akşam da eğer yoğun bir gün değilse 18.30'da bankadan çıkıp, evime giderim. İki çocuğum var. Gider gitmez onlarla, dersleriyle ilgilenirim. Mümkün olduğunca onlar uyuyana kadar onlarla vakit geçirmeye çalışırım. Akşamları çok fazla dışarı çıkmayı sevmem. Genellikle evde ailemle bir arada olmayı tercih ederim. Ancak kimi zaman çok özel konserler, gösteriler olduğu zaman dışarı çıkarız.

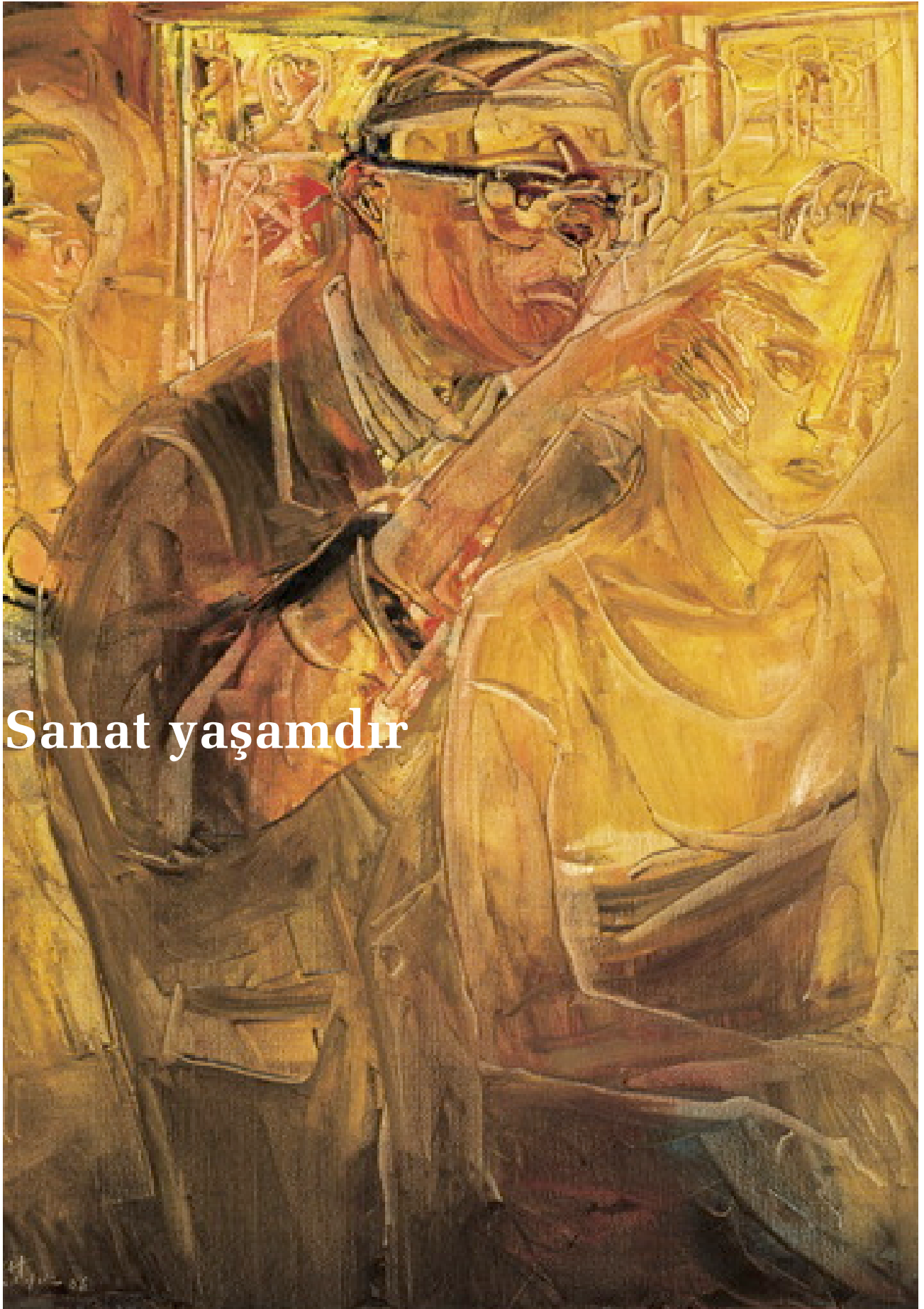
Hafta sonlarında da yine ailece bir arada oluruz. Bir tekneimiz var. Yılda bir ay çocuklarla birlikte tatile çıkarız ve o bir ayı dolu dolu yaşamaya çalışırız.

Evde sinema izlemeyi severim. Bir klasik film koleksiyonum var. Öğrencilik hayatım Londra'da geçtiğinden müzikaller benim özeldir. İşim gereği bir finans merkezi olan Londra'ya oldukça sık gidiyorum. Burada fırsat buldukça mutlaka müzikallere giderim."

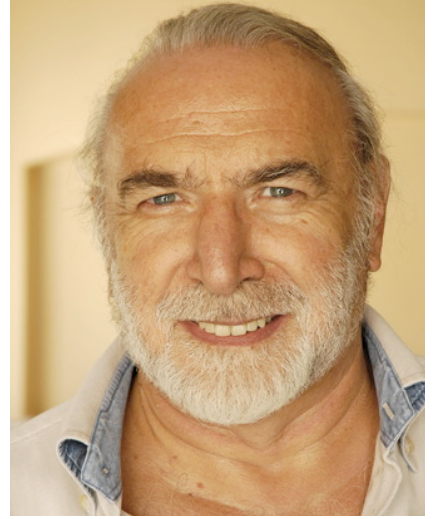
Hakkınızda 'bankacılık sektörünün yükselen değeri' gibi haberler çıktı. Bunları dışardan okumak ne hissettiriyor?

Gurur veriyor tabii. Bir yandan da bana gerçekten bu övgüleri hak edip hak etmediğimi sorguluyor. Ve tabii büyük bir sorumluluk yüklüyor.

12 resim: Mehmet Güteryüz
röportaj: demet şeker

Sanat yaşamdır

Mehmet Gülerüz kimdir

1938'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü 1966'da birincilikle bitirdi. 1958'de tiyatro oyunculuğu öğrenimi görmeye, 1963'te profesyonel oyunculuk yapmaya başladı. 1970-1975 arasında devlet bursu ile gittiği Paris'te Yüksek Resim ve Litografi ihtisası yaptı. 1984'te Brüksel'de heykel ve gravür çalışmaları gerçekleştirdi. 1988'de İstanbul'da 25 yılı içeren retrospektif sergisini açtı. 1991'de Ankara Sheraton Oteli Atrium için 14 resimden oluşan Karşı Rüzgar sergisini gerçekleştirdi. 1991-1992 yılları arasında Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği Kurucu Başkanlığı'nı üstlendi. 1999'dan bu yana da Bilgi Üniversitesi'nde ders veriyor.

Hayatı sorgulayanlar ister istemez daha iyisi, daha mutlusunu, daha güzeli için alternatifler arar. Hayatın anlamını ortaya koyan sanat ise alternatif üretmek demek. Ressam Mehmet Gülerüz sanat aracılığıyla hayata alternatif yaratıyor.

İnsan ressam mı doğar yoksa zaman içinde yeteneklerini geliştirerek ressam olabilir mi? Sanat atışı bir kez düştü mü insanın içine diğer kollarını da sarar mı? Bu ve benzeri soruların cevaplarını tek bir doğruya bağlamak bugüne kadar mümkün olmadı. Bundan sonra da olmayacağı kesin. Ama şöyle bir gerçek var ki sanat yaşamı ifade ediyor. Ateşi de insanın içine düştü mü bir ömür yakıyor. 1938 doğumlu ressam Mehmet Gülerüz, dışavurumcu üslubu ile Türk figür sanatının önemli isimlerinden biri. Çocuk yaşlarda resme ilgi duymasıyla başlayan sanat yolculuğu onu kimi zaman heykelle, oyunculuğa da yöneltmiş. Sanatı, "Olağanın dışında bir oluşturma" olarak tanımlıyor Gülerüz. Sanatın varlığı, hayatın anlamını ortaya koyuyor.

Resmi nasıl seçtiniz?

Yaşamımızın tümünü uğraşlarımız kaplıyor. Bir anlamda kimliğimiz yaptığımız işle ortaya çıkıyor. Kişinin işi nedeniyle mi bir kişilik oluşturduğunu, yoksa kişiliği nedeniyle mi bir iş seçtiğini tespit etmek zor. Kişinin yaptığı iş, yapısıyla çok ilgili. İfade edici bir yapıya sahibim. Sanatın tiyatro ve resim dallarıyla uğraştım. Her ikisi de ifadeci bir yapının sonucu oluştu. Ben daha çok kendimi ressam yaradılışlı gördüm. Bunun genetik bir yanı da var. Anne ve babamın ailesinde görsel sanatlarla profesyonel olarak ilgilenen kişiler var. Dolayısıyla ben doğal olarak resim yapmaya başladım. Ne yapacağımı hiçbir zaman düşünmedim.

Resim, heykel ve tiyatro. Hepsinin kaynağı aynı mı?

Benim için hepsinin kaynağı aynı. Yaşamın bendeki etkilerini dışa vurmak ve ona yanıt vermek istiyorum. Yaşamdan anladığımı yansıtmak durumundayım. Bu durum, bana çok doğal geliyor. Çünkü yaşamdan etkilenen ve ona karşılık vermek isteyen bir yapım var. Zaman içinde hangi süreçlerde, ne tür tepkiler verdiğiniz ya da bunları nasıl yansıttığınız, sizden önce ve sizinle birlikte yaşayan düşünceleri nasıl algıladığınız ve onlara karşı duruşunuz önemli. Bütün bunları, bir insanın hayatı anlaması ve onu yeniden tanımlaması olarak görüyorum. "Herkes sanat yapabilir" şeklinde yaygın bir söz vardır. Aslında herkes sanat yapmalıdır. Ama sanat, sıradanlığın dışındadır.

Sizce herkes sanat yapabilir mi?

"Herkes sanat yapabilir" iyi bir temenniden başka bir şey değil. Ama herkes sanatı anlamaya gayret etmeli. Sanatla ilgili sevgi ve bilginizi artırırsak, dünya daha farklı bir yer olabilir.

İlk resimlerinizi hatırlıyor musunuz?

İlk yaptığım resimleri hatırlıyorum ama tek bir resmi hatırlamam kolay değil. İlk resmim herhalde duvar karalamasından başka bir şey değildi. Resim, nefes almamla paralel. Dolayısıyla çok küçük yaşlarda nefes alır gibi resim yapmaya başladım. Sorumlu olduğum ilk resim, ilkokul birinci sınıfta öğretmenimin isteği üzerine odamı

14 resim: Mehmet Güleriyüz

“Çok kalabalık bir idoller grubum var. Türk resmi de beni çok etkiledi. Bir sanat yapıtında gerçeklik çok önemli. Ressamlık, sezgi ve bilgi gücünün yüksek olduğu bir zirve. Velasquez, William Rotko, Biaggio Ciotto ve Piet Mondrian’ı severim.”

çizdiğim resimdi. Kafes telleri ve cibinliği olan mavi bir karyolam vardı. Onu çizmiştim. Ama istediğim gibi olmadı için çok üzülmuştüm. Çünkü istediğim gibi olmamıştı.

Resim süreciniz nasıl geliyor? Önce düşünüp sonra mı çiziyorsunuz yoksa çizerken mi düşünüyorsunuz? Doğaçlamadan yana bir yapım var. Belli bir bakış ve tavrım olduğu için zaten ana düşünceye sahibim. Doğaçlama, hiçbir düşüncenin olmadığı anlamına gelmez. Doğaçlamanın sağlıklı olması için yine sağlıklı bir ön hazırlık yapmak gerekir. Hiçbir bilgi ve birikiminiz olmadan bunları yapamazsınız. Bir de doğruluğuna inandığınız bazı davranış ve fikirler vardır. Bu sizin politik tavrınız ve mizah anlayışınız olabilir. Ama resmin oluşum sürecinde yapılan hazırlıktan sonra doğaçlama yapmak için onların tümüyle göz ardı edilmesi gerekir. Bu süreç tıpkı bir meditasyon süreci gibi geliyor. Ortaya çıkan sonuç, o an düşünmediğiniz, ama şu an altındaki kayıtların etkisiyle oluşabilir. Resim yaparken yaptığınız bir el hareketi, sizden gelen, iç enerjinin ortaya çıkardığı bir harekettir. Yani bir iç ritimdir. Resim yaptığınız an, bir sezgi ve duygu anıdır. Bunun önüne geçmemek gerekir. Bir besteci de bu yolu seçiyor olabilir. Bütün bunlar resmin verilerini oluşturuyor. Resimle karşı karşıyasınız. Konuyu reddeden tavrınız, aynı zamanda konuyu ortaya çıkarıyor. O, resimle olan mesafenizi belirliyor.

Amacınızın çevreyle anlaşmak değil, farklı bir bakış açısı ortaya koyup karıştırmak, hatta ürkütmek olduğunu söylüyorsunuz. Bu farklı bakış açısından kastınız nedir? Ürkütmek, tahrik eden bir eylem. Çünkü ürkütmekten kastım, seyirciyi tedirgin etmek. Resimden genellikle bir uyuma hali beklenir. Seyirci, ressamın kendisine katılmasını ister. Ama resimden uzak bir gözün, katılım talebinden ne anlamak gerektiğini sorgulamalıyız. Böyle bir şey söz konusu olursa, yaptığınız işten şüphe etmeye başlarsınız. Riskli olan, seyirciyi bildiği ve düşündüğü bir noktadan alıp, onunla bilmediği bir noktada, bambaşka bir alanda buluşmak. Ama bu süreçte onun öğrenilebilirliğini sağlamak gerekir. Türkiye’de ressamın önemli bir sorunu sanatını gerçekleştirmeden önce, sanatına bakacak kişileri eğitmektir. Türk ressamı seyirciyi eğitmek hatta bakarı ve eleştirmenleri bile eğitmek zorunda kalıyor.

Bir sanatçı mutlaka mesaj vermeli mi?

Mesaj vermekten yana olan sanatçılar da mesajı tamamen reddedenler de var. Mesaj yanlış olmamakla birlikte bir sözünüze ve ana düşüncenizin olması gerektiğini düşünüyorum. Bunun sürekliliği de çok önemli. Durun, varlığınızla neleri ön plana çıkarıyorsunuz? Bu, sanatsal oluşum sürecinde de çok gerekli bir dayanak. Ama bunun çok geride tutulması gerekiyor. “Kesinlikle mesaj olmamalı” ya da “Sanat eseri mesaj içermeli” görüşlerinin sonunda eserin nasıl oluşturulduğu önemli.

Çocuklara sanat yatırımı yapılmalı

Türkiye’de sanatla ilgili doğru projelerin mutlaka geridönüşleri oluyor. Projelendirilmede hangi gereksinimlerin olduğu ve bu gereksinimlerin hangi organizasyon güçleriyle yapıldığı önemli.

Türkiye’de çocuklara daha fazla yatırım yapılmaya başlandı. Önemli girişimler söz konusu. Bu girişimlerin titizlikle gözlemlenmesi gerekiyor. Sanat eğitimcileri, çocuk psikolojisi uzmanlarının, sosyologlar ve eğitim uzmanlarının araştırma sonuçlarından ortaya çıkacak raporlarla projeleri sürdürmek gerekiyor.

Pınar Resim Yarışması’nın 25. yılında yedi bölgeden yedi çocuk davet etmeyi önerdim. İstanbul’da bir hafta boyunca atölye sürecinde serbest çalışmalarını sağladık. Onlara aynı zamanda İstanbul’daki müze ve kültürel ortamları tanıma fırsatı sunduk. Bu tür projelerin sürdürülmesi ve sonuçlarının da takip edilmesi gerekiyor.

Yarışmaya katılan çocukların 10 yıl sonra kaçının sanatla ilişkisini devam ettirdiği, daha sonraki süreçlerde de projenin sonuçlarından elde edilenlerin eğitime nasıl yön verici olduğu gibi konular takip edilmeli.

Etkilendiğiniz ressamlar var mı? İdolüm diyebileceğiniz isimler...

Tek bir isim veremem. Bu belki gençken öyle oluyor. Ama zaman içinde düşünceniz geliştikçe, yakınlık duymadığınız sanatçıların öyle yanlarını görüyorsunuz ki onlar sizin çok saydığınız ve peşinden gitmek istediğiniz kişiler olabiliyor. Bunları düşündüğümde size 100-200 ressam ismi verebilirim. Bunun zamanla daha da artacağından eminim. Çok kalabalık bir idoller grubum var. Bu ressamların her biri birbiriyle ilişkili değil, aynı yolda da değiller. Dokuma ustasının yaptığı bir küçük dokuma parçasındaki renkten ya da imajdan etkilenebilirim. Bu sanatçı, ismini bilmediğim bir sanatçı olabilir. Hatta kötü ressamlarda bile gözden kaçan, kimse ilgileneceği noktalar yakalayabilirsiniz. Türk resmi de beni çok etkiledi. Bir sanat yapısında gerçeklik çok önemli. Ressamlık, sezgi ve bilgi gücünün yükseldiği bir zirve. Velasquez, William Rotko, Biaggio Ciotto ve Piet Mondrian'ı severim.

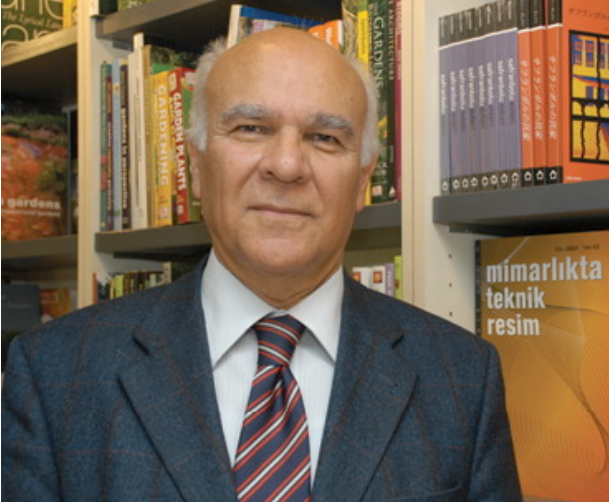
Türkiye'de resim hep elit sanatı olarak algılandı. Sizce son yıllarda sanat piyasasının canlanmasıyla resmin halk seviyesine inmesi gerçekleşmeye başladı mı?

Bence resim halk seviyesine indi. Türkiye'de resimden habersiz bir kitleden söz etmek imkansız. Çünkü televizyon var. Eskiden ressam, "ressamcı" derlerdi, artık "ressam" diyorlar. Toplum, resmin bir değer olduğunu öğrendi. Okuma yazma bilmeyenlerin olduğu bir ülke-

de yaşadığımızı düşünürsek, bu o kadar küçümsenecek bir durum değil. Resim sanatının ne olduğunu anlatmak konusunda, eğitim sistemimiz yeterli değil. Üniversite bitirmiş kişilerin de birçoğu "sanat" kavramına kendisini uzak hissediyor. Çok küçük yaşta sanat üzerine eğitim vermiyoruz. Eğitim sistemimizde, sanatın belli dallarının ele alındığı resim ve müzik gibi dersler var. Ama bu dersleri de eksiltmeye çalışıyoruz. Anaokulundan itibaren resim ve müziği çocuklara anlatmak mümkün. Dünya bunu yapıyor. Çünkü sanatı öğretmenin başka yolu yok. Sanatın, bir yaşam hakkı olduğunu çocuklara anlatmak gerekiyor. Sanat yaşamdır. Sanatın varlığı, sonuçları, gücü ve anlamı hayatın anlamını ortaya koyar. Hayatı anlayan kişi, hayatı sorgular ve alternatif arar. Günümüzde alternatifsiz bir yaşam öneriliyor ve bu pekiştirilmeye çalışılıyor. Sanat ise alternatifler demektir. Kısaca söylemek gerekirse halkın resimden haberi var, ama anlamını bilmiyor. Elit kesim ise resmi anlayan ve ona katıldıklarını söyleyen kişiler. Bu, ekonomik güç olarak görülüyor. Ekonomik güç, bilgiyi sağlayan ve bilgiye ulaşan güç demek. Ama bu her kesimdeki insanın hakkı. Elit denildiğinde, seçkin düşünce mi yoksa parasal güç mü kast ediliyor, onu belirlemeli. Sanat, tabii ki bir seçkinlik meselesidir. Anlayış kapasitesi ve onu kullanma yetisidir. Ama aydın olmak iyi eğitimle ilgilidir. İyi bir eğitim iyi bir ortamla, iyi bir ortam da bir anlamda ekonomik güçle ilgili. Ama bunun dışında da kendisini yetiştiren insanlar olabilir.

16 mimari: Doğan Hasol

röportaj esra melek yiğitsözlü fotoğraf özgül güvenç

Doğan Hasol'a İTÜ'den doktorluk payesi verilen törende. Dekan Prof. Dr. Mine İnceoğlu, Doğan Hasol, Rektör Prof. Dr. Gülsüm Sağlamer.

Mimar, Yapı Endüstri Merkezi'nin (YEM) kurucusu, yazar, reklamcı... Doğan Hasol 70 yıllık yaşamına pek çok şeyi sığdırmayı başarmış bir isim. Üstelik eskiden beri böyle... "Çok okuyan, çok soran, dinleyen, her şeyi anlamaya çalışan bir çıktım. Hiçbir zaman tek işim olmadı. Bu nedenle, bir ömür içinde birkaç ömürlük yaşadığımı sanıyorum" diyen Hasol'un, daldan dala uğraşları eklenmelerle artarak devam etmiş. Bütün bu çabaların nedenini ise şu sözlerle açıklıyor: Aferin desinler beklentisi...

Hasol mimarlıktan yazarlığa, yayıncılıktan reklamcılığa ve çeşitli dallarda yöneticiliğe uzanan çok yönlü yaşamındaki ilginç gözlemleri "Anılar Kuşlar Gibidir" adlı ki-

dar mimarlık ofisinde, 14.00'ten sonra Yapı Endüstri Merkezi'nde bulunuyorum. Tabii araya başka işler girmezse... Hiçbir zaman tek bir işte çalışmadım. Üniversitede asistan olduğum dönemde Mimarlar Odası'nın İstanbul Şubesi'nde genel sekreterlik yapıyordum. Daha sonra kardeşim trafik kazasında yaşamını yitirince, onun reklam ajansı ile da ilgilenmek zorunda kaldım. Zamani iyi ayarlamak adına mimarlık işlerimi onunla birleştirdim. O dönemde bir de uluslararası görevim çıktı. Oradan da geri kalmamak için gayret ettim. Ayrıca altı yıl boyunca Galatasaray Spor Kulübü'nde yöneticilik yaptım. Pek çok dernekte, vakıfta çalışmalarımda oldu. Sosyal sorumluluk projelerinde görev aldım. Bu çeşitlilik hem karakter yapımdan kaynaklandı hem de ko-

YEM Türkiye'ye neler getirdi?

Daha bilişimin adının bile olmadığı 1968'de bir bilgi merkezi olarak YEM'i kurduk. Bu çok büyük bir adımdı. 1970'li yıllarda ortada "bilgisayar" adı bile yoktu, adı work station'dı. Ayda 600 Dolar'a bir work station kiralamıştık. YEM'e bir öngörüşlülük projesi olarak bakılabilir. Aslında kuruluşumuzda sektör bizi desteklememişti. Amatör olduğumuz için bu işi başaramayacağımızı düşünenler vardı. Biz bunu bir hizmet kuruluşu olarak gördük. Sürdürülebilir olması için de bir şirket olmasına karar verdik. İyi başlatılan, doğru bir proje oldu. YEM kendisini sürekli geliştirdi. Başlangıçta üç kişilik kadrosu vardı, bugün yaklaşık 100 kişinin çalıştığı bir kurum. Çalışanlarımızın büyük çoğunluğu üniversite

“Kentleştik, ama kentlileşemedik”

tabında bir araya getirdi. 60 küsur yılın gelişimi ve birikimini, tanıdığı olduğu olayları öykü tadında aktaran Hasol, "Olayların fotoğrafını çekmeye çalıştım. Yaşananlar, 'an'ların toplamıdır. Yaşananlar yazılmalı. Yazmanın, yalnızca bugüne değil geleceğe de not düşmek, iz bırakmak gibi bir yaran olduğuna inanıyorum" diyor.

Günümüzde insanların en büyük şikayeti zamanı yönetememek. Siz yaşamınıza bunca şeyi nasıl sığdırdınız? Kolay olana öncelik vererek başardım. Bence insanların kendilerine kolay gelen şeyde yeteneği vardır. Yeteneğiniz olan şeyleri de kısa zamanda yapar ve başarılı olursunuz. Keyiflenir ve işe daha çok yoğunlaşırsınız. Hangi konulara ağırlık vereceğinizi seçmek çok önemli. Ben çocukluğumdan bu yana pek çok konuya ilgi duydum. Bu da yaşamıma yansdı. Biraz daldan dala atlamış gibi oldum. Çeşitli alanlardaki çalışmalarımden dolayı yakın çevremdekiler önceleri "maymun iştahlı" diyorlardı. Şimdi yaşamın da etkisiyle "çok yönlü" bulmaya başladılar. "Karizmatik" diyenler de oluyor.

Sizce hangisisiniz?

"Çok yönlü" diyelim. Bazı insanlar bir konuya yoğunlaştıklarında, kafalarını kaldırıp başka alanlara yönelemezler. Benim için öyle değil. Yıllardır günümü ikiye bölmüş durumdayım. Yaşamım iki ana mekan arasında geçiyor. Bir mimarlık çalışmalarımdı sürdürdüğüm Has Mimarlık, diğeri Yapı Endüstri Merkezi (YEM). 14.00'e ka-

şullar onu gerektirdi. Çevremdeki insanlar "Nasıl ya-par" diyerek sırtımdan ittiler. Zaten bütün gün aynı şeyi yapsaydım sıkıldım. Çalışmaktan hiç yorulmadım. Hala çok çalışıyorum. Hafta içinde yapamadığım işleri hafta sonları mutlaka yapıyorum.

Bazı insanlar bir amaç uğruna bir anlamda yaşamını feda eder, bir misyon üstlenir. Siz kendinizde nasıl bir sorumluluk hissettiniz?

Ben hem kendime hem de mimarlık mesleğine karşı kendimi hep çok sorumlu hissettim. Kolay ve hızlı karar veriyorum. Yıllar önce üniversitede asistandım. YEM'in kuruluşuyla birlikte asistanlıktan ayrıldım. Askere gitmeden önce mimarlık sözlüğü yazmaya giriştim. Bu işi 7-8 aylık bir sürede bitireceğimi sanıyordum, ancak sözlük çalışmalarımdı askerden sonra da sürdü. Tamamlamam yedi yılı buldu. Bu şekilde bir şeyi yapmaya karar verdim mi, bitirinceye kadar bırakmıyorum.

Mimarlık mesleğine katkınız takdirin de ötesinde... Siz bu katkıyı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Önemli olan mimarlık için yaptıklarım. YEM'in kurulması bile mimarlık mesleğine çok büyük bir katkıdır. YEM'in 40 yıldır düzenlediği etkinlikler, seminerler, fuarlar, teknik geziler, çıkardığı yayımlar mimarlar için mükemmel bir platform oluşturdular. Sanat Mimarlık Müzesi'ni oluşturduk. Tüm bu katkılar, sorumluluğumu yerine getirdiğimin birer göstergesi.

mezunu ve uzman kişiler. Sürekli haber kovalıyoruz. Yapı sektöründeki firmalarla iletişim halindeyiz. "Uçan kuştan haberimiz olacak" ilkesini benimsedik. Mimarlara, konut ve malzeme alacaklara, konut yaptıracaklara destek olmaya çalışıyoruz. Konut alacaklar için hazırladığımız bir rehber kitabımız var. Sektör için yapı kataloqları çıkarıyoruz. YEMAR diye araştırma bölümümüz var. Özellikle istatistik araştırmalar üzerinde çalışıyor ve her yıl Türk Yapı Sektörü Raporu hazırlıyorlar.

Sektörün gelişmesine tanıklık ettiniz. Türkiye'de mimarlık nereden nereye geldi?

Çizimden başlayalım. Öğrenciliğimde biz resim tahtası başındaydık. T cetveli ve gönye kullanıyorduk. Bugün bunların yerini bilgisayar aldı. Bu sayede işler çok hız kazandı. Projeler daha mütevazıydı, boyutları daha küçüktü. Projeler giderek çok büyük boyutlara ulaştı. Bugün şehirlerimizin görüntüsünden de anlayabilirsiniz. Bugünkü alışveriş merkezleri 100 binlerce metrekareyi buluyor. Gökdelenler devri başladı. Teknolojide, yapı malzemelerinde çok büyük gelişmeler oldu. Bilgisayar teknolojisinin getirdiği çok büyük kolaylıklar var. Ökilt geometrisine göre yapılan bir mimarlık yerine bugün artık daha serbest formların yaratılmasına elverişli projeler söz konusu. Eskiden yatay yüklerle göre düzenlenmiş, ayakta durabilen gökdelenler düşünülürken bugün çok değişik formlar, eğilip bükülen, kıvrılarak yükselen binalar yapılabiliyor.

YEM'de bir kuruluş yıldönümü. Kurucular ve çalışanlardan bir grup.

Ünlü Brezilyalı mimar Oscar Niemeyer'le.

Değişimi mimarlar açısından nasıl görüyorsunuz?

Mimarların gelişme göstermesi yalnızca kendilerine bağlı değil. Toplum olarak gelişme göstermemiz gerek. Bunu yapabildiğimizi pek sanmıyorum. Kentleşme oldu ama kentleşme olamadı. Mimarlar yapıyı kendi başlarına yapmıyorlar. İşverenin kültür düzeyi, beklentileri, mimari anlayışı çok önemli. İyi bir ürün mimar ve işverenin iyi işbirliğiyle doğabilir. Tarihten örnek verebiliriz. Mimar Sinan'ın ortaya çıkışı Kanuni Sultan Süleyman'la da ilişkilidir. Mimar Sinan tek başına olsa başarılı olur muydu bilmiyorum. O dönemdeki Osmanlı mimarisinin parıltısı bu işbirliğinin başarılı bir sonucudur. Bugün bizim çalışmalarımızın büyük bir bölümünde işveren devlettir. Devlet bugün hala tutarsız ihale yasalarıyla mima-

risi toplumun göstergesidir. Hepimiz bu denizin balıklarıyız. Mimarlara ne verdiğiniz ve ne almak istediğiniz çok önemli.

Bu döngüden sınırlanmış mimarlarımızın sayısı nedir?

Türkiye'de çok yetenekli mimarlar var. Geçenlerde yabancıların katıldığı bir yarışmayı Türk mimarlar kazandı. Bu çok önemli. Yurtdışına çok başarılı projeler yapan mimarlarımız var. Ancak Türkiye'nin mimarlık manzarasında sorunlar var. Bir yanda bir türlü kontrol altına alınamayan gecekondulaşma ve kaçak yapılaşma olgusu varsa, toplum yeterince eğitilmemişse mimarlar toplumun beklentilerine hangi danaklarla yanıt verebilir. Onların beklentileri çok sıradan beklentilerse ancak ona

Doğan Hasol; mimar, Yapı Endüstri Merkezi'nin (YEM) kurucusu, yazar ve reklamcı. Birçok alanda başarılı çalışmalar yürüten, zamanı kullanmayı bilen, yetenekli insanlardan. Hasol, 70 yıllık yaşamında biriktirdiği anıları "Anılar Kuşlar Gibidir" adlı kitapta topladı.

"Kendime Arseven'i örnek aldım"

Sizi mimarlık sözlüğü hazırlamaya iten ne oldu? Öğrenciyken bunun eksikliğini mi hissettiniz?

Aslında bir eksiklik hissetmedim. Mimarlar Odası'nın Mimarlık dergisinde görevli olduğum sırada Celal Esat Arseven'i evinde ziyarete gittik. Yaptıklarına hayranlık duyuyordum. Mimarlığa ilişkin bazı sözlükleri ve sanat ansiklopedisi vardı. Ben de onun gibi çeşitli dallarda çalışmayı sevdiğimi fark etmiştim. Arseven şehircilik hocası, sanat tarihiyle uğraşır, suluboya resimler yapıyor, zamanında opera yazmış ve yurtdışında sahnelemiş, milletvekili yapmış çok yönlü biri. Görüşmemiz sonrasında ondan çok etkilendim ve onun çalışma tarzını örnek aldım.

Ayrıca asistanı olduğum Prof. Dr. Orhan Safa'nın da üzerimde çok büyük etkisi oldu. Hazırladığım Mimarlık Sözlüğü 30 yıldır mimarların, mimarlığa ilgi duyanların başvuru kitabı oldu. Şimdi de 10. baskısını hazırlıyorum. Bunların mimarlık için yararlı etkinlikler olduğunu düşünüyorum.

ri projeler yaptırmaya çalışıyor. Böyle bir şey olamaz. Bilginin bir bedeli vardı ve bunu ödemek durumundasıdır. Devlet hala bir mimarlık politikasına sahip değil. Oysa dünyanın çeşitli ülkelerinde benimsenmiş mimarlık politikaları var. Örneğin Finlandiya hükümeti mimarlık politikasını oluşturmuş ve çeşitli dillerde kitapçık olarak bastırmış. Fransızların mimarlık yasasının birinci maddesi "Mimarlık kültürün bir ifadesidir" diye başlıyor. Mal sahipleri, işverenler ve devlet bu konuma gelirse ancak iyi mimarlık yapıtlarından söz edilebilir. Bizde mimarlığa bir ayrıntı olarak bakıldığı için sonuç da çok iyi olmuyor.

Hala öyle mi bakılıyor?

Evet, ne yazık ki hala öyle bakılıyor. Oysa insan eliyle yapılmış her çevre bir mimarlık ortamıdır. Bunun ölçülebilir nitelikleri dahi var. Çocuklar okula sevecek mi gidiyor, istemeden mi gidiyor? Kötü mekanda iyi insan yetiştirilemeyeceğini düşünüyorum. Çocuk okuluna sevecek gidecek. Seveceği şey öğretmen kadar içinde yaşayacağı mekanlardır. Mimarlığın ülke politikası olarak benimsenmesi, insanların mimariyi istemesi gerek. Ülkemizde herkes Mimar Sinan'ı tanıyor, ama mimarlık nedir dediğinizde bunun yanıtını pek kimse veremiyor.

Bu noktada mimarlara da sorumluluk düşüyor değil mi?

Sorumluluk dediğimiz şey hiçbir zaman tek taraflı olmaz. Bir bileşik kaplar kanunu söz konusu. Toplum neyse mimarisi odur. Başka bir deyişle, ülkenin mima-

yanıt verebiliyor. Şunu da vurgulamak istiyorum; daha iyi bir mimari, daha pahalı değildir. İyi bir yapı için çok para harcamanız değil, çok iyi bir proje edinmeniz gerekir. Ayrıca mimarlık projelerinin yanında mühendislik projelerinin de çok iyi yapılmış olması gerek.

Mimarının geleceği açısından neler yapılmalı?

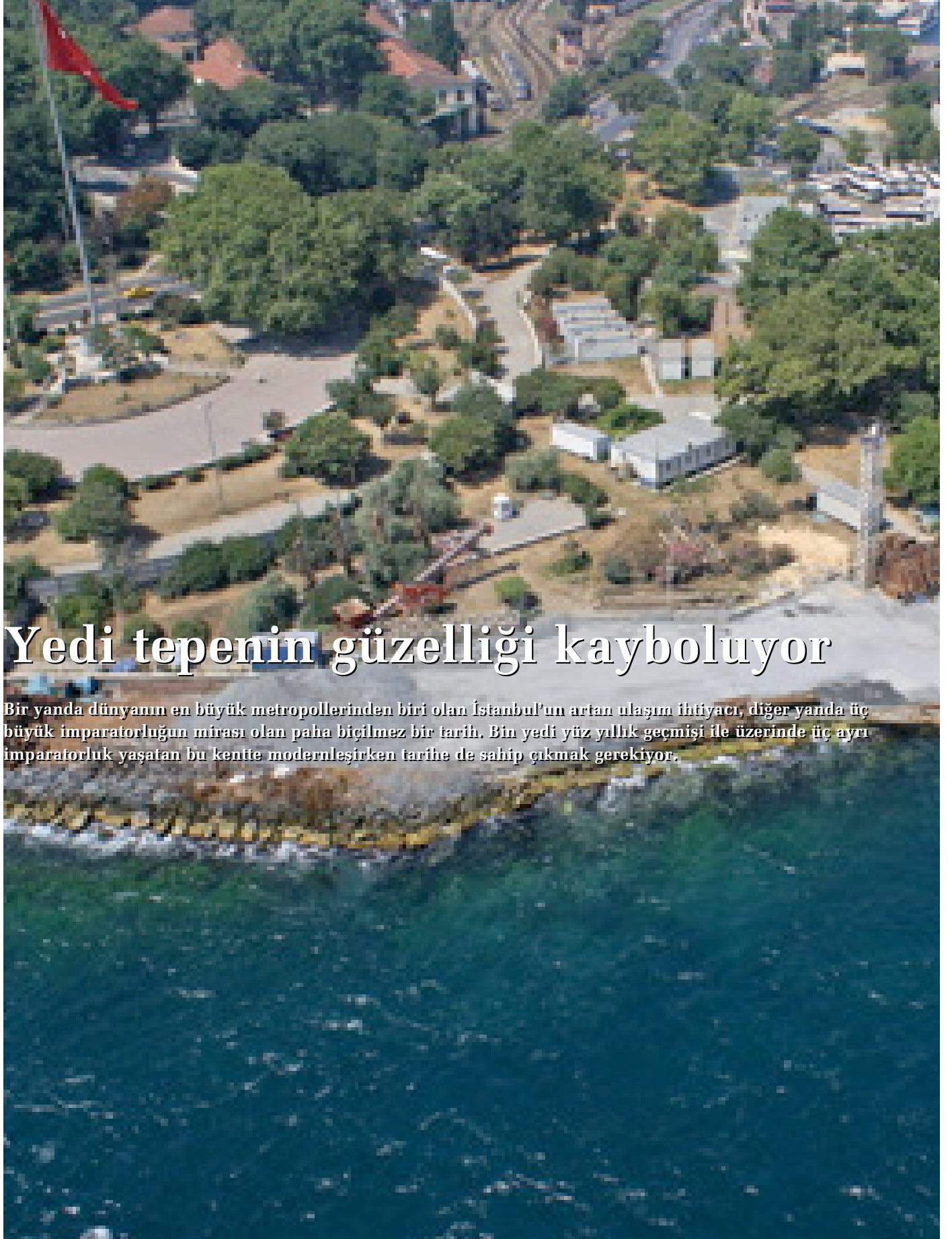
Devletin bu işe ciddi şekilde eğilmesinde çok yarar var. Öncelikle kamu kuruluşlarının bu işi sindirmesi gerekiyor, çünkü kamu bir yerde önemli bir örnek teşkil ediyor. Bugün ne yazık ki kötü ihale sistemleri nedeniyle depremde ilk olarak kamu yapıları yıkılıyor. Bu çok tuhaf bir durum. Toplumun da kendini geliştirmesi önemli bir konu. Çünkü iyi bir eğitim düzeyine sahip olunursa pek çok konuda iyi bir düzeye gelinir. Eğitimdeki sıkıntılar mimarlıktakinden daha az değil. Bence her şey eğitime bağlı.

Mimarlık eğitimi nasıl buluyorsunuz?

Mimarlık eğitiminde de sıkıntılar var. Türkiye'de çok sayıda devlet ve vakıf okulunda mimarlık eğitimi veriliyor. Hızla yenileri açılıyor. Yeni bir üniversite kurmak isteyen aklına ilk mimarlık fakültesi kurmak geliyor. Çevre de bunu istiyor. Mimarlık okulu kurulursa bulundukları kentin çehresinin değişeceğini sanıyorlar. Oysa bu kolay bir şey değil. Bugün Türkiye'deki mimarlık okullarının eğitim düzeyleri arasında da ciddi farklar var. İlk yapılması gereken eğitimin kalitesinin artırılması.

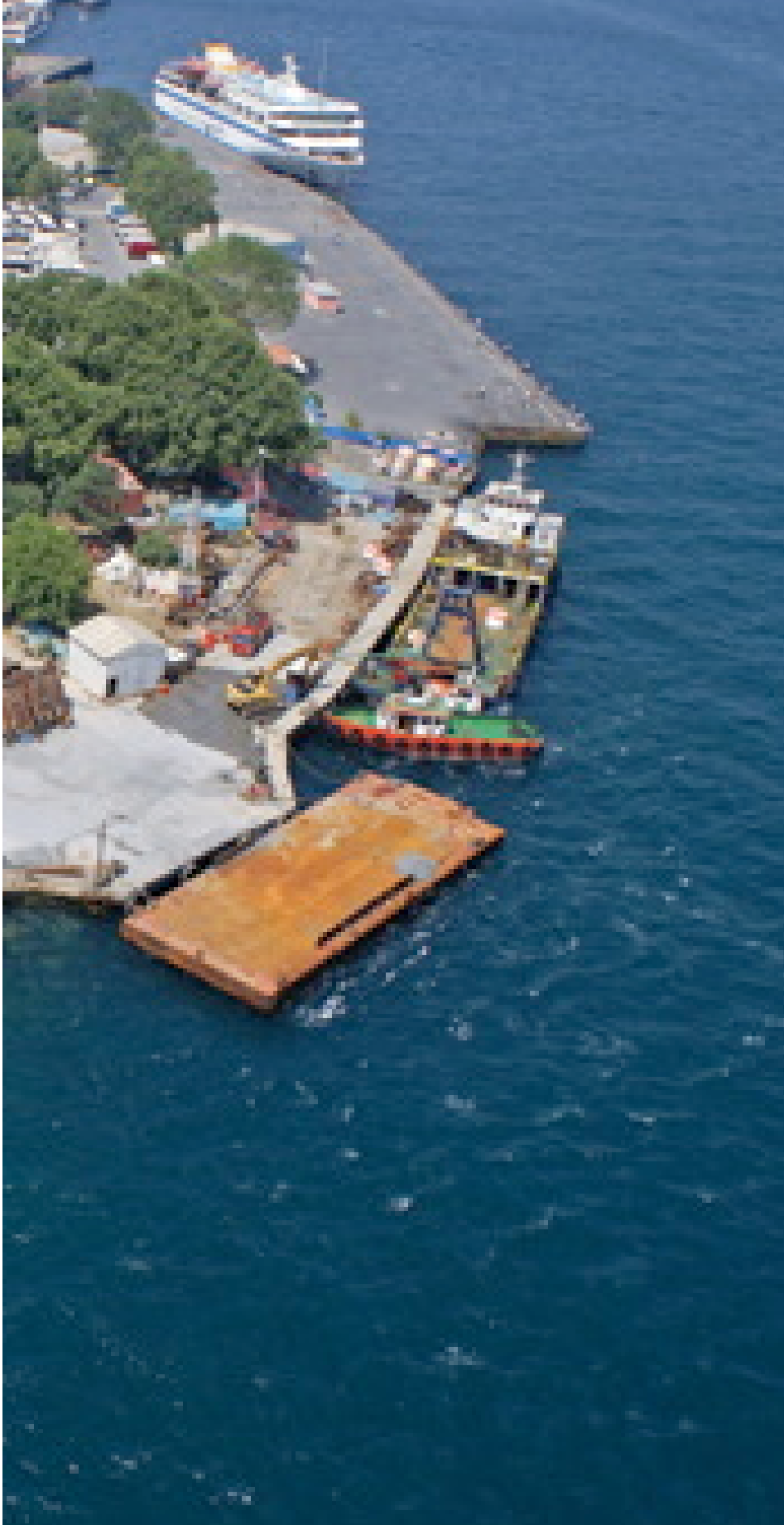
18 tarih: Özgen Acar

röportaj: batur fatih ilhan

Yedi tepenin güzelliği kayboluyor

Bir yanda dünyanın en büyük metropollerinden biri olan İstanbul'un artan ulaşım ihtiyacı, diğer yanda üç büyük imparatorluğun mirası olan paha biçilmez bir tarih. Bin yedi yüz yıllık geçmişi ile üzerinde üç ayrı imparatorluk yaşatan bu kentte modernleşirken tarihe de sahip çıkmak gerekiyor.

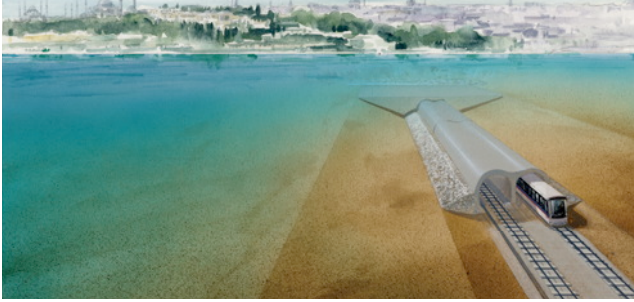
Özgen Acar kimdir

1938 Niğde doğumlu olan Özgen Acar, gazeteciliğe 1960 yılında Cumhuriyet'te başladı. 1972'de Ankara'da Reuters Türkiye Bürosu'nu açtı. Sırasıyla Milliyet Gazetesi Atina Temsilciliği, Ankara Bürosu Haber Müdürlüğü, New York Temsilciliği, Atina ve New York'ta TRT muhabirliği yaptı. 1990'da Cumhuriyet'in Genel Yayın Yönetmenliği görevini üstlendi. Cumhuriyet gazetesindeki köşesinde yayımlanan yazılarının dışında yerli yabancı pek çok dergide arkeoloji üzerine yazılan yayımlanan Acar, pek çok kez yılın gazetecisi seçildi. Türkiye'nin tarihsel ve kültürel mirasının korunması ve kayıp eserlerin geri getirilmesi konusunda yıllarca süren araştırma ve çalışmalar yaptı. "Karun Hazinesi" ve "Elmalı Definesi" en çok bilinen çalışmaları. Acar Cumhuriyet gazetesi yazarlığını sürdürüyor.

Bir şehir düşünün, üç ayrı imparatorluğa başkentlik yapmış olsun. Bir şehir düşünün, bir kıtasında çay içerken baktığınız manzarada başka bir kıta yer alsın. Düşündüğünüz şehir 1700 yıllık bir geçmişe ev sahipliği yapsın. Ne heybetli değil mi! Bu görkemin sahibi olan şehir İstanbul. Barındırdığı yerüstü ve altı tarihsel kaynakları ile tek başına bir açık hava müzesi adeta.

İstanbul'un yaklaşık 12 milyonluk nüfusunun ulaşım ihtiyacı her geçen gün artıyor. Ulaştırma Bakanlığı ve Büyükşehir Belediyesi bu ihtiyaca ortaklaşa çözümler arıyor. Yapımına 1992 yılında başlanan ve Taksim-4. Levent arasındaki metro akları ilk gelen modern toplu taşıma aracı. 2007 yılının Haziran ayında yapımına başlanan Marmaray tüp geçit projesi de İstanbul'un kentsel yaşantısını sağlıklı olarak sürdürülmesi, kentlilere çağdaş bir kent yaşamı ve kentsel ulaşım imkanları sunabilmesi açısından dünyadaki en önemli projelerden biri kabul ediliyor. Üçüncü Boğaz Köprüsü de yine İstanbulluların başka bir ulaşım ihtiyacı olarak önümüzde duruyor.

Bir yanda gelişen, nüfusu sürekli artan şehir ve ulaşım ihtiyaçları, diğer yanda yeraltında şehrin geçmiş kültürlerine ışık tutacak olan kalıntılar. Geçmişten miras değerleri muhafaza ederek nasıl modern bir yaşam sürdürülebiliriz? Tarihimize, çağların bize mirasına sahip çıkabiliyor muyuz? Üzerinde durduğumuz tarihin bilincinde miyiz?

Özgen Acar'ın Türkiye'ye geri getirdiği tarihi eserler

- Uşak'tan New York Metropolitan Müzesi'ne kaçırılmış 353 parçalık Karun Hazinesi
- Antalya-Elmalı'dan kaçırılan 1900 gümüş sikkeden 1650 tanesi
- Erdek'ten kaçırılan arkaik mermer torso bir heykel
- Sivas-Divriği Camii'nin ahşap pencere ve kapıları
- Londra'dan bazı tombaklar
- İngiltere'den Rodos'taki Türk vakfına ait iki el yazması Kuran
- New York'a Perge'den kaçırılan dört tonluk çelenkli lahit
- Manisa'dan New York'a kaçırılan Marsyas heykeli
- Aydın-Nüsa Antik kenti tiyatrosundan çalınan kabartmalar

40 yıla yakın bir zamandır sanat tarihi ve arkeoloji üzerine yazılar yazan, onlarca tarihi eserin Türkiye'ye geri dönmesine aracılık eden Özgen Acar'a sorduk. Acar, arkeolojik mirasımızı anlattı.

İstanbul'da nasıl bir tarihi mirasın üzerinde oturuyoruz?
İstanbul üç ayrı imparatorluğa başkentlik yapmış: Roma, Bizans ve Osmanlı... Buna bir de doğa başkentliği eklenbilir. İstanbul'da bir insan bulunduğu kıtadan aynı anda öteki kıtayı görebilir. Tarihsel olarak en önemli yeri de Sultanahmet. Üzerinde uçtuğunuz zaman, üç ayrı imparatorluğu birden görebilirsiniz. 1700 yıllık bir geçmişi var İstanbul'un. Doğa olarak başka güzel yerler olabilir ama İstanbul bu çerçevede dünyada benzersiz bir kent.

Bu arkeolojik zenginliğinin ekonomik değeri nedir?

Bunu ölçmenin olanağı yok. Sultanahmet'te, Üsküdar'da ya da Rumelihisarı'nda dolaştığınız zaman bir an bugünü unutup oradaki tarihi düşünüp, zaman tüneline giriyorsunuz. Bir Orhan Veli heykeli görüp Orhan Veli'ye ulaşıyorsunuz. Bir an geliyor Fatih'e ulaşıyorsunuz. Bir an geliyor Constantiniye'ye ulaşıyorsunuz. Bunların maddi değeri hiçbir zaman söz konusu olamaz.

Bu hazineyi koruyabiliyor muyuz?

Türkiye dünyanın en şanslı ve şanssız ülkesi. Böyle bir zenginliğe sahip ama ekonomik bakımdan yoksul bir ülke. Eski eser kaçakçılığı bir boru hattına benzer. Hattın

bir ucunda Türkiye gibi tarihsel açıdan zengin ama ekonomik açıdan yoksul ülkeler, öbür tarafta da Amerika gibi, Japonya gibi ekonomik açıdan zengin ama tarihsel açıdan yoksul ülkeler yer alır. Washington yakınlarında bir yerde görkemli bir çınar ağacının zincirle çevrelendiğini gördüm. Ağacın önündeki plakette "George Washington bu ağacın altında uyudu" yazıyordu. Onların tarihleri 250 yıllık ama gelin bir de burada bizim tarihimize bakın. Bu Türkiye'nin şansısır ama ekonomik yoksulluğumuz bugün her köyde en az bir iki defineci bulunmasına yol açtı. Bu definecilerin yaptığı tahribat iyice artmış durumda. Metal dedektörlerin reklamları televizyonlarda yapılıyor. Defineciler artık maden arama ruhsatı alıp, sis-moloji aletleri ile define arıyor. Devlet buna seyirci kalıyor. Müzelerimiz dökülüyor.

Faturayı kime çıkarmak gerek?

Faturayı eğitimsiz, görgüsüz, İstanbul'un tarihsel, kültürel, dinsel mirasının ne olduğunu bilmeyen yöneticilere çıkarmak gerekiyor, bu bir. İkincisi, sonradan görmüş, her şeyi maddiyatla ölçen bazı zenginlere ve şirketlere çıkarmak gerekiyor. İstanbul da San Francisco da yedi tepe üzerine kurulmuş. Bugün San Francisco'da tramvaylar hala o yedi tepeden inip çıkarlar, bunu ortadan kaldırmış değiller. Gökdelen yapmak gerektiğinde kentin belirli bir kısmında yapmışlar. Bugün bakıyorsunuz, İstanbul'da, İstanbul silüeti, o yedi tepenin güzelliği kayboluyor. Yedi tepeli taçlandıran cami mi-

UNESCO Marmaray'ı kurtardı

Marmaray gibi büyük projeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu proje Japonya'nın bir milyon Dolar'lık kredisi ile yapılıyor. Bu yapılırken buranın üç ayrı imparatorluğa başkentlik yapmış bir kent olduğu biliniyor. Eğer bize kalsaydı yapıp geçilip giderdi. Fakat Japonlar, bu bir milyon Dolar'lık krediye bir madde koydurdular. Güzergah üzerinde önce arkeologlar çalışacak, ortalığı temizleyecek, rastlanan önemli buluntular gerekirse korunacak ve eğer güzergah üzerinde sapsmalar yapılması gerekirse buna göre gerekli değişiklikler yapılacaktır. Dolayısı ile Japonların UNESCO gözetiminde arkeologları öne çıkartması Türkiye için önemli bir aşama. Çalışmalarda ciddi bir düzen var. Kazılar titizlikle sürdürülüyor. Marmaray, Türk hükümetleri için güzel bir örnek teşkil ediyor. Ama ne yazık ki Sultanahmet'teki Four Seasons Oteli inşaatında görüldüğü gibi, uygulanmıyor.

Ekonomik getirisi ne olur Marmaray projesinin?

Marmaray projesi, Manş denizini İngiltere'ye, Fransa'ya bağlayan tüneller, geçitler gibi önemli bir ulaşım olanağını sağlayacak. Bu bakımdan yararlı bir olay. Kazıların yapıldığı yerlerde kazı alanları korunacak olursa, ki şu ana kadar 30 antik gemi bulundu, bunlar da bir turistik ziyaret alanına dönüşür ve ayrı bir ekonomik getirisi olur.

Örneğin Atina olimpiyatları öncesinde Atina kentinin içinden geçen bir metro yapıldı. Aynen buradaki gibi olaylarla karşılaşıldı. Yunanlılar her istasyonda, o civarda bulunan eserleri müze içinde sergiledi. Marmaray yönetimi de proje tasarımında buradan esinlendi. Hatta ben bu konudaki ilk öneriyi yapan kişiyim.

"Marmaray projesi, arkeoloji ve mimarlık aracılığıyla kentin yeniden keşfedilmesine olanak tanıyacak" diyor. Katılıyor musunuz?

Katılıyorum. Yenikapı'da bulunan yer, eski bir Bizans limanı. Orada 30 kadar batık tekne çıktı. Kim bilir daha kaç tane çıkacak. Bu teknelerdeki yüklerle kentin geçmişine gidiliyor. İstanbul'un Bizans zamanında Fatih'in kuşatma döneminde kente gelmiş olan yardımları içeren birtakım batıklar var. Bunlara baktığınız zaman bir çeşit zaman tüneline giriyorsunuz. "Back To The Future" filmine benzer bir olayı yaşıyor bu kazılar bize.

Marmaray çalışmaları tarihin korunması yolunda atılmış olumlu adımlardan biri. Özgen Acar, "Türkiye'de bugüne kadar yapılmış olan barajların, Alliano ve Zeugma kazılarının öncesinde de Marmaray kazılarında UNESCO'nun yaptığı gibi bir bilirkşi olsaydı, çok sayıda buluntu ele geçerdi" diyor.

nareleri gökdelenlerin gölgesi altında kalıyor. İstanbul bir Hong Kong, bir New York değil. Doğa ile birlikte bu dört ayrı imparatorluğun başkenti İstanbul. Para uğruna, yatırım uğruna yapılmadık kalmıyor.

Tüp geçit, metro, 3. Boğaz Köprüsü inşaatları gelişimin kaçınılmaz bir gereği. Tarihi tahrip etmeden modern bir kent yaratmak nasıl mümkün olabilir?

Önce arkeolog, sonra sanat tarihçisi gidecek, onlar gerekli kontrolü gerçekleştirecek ve inşaat buna göre sürdürülecek. Burada karşımıza çıkan iki durum var. Taşınabilir ve taşınmaz mallar. Kazı sırasında karşınıza bir saray çıkarsa mecburen güzergahı saptırırsınız. Ama bir tekne içinde birtakım kapacak bulursanız ya orada sergilersiniz ya da müzeye taşırsınız. Bu şekilde tarihe zarar vermemiş olursunuz.

Ülkemizde tarih bilinci konusunda iç açıcı olan ne var? Eskiden Türk basınında tarihsel, kültürel mirasın korunması konusunda haberler çıkmazdı. Sultanahmet'teki Four Seasons Oteli inşaatını gündeme getirmiş olmaları bir olaydır. Alliano, Zeugma olayları eskiden üzerinden geçilip giden olaydır. Mesela bir yere gidiyorum, hemen bana "Siz Karun Hazinesi'ni geri getiren yazar değil misiniz?" diye ilgi gösterenler oluyor artık. Bunun dışında bana tanıdığım tanımadığım kimselerden tarihsel konularda mektuplar geliyor. Bunları görünce bir bilinçlenme olduğu görülüyor ama yeterli değil.

Yıllarca sanatın tarihi değeri üzerine yazdınız. Geçimini nasıl sağladınız peki?

Ben gazeteciyim. Karun Hazinesi'ni incelemeye başladığım yıl 1970'tir, yazdığım yıl ise 1986'dır. Araştırmam tam 16 yıl sürmüştü. Bu süreçte bir şey yazmadan Amerika'ya birkaç defa gittim, Uşak'ın, Manisa'nın köylerini dolaştım. Tabii ki masrafları hep kendi cebimden karşıladım. Genç bir gazeteci olarak amirimize "Ben Amerika'ya kaçınılmış bir hazinenin peşindeyim. Araştırmam 16 yıl sürecek. Bu sırada New York'a gidip gelmem gerekecek. Belki böyle bir hazine yok ama beni 20 yıl finanse edeceksin" deseniz, size bir hava al gel demez mi? Sonuçta ben bütün araştırmalarımı kendi cebimden yaptım.

Türkiye'de alanınızda tek olmanıza rağmen çok da popüler olmadınız. Bugün yeniden başlasanız nereden giderdiniz?

Keşke önümde bir 40 yıl daha olsa da üzerinde çalıştığım yakası açılmadık malzemeler için yeterince çalışabilsem. Ankara'da Uğur Mumcu Vakfı'nda araştırmacı gazetecilik konularında ders veriyordum. Öğrencilerime "Gelin size yakası açılmamış haber dosyaları vereyim" diyordum ama kimse talip olmuyor. Çünkü bu işler için sabır gerek. Maddi fedakarlık, özveri gerek. Genç arkadaşlar bir an önce kısa yoldan meşhur olmak peşinde. Günümüzde bu tür işlere hobi diyorlar. Benim için bir yaşam biçimi oldu sanat tarihi.

22 yaşam rehberi

yazar: batur fatih ilhan kaynak: 500 Sanatçı, Ana Britannica, Lebriz.com

Hiçbir şey görüldüğü gibi değil

Fransız sürrealist şair Guillaume Apollinaire, "İnsan yürüyüşü taklit etmek istediği zaman bir bacağı hiç de benzemeyen tekerleği icat etti. Böylece bilmeden sürrealizm yapmış oldu" der. Sürrealizmin kökeni tarih öncesi devirlere kadar dayanıyor. Ancak somut olarak 20. yüzyılın başlarında Avrupa'da ortaya çıktı. Şairler ve ressamalar, 1. Dünya Savaşı'nın yol açtığı yıkım karşısında dehşete kapılıp, akılcı tutuma karşı tavrı olarak, bilinç dışının düşsel dünyasına yöneldi.

İmge üstadı Rene Magritte

Rene Magritte 21 Kasım 1898'de Belçika Lessines'de dünyaya geldi. Rene ailenin en büyük çocuğuydu. Babası bir tüccardı, bu yüzden sık sık şehir değiştiriyorlardı. Châtelet'te yaşadıkları sırada, 12 Mart 1912'de annesi, Sambre nehrine atlayarak intihar etti. Annesinin daha sonra yüzünde bir örtü ile bulunması, Magritte'in hayatı boyunca bu imgenin etkisinden kurtulamasına ve resimlerinde sıkça yüzü örtülü figürler ve nehir tasvirleri kullanmasına neden oldu.

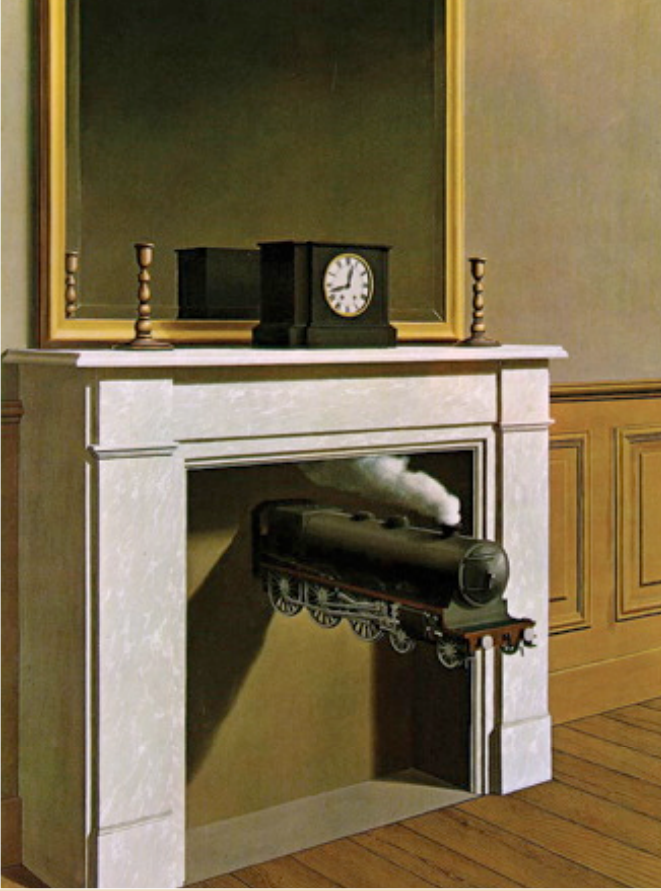
Aynı yıl ailesi Charleroi kentine taşındı. Magritte, 15 yaşındayken Charleroi panayırında, ileriki hayatında önemli bir yere sahip olacak Georgette Berger ile tanıştı. 13 yaşındaki bu kız Magritte'i adeta büyüledi. Daha sonra uzun yıllar görmese de Georgette ilk gençlik yıllarının unutulmaz bir hayali olarak belleğine kazındı.

Genç Magritte, liseyi bitirdikten sonra 1916 yılında Brüksel Güzel Sanatlar Akademisi'ne kaydoldu. Bu dönemde modernizm ve İtalyan fütürizmine ilgi duydu ve kübist-fütürist esinli resimler yaptı. Yeni bir resim dili arayan Magritte için ilk başta saf geometrik soyutlama, mantıklı bir yaklaşım olarak gözüktü ve bu tarzdaki resimlerini 1920 yılında Floquet ile birlikte sergiledi.

Karşılaşmalar estetiğini belirledi

1922 yılında sanat hayatını etkileyen iki önemli karşılaşma söz konusu oldu. Önce sanat anlayışını bütünüyle değiştirecek olan Giorgio de Chirico'nun resimleri ile tanıştı. Ardından geometrik soyut bir tarz geliştirmiş olan Victor Servranx'la tanıştı ve onunla soyut denemelere girişti.

Magritte, nesneleri izleyen alışık olmadığı konularda resmederek gerçek dünyaya meydan okudu. Sanatındaki bu değişimi yansıtan ilk çalışmalarından biri "Noktürn" oldu. Bunu "Münzevi Yolcunun Düşünceleri", "Saldırı Tehdidi" ve ilk gerçeküstü çalışması olarak kabul edilen "Kayıp Jokey" izledi. Bu resimler, Magritte'in yerleşmiş tarzının ilk örnekleriydi. Resimlerinde sürekli olarak kullanacağı pek çok imgenin erken tasvirlerini içeriyorlardı. Belçika'da gerçeküstülüğe yakın bir sanat ortamı içinde yer alan Magritte, 1925 yılında Galerî Centaure'la bir sözleşme yaparak tüm zamanını resme ayırmaya başladı.

Belçika asıllı sürrealist ressam Rene Magritte'in düş ürünü yapıtları dehşet, tehlike, komedi ve gizemin bir karışımı. Magritte'e göre resimleri, hiçbir şeyi örtmeyen görünür imgeler. Bir şöminenin ortasından çıkan buharlı tren ya da bulutların birer Fransız ekmeği olduğu gökyüzü resmi onun hayal dünyasını yansıtır.

"Bu bir pipo değildir"

Magritte, 1927'de Fransa'ya taşındı. Burada kısa süre içinde gerçeküstücü çevrelerle yakın ilişki kurdu. Bu dönemde özellikle söz ve imge bağlantısı üzerine düşünmeye başladı ve resimlerinde her iki unsura da yer verdi. 1929 yılında ilkin yaptığı "Sözcüklerin Kullanılışı", bir pipo tasviri ve altında Fransızca olarak yer alan "Bu bir pipo değildir" yazısından oluşuyordu. Söz imgeyi yadsır gibi gözükse de, gerçekten de yazının üstünde yer alan gerçek, içine bütün konup içilebilecek bir pipo değildi. Söz ve imge arasındaki bu çelişki izleyende şaşkınlık yaratacak türdendi. 1930-40 yılları Magritte'in yaşamında ekonomik açıdan sıkıntılı bir dönem oldu. Ancak yine de resimleri bütün önemli gerçeküstücü sergilerinde görülmeye başlandı.

Komünist Partisi'yle yakınlaşmalar

Magritte, 1945 yılında Belçika Komünist Partisi'yle kısa süreli ilişki içinde oldu. 1946-48 yılları arasındaki devrimci gerçeküstücülerin eylemlerine katıldı. Magritte, 1954 yılında Brüksel'de ilk büyük retrospektifini düzenledi. Bu dönemde bazı büyük duvar resmi siparişlerini gerçekleştirmiş olan sanatçı, 1961-64 arasında da "Rhetorique" adlı dergiyi yayınladı. Magritte, ölümünden kısa süre önce resimlerindeki değişmez temalara dayanan birkaç heykel çizimi yaptı ve bunları bronzla dökerek 1968'de Paris'te sergiledi. Magritte, 15 Ağustos 1967'de Belçika'da hayata veda etti.

Gerçeküstücülük

Gerçeküstücülük akımının kurucusu Fransız Şair André Breton (1896-1966), şiirlerinde alışlagelmişin dışında mantığa uygun bir sıra izlemeyen sözcükler ve düşsel imgeler kullandı. Gerçeküstücülüğün gelişmesinde 1910'larda ortaya çıkan soyut ve tüm kuralları reddeden Dadacı akımın yanı sıra Hieronymus Bosch ve Francisco Goya gibi daha eski dönemlerin ressamlarının da etkisi oldu. Gerçeküstücülük hiçbir ortak kuram ya da birlik olmaksızın, sanatçıların bireysel tavırları doğrultusunda kendi kendine gelişen bir sanat akımı olarak varlık gösterdi. Düşler, imgeler, semboller ve bilinçaltında gizlenerek su üstüne çıkmayı bekleyen bastırılmış duygular sürrealizmi kelimelere dökerken akla gelen kavramlar. Özellikle bastırılmış duygular denildiğinde ise ilk anılacak sanatçı Rene Magritte.

İmgelerin ihaneti

Magritte, adlandırılması gereken bir şeye, o şeyin gerçekteki varlığını yadsıyan saçma bir ad vererek, gerçeklikle çatışma yarattı. Bir pipo resminin altında "Bu bir pipo değildir" yazarak nesnenin imgesinin gerçek ve dokunulabilir bir şeyle karıştırılmaması gerektiğini belirtti. Magritte'in en ünlü imgelerinden biri olan bu resim tanımlama ve simgeleme kavramlarını sorgular. Sanatçı "Hiçbir şey görüldüğü gibi değildir" der. Dolayısıyla resim kurallara meydan okur, yerleşik görme ve düşünme biçimlerine saldırır.

Önemli eserleri

Münzevi Yolcunun Düşünceleri, Kayıp Jokey, Saldırı Tehdidi, Popüler Panorama, Şifacı, Kutup Işını, Vesta'ya Sunulanlar, Sürekli Devinim, İnsanlık Durumu, Tecavüz, Yatak Odasında Felsefe, Mükemmel Gemi, Büyük Aile, Büyülü Ülke, Pencere ve Kukla, Seçilmiş İlişkiler, Erkeğin Oğlu, Kurtarıcı, Aşk Şarkısı, Ruh Özgürlüğü ve Alexandr'ın İşçileri.

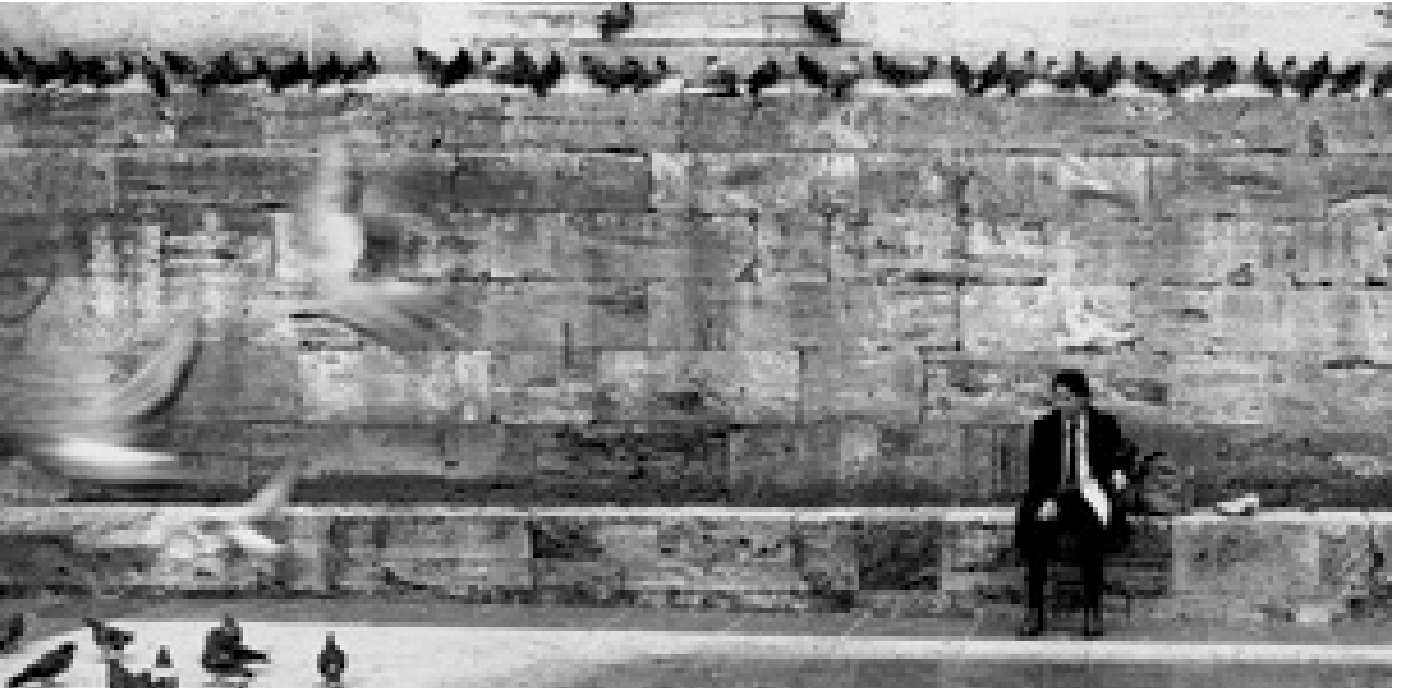

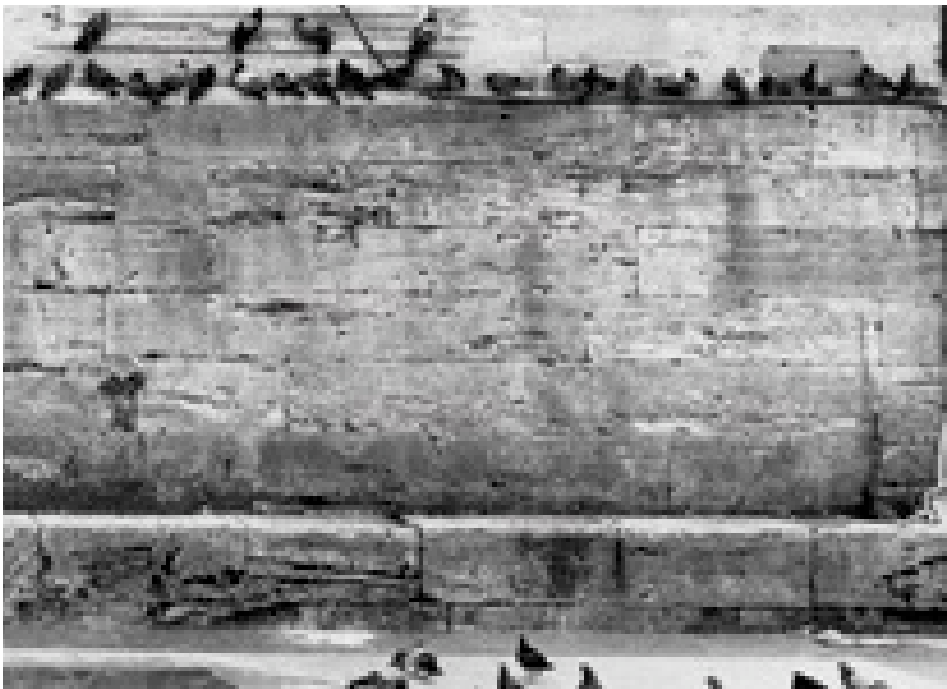
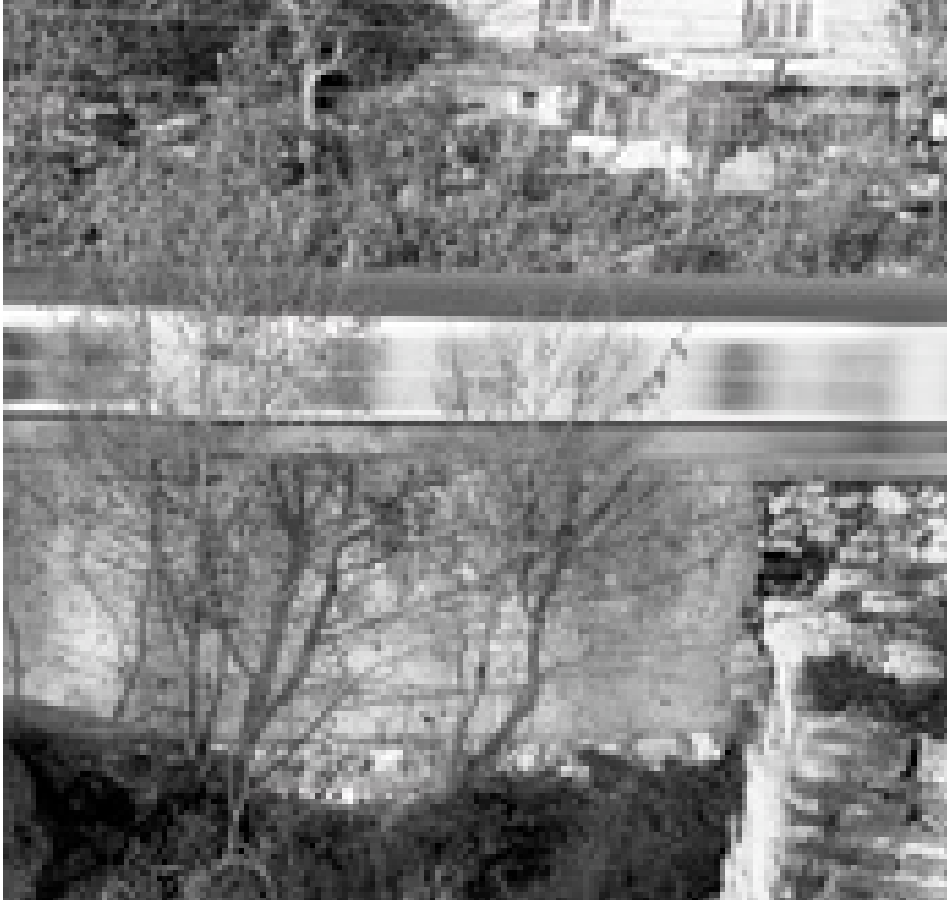
24 fotoğraf: Arif Aşçı
röportaj: demet şeker

Sokak fotoğrafçısı

Fotoğraf sanatçısı Arif Aşçı, elinde fotoğraf makinesiyle, İstanbul'un hemen tüm sentlerini sokak sokak gezerek "İstanbul Panorama" projesini ortaya çıkardı. Arif Aşçı'nın İstanbul'unda ön plana çıkan sentler buram buram tarih kokan Haliç, Sultanahmet ve Eminönü.

Istanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde resim eğitimi aldıktan sonra iki yıl araştırma görevlisi olarak görev yapan Arif Aşçı, daha sonra içindeki sese kulak vererek akademiden hocası Hilmi Yavuz'a, Asya ülkelerini gezmek istediğini, bu nedenle de görevinden istifa edeceğini söyler.

Hilmi Yavuz kendisine resim yaparak geçinemeyeceğini belirterek planladığı seyahati fotoğraflayarak dergilere yazılar yazmasını önerir. Aşçı da Yavuz'dan aldığı cesaretle bir gazeteyle anlaşarak Asya seyahatine çıkar, elinde fotoğraf makinesiyle kendisini yollara vurur. Kendi ifadesiyle "içe kapanıklığından kurtulmak için kendini can havliyle dışarı atar".

Üç yıl boyunca Nepal'den Sri Lanka'ya, Çin'den Moğolistan'a kadar bütün Asya ülkelerini gezer. Amatör bir gözle gezdiği Asya ülkelerini fotoğraflar. Fotoğraf ile ilgili teknik bilgileri ise zaman içinde ve ihtiyaç duydukça öğrenir. Fotoğrafçı olarak sayısız insan, kültür, inanç ve iklim görür, zenginleşir. Kalbinin sesine kulak vererek kendisi için en doğru olanı yaptığını fark eder.

"Deli işi" bir proje

Yolculuk sonunda "Turkuaz" isimli bir belgeye imza atar. Aşçı'nın amatörce başlayan fotoğrafçılık serüveni de böylece profesyonelliğe uzanır. Seyahati sona erip de Türkiye'ye dönünce eski işi gravürçülüğe geri dönmeyi planlar ama fotoğrafçılığı da yarı yolda bırakmak istemez.

Daha önce yaptığı siyah beyaz gravürler yerine, bu defa siyah beyaz fotoğraflar çekmeye koyulur. Resim üzerine aldığı eğitimi ve birikimlerini çektiği fotoğraflara yansır. Fotoğraflarında, Rembrandt, Goya ve Van

Gogh gibi dahi ressamların izini sürer. Asya seyahati sırasında Çin'de rastladığı deve kervanları, İpek Yolu projesinin kafasında oluşmasını sağlar. 1996 yılında projeyi gerçekleştirmek üzere kolları sıvar. "Deli işi" diye nitelendirdiği proje için aylarca hazırlık yapar. Önce sponsor arayışına koyulur. İpek Yolu'nu anlatan pek çok kitap okur, haritalar inceler. Ardından yolu bir kez daha Asya'ya düşer. Dört kişilik bir ekiple birlikte, 18 ay boyunca dolaşır. Çin'in Şian kentinden yola çıkarak Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve İran'ı geçerek Doğubeyazıt'tan Türkiye'ye ulaşır.

"Sezgilerimin peşinden gidiyorum"

Fotoğrafçıların hayata farklı bir bakış açısı var. Herkesin görmediği ayrıntıları görüyor olmaları da en belirgin özellikleri. Aşçı, eline fotoğraf makinesini aldığı anda binlerce görüntüyü büyük bir hızla tarayarak alıyor. Ama bunu bilinçli olarak yapmıyor, beyni ona otomatik olarak komut veriyor. Bir kareyi neden çektiğini ya da çekmediğini kendisi de tam olarak bilmiyor aslında. İşin mantığına boş verip sezgilerinin peşinden gidiyor. İlk önce kendisini şaşırtacak görüntüleri yakalamaya çalışıyor. Aıştığı dışında bir sahne olduğunu hissettiğinde ise flaşını patlatıyor.

Aşçı, yaptığı işi "sokak fotoğrafçılığı" olarak tanımlıyor. Ticari fotoğraf çekmeyip, belirlediği konular üzerinde projelerini gerçekleştiriyor. Hissettiklerini, fotoğ-

26 fotoğraf: Arif Aşçı

Yağmura, fırtınaya ve soğuğa rağmen

İpek Yolu projesi ekibi yolculuğun ilk aylarında bir hayli zorlanmış. Yürümekten ayakları su toplamış, bedenlerinde yaralar çıkmış. Asansız bastıran şiddetli muson yağmurlarıyla karşılaşmışlar. Yağmurları aşıp Taklamakan Çölü'ne geldiklerinde de, "boran" denilen ve 24 saat süren kum fırtınalarına yakalanmışlar. Çadırları parçalanmış ve uyku tulumlarına sığınmışlar. Kırgızistan'daki Tienşan Dağları'nı karlı hava koşullarında geçmek zorunda kalmışlar. Eksi 30 dereceye kadar kendilerini koruyacak çadır ve uyku tulumları sayesinde bu tehlikeyi de atlattırmayı bilmişler.

Aşçı yolculuklarının ilk altı ayının zor geçtiğini ancak daha sonra koşullara uyum sağladıklarını belirtiyor. Bunu da insanlığın her türlü yaşam koşuluna ayak uydurabilen yapısına bağlıyor. Dile kolay, "İpek Yolu" yolculuğu boyunca 12 bin kilometre yol gidilmiş ve 100 bin kareden fazla fotoğraf çekilmiş. Yolculuğun belgeseli ise şu ana dek 20'den fazla ülkede yayınlanmış. Ekip tarafından yine aynı konuda "İpek Yolu'nda Son Kervan" isimli bir de kitap hazırlanmaya başlanmış.

Aşçı, yaptığı işi "sokak fotoğrafçılığı" olarak tanımlıyor. Ticari fotoğraf çekmeyip, belirlediği konular üzerinde projelerini gerçekleştiriyor. Hissettiklerini, fotoğraflarıyla yansıtmaya çalışıyor. Hayatın ona sunduğu sürprizleri değerlendiriyor. Bir ayağı hep hayatın içinde... Fotoğraf ona yaşadığını hatırlatıyor.

raflarıyla yansıtmaya çalışıyor. Hayatın ona sunduğu sürprizleri değerlendiriyor. Bir ayağı hep hayatın içinde... Fotoğraf ona yaşadığını hatırlatıyor.

İstanbul, fotojenik bir şehir

İstanbul, bugüne dek binlerce sanatçı için olduğu gibi Arif Aşçı için de çok zengin bir ilham kaynağı. Ona göre İstanbul "fotojenik" bir şehir. Bugüne kadar 40 ülke gezen Aşçı'ya göre bir fotoğrafçıya sunabilecekleri açısından dünyada İstanbul kadar fotojenik bir başka şehir yok.

Bu düşüncesinin izlerini son projesi "İstanbul Panorama"da görmek mümkün... Üç yıl boyunca İstanbul'un sokaklarını karış karış gezen Aşçı, İstanbul'u siyah-beyaz ve panoramik olarak yani çok geniş bir görüş açısıyla ve görüntü bozulmasına neden olmadan fotoğraflamış.

Aşçı'nın fotoğrafları alışık olduğumuz boyutların dışında. Fotoğraflarına bakını geniş bir İstanbul karesi karşılıyor. Kişi, fotoğrafı bir ucundan diğer ucuna kadar bütün ayrıntılarıyla inceliyor ve bir keşif yolculuğuna çıkıyor.

Aşçı, "İstanbul Panorama" projesine başlamadan önce altı ay hazırlık yapmış. İstanbul'la ilgili Ahmet Hamdi Tanpınar'dan Orhan Pamuk'a kadar pek çok farklı

yazarın kitaplarını okumuş ve İstanbul konulu tüm gravür eserleri incelemiş. Kendisini hazır hissettiğinde de sokağa çıkarak başlamış özene bezene şehrin fotoğraflarını çekmeye...

Üç bin makara film çekti

"İstanbul Panorama", Aşçı'nın kendisine en fazla ait hissettiği proje olmuş. Çünkü kimseye bir şey anlatma yükümlülüğü hissetmeden, resmini yapmak istediği karelerin fotoğrafını çekmiş. Şehre lirik bakışını fotoğraflarına yansıtan ve mümkün olduğu kadar kişi karelerden kaçınan Aşçı, Arif Aşçı'nın İstanbul'unu anlatmış.

Proje boyunca üç bin makara fotoğraf çekmiş. İstanbul'un hemen her semtini fotoğraflamış. Nereye gittiğini bilmediği otobüslere binerek, yeni kurulan mahallelerin fotoğraflarını çekmiş.

Ama Haliç, Sultanahmet ve Eminönü gibi tarihi geçmiş olan semtlerde yoğunlaşmış. Fotoğrafını çekmeyi en çok sevdiği bölge Haliç olmuş. Hem durgun bir su hem de bir iç deniz görünümünün olması, çevresindeki mahallelerde otantik hayat biçimlerinin olması sanatçıyı derinden etkilemiş. Ayrıca Fener ve Balat'ın birbirine yakın olmasına rağmen çok farklı dokularda olması yine onu etkisi altına alan şehir özelliklerinden.

İç içe geçen tarih

Ömrü boyunca İstanbul'u gezdiği süre kadar kendisini yaşadığı şehre hiç bu kadar yakın hissetmeyen Aşçı'nın şehre dair pek çok gözlemi var. Aşçı'ya göre İstanbul'un semtlerinde Türkiye'nin bütün bölgeleri temsil ediliyor. Herkesin kendi etnik bölgesini kurduğu şehirde, halk birbirine karışmadan yaşıyor ve akşam olunca herkes kendi kabuğuna çekiliyor. Aşçı'yı en çok etkileyen şeylerden biri de İstanbul'daki farklı tarihi yapıların ayrırt edilemez şekilde birbirine karışması. Helenistik, Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait yapıların bir arada olduğunu gören sanatçı fotoğraflarında da bunu ön plana çıkarmaya çalışmış.

Siyah beyazın netliği

Aşçı, "İstanbul Panorama"da olduğu gibi projelerinde ağırlıklı olarak siyah-beyaz fotoğraflar kullanıyor. Bunun nedeni, Aşçı'ya göre siyah-beyazın el yazması gibi olması, süslü olmaması ve söylemek istediğini net olarak söyleyebilmesi. Yine Aşçı'ya göre siyah-beyaz izleyiciyi eskiye bağlayan bir unsur, ayrıca kendisine bakını fotoğrafı renkli tasarlayabilme hakkı tanıyor. Peki, sonrası... Aşçı henüz yolun sonuna gelmediğini söylüyor. Fotoğrafçıların sık kullandığı "En güzel fotoğrafımı daha çekmedim" sözüne içtenlikle katılıyor. Bugüne kadar çektiği binlerce kare arasından, "En güzel fotoğrafım" diyebildiği bir fotoğrafı yok. Çünkü ona göre bu işin sonu yok.

“Kendimi durduramıyorum”

Aynur Bektaş Türkiye'nin önemli kadın girişimcilerinden biri. 37 yaşında memur olarak görev yaptığı bankadan emekli olduktan sonra iki evini satın, altınlarını bozdurarak 1992'de Hey Tekstil'i kurdu. Şirketini 12 yıl içinde Türkiye'nin en büyük 500 firması arasına soktu. Bektaş bugün tekstil, turizm, bilişim ve gayrimenkul sektörlerinde toplam sekiz şirketle hizmet veriyor ve Türkiye'nin en güçlü kadınları arasında gösteriliyor.

Karşımızda enerjik ve heyecanlı bir kadın var. Girişimci, başarıya tutkun. "Benim yanımda başarısız iş de eleman da kalmıyor. Sahip olduğum şeylere çok önem veriyorum ve bir şekilde onları başarılı yapıyorum. Boş duramama hastalığına yakalandım. Kendimi durduramıyorum" diyor. Hey Tekstil 2007 yılını İstanbul ve Anadolu'da yedi fabrika, 3 bin 200 çalışan ve 250 milyon Dolar ciro ile kapattı. 2008 ciro hedefi 500 milyon Dolar.

Samimi ve kadın

Ana işi tekstil olan bir kadının giyim konusundaki tercihlerini insan ister istemez merak ediyor. Bektaş da tüm içtenliğiyle kendisini anlatıyor ve karşımıza Burda efsanesi çıkıyor. Bektaş çocukluğundan beri giyinmeyi çok seviyor. Bunu da çocukken çok iyi giyinmemesine bağlıyor. Bir tek bayramlarda yeni kıyafet sahibi olabilen Bektaş'ın annesi eski elbiselerini bozup kızına giyisi dikermiş. Bektaş da dikiş öğrendikten sonra Burda dergisi alıp kendisi dikiş dikmeye başlamış. Hatta bankada çalışırken özel günlere mutlaka kendi diktığı elbiselerle katılmış.

Anadolu'nun ciddi anlamda bir giyim kültürü olduğunu düşünüyor Bektaş ve rengarenk kumaşlarını, büyük desenlerini seviyor. Şimdilerde marka giyiniyor ama ha-

durum olduğunu düşünüyor. İşinde olduğu gibi hobilerinde de başarıya odaklanıyor.

"Mutfaktan yoğurt kapıp kaçıyorum"

Bektaş beslenmesine özen gösteriyor ancak eşi işi biraz zorlaştırıyor. Çünkü Süreyya Bektaş sabah az yiyip akşam çok yiyor. Haliyle akşam yemekleri planları biraz bozuyor. Bektaş kimi zaman akşamları eve gidince mutfaktan bir yoğurt kapıp masadan kaçıyor. Sabahları güzel bir kahvaltı yapıyor. Diğer öğünlerde sebze ağırlıklı beslenmeyi tercih ediyor. Yediği tek tatlı bal. Yılda 40 kilo bal yiyor. Elazığ, Kars gibi yörelerden bal getirtiyor.

Hayatı kolaylaştırmak

Bektaş'ın evli iki oğlu var, bir de torunu. Her cumartesi torunuyla mutlaka zaman geçiriyor ve buna çok önem veriyor. Böylesine yoğun bir tempoda çalışırken aile bireylerine insan nasıl kaliteli ve yeterli zaman ayırır? Bektaş işin kolayını bulmuş. Çocuklarına yakın bir yerde ev almış. Yeni evinde çocuklarına ve torununa odalar hazırlıyor. "Onlar da istediği süre, boş zamanlarımızda daha çok vakit geçireceğiz" diyor. Kendi hayatını da çevresindekilerin hayatını da kolaylaştırmaya çalışıyor.

Aynur Bektaş'la ne üzerine konuşursanız konuşun, mutlaka bir verimlilik yaklaşımı buluyorsunuz. Bu torunlar olabilir, yemek olabilir. Zaman boşa gitmesin telaşı yaşıyor. Bu ekonomik tempo içinde kendisine ister istemez ekonomi de sorduk.

Ekonomiyi kısaca değerlendirmenizi isteyebilir miyiz?

İsterdik ki enflasyon oranları aynı gitsin ama rakamlar dünyada da yarıltıcı. Artıya doğru bir gidiş var. Bu Türkiye'ye de yansıyacak ve Türk lirası artık değer kazanacak. Türkiye'nin milli gelirinin artması, Dolar'ın Euro'ya

Hey Tekstil Yönetim Kurulu Başkanı Aynur Bektaş renkli, hareketli ve başarı odaklı bir iş kadını. Ona iş dünyasında "atom karınca" diyorlar. TOBB Kadın Girişimciler Kurulu Başkanı da olan Bektaş'la yatırımlarından hedeflerine, özel zevklerinden aile yaşantısına kadar birçok konuyu konuştuk.

yatırın marka olarak düşünülmesini istemiyor. Kimi zaman beğendiği bir şeyi alıp beş yıl sonra dahi giydiği oluyor. Eşiyle birlikte çıktıkları yurtdışı seyahatlerinde vitrinlere bakmaktan, alışveriş yapmaktan zevk alıyor. Takıda tercihi Chanel; zincir ve eşarp gibi aksesuarları seviyor. Kendisini tipik bir Gucci kadını olarak tanımlıyor. Gucci'nin küçük ceketlerini, pantolonlarını, döpiyeslerini çok beğeniyor.

"Tiyatro içimde kaldı"

Bektaş hayallerini gerçekleştirmek için çabalayanlardan. Geçen yıl uzun zamandır öğrenmek istediği oryantal ve mastikayı öğrenmiş. Çok güzel türkü söylüyor. Hiçbir şeyin içinde kalmamasına özen gösteriyor, yaşım geçti demiyor. Ama içinde kalan bir şey var: Tiyatro. Ortaokuldayken tiyatro okumak istemiş ama babası izin vermemiş. Yine de "belki bir gün kismet olur" diyor.

Spora mutlaka zaman ayırıyor. Tam bir tenis fanatığı. Altı aydır zamansızlıktan tenis oynamasına da maçları asla kaçırmıyor. Düzenli olmasa da yüzüyor. Haftada üç gün sabah 07.30-08.30 arasında bir hocanın denetiminde spor yapıyor. Her ne kadar her sabah hocanın yanına inerken artık devam edemeyeceğini düşünse de kendisini spor yaparken buluyor. İnsanın mutlaka bir hobisi olması gerektiğini, hobisiz insanların yakınlara aşın bağımlılık geliştirdiğini ve bunun rahatsız edici bir

En büyük projesi kadın istihdamı

Bektaş'ın en büyük projelerinden biri Türkiye'deki kadınlar. Bektaş "hayatımın projesi" dediği "esnaf kadın" projesiyle kadınları iş hayatına sokmayı hedefliyor.

Esnaf kadın projesi etkin şekilde hayata geçebildi mi?

Yasası çıktı ama kadınların bir kısmı kullanıyor bir kısmı kullanmıyor. Bu yasa sayesinde kadınlar işçi çalıştırmadan evde ürettikleri her şeyi istedikleri işyerine satabiliyor. Bunun için şirket kurmalarına gerek yok. Yalnızca yüzde 2 stopaj ödenecek. Kimse sigorta, vergi gibi konularda soru soramayacak. Bunun dışında TOBB Kadın Girişimciler Kurulu'ndayım. TOBB imkanları dahilinde kadınlara yönelik çalışmalar yapmaya devam ediyoruz. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü ile Cumhurbaşkanı'nın himayesinde TOBB'la birlikte 81 ilde mikro kredileri tanıtacağız. Nasıl kullanılacağını, kimlerin yararlanabileceğini anlatacağız. Yasaların çıkmasının yanında bu konuları kadınlara duyurmak ve kullanıma geçmelerini sağlamak önemli. Örneğin TOBB'un Kredi Garanti Fonu var. 750 YTL'ye kadar alınabiliyor. Anadolu'da yatırımlarım da var. Kadınlara yönelik GAP İdaresi'yle doğal tarım, doğal pamuk konusunda bir çalışmamız olacak. 27 kişinin bulunduğu Güneydoğu Kalkınma Platformu'na giren tek kadın yürütme kurulu üyesiyim. Burada görevlerim olacak.

30 iş dünyası: Aynur Bektaş

“Çin’in her şartta dünyadaki her sektörde ortalama yüzde 15 payı var. Hazır giyimde yüzde 40’a yakın. Çin büyük bir oyuncu ve uzun süre de böyle olacak. Ancak biz de başka bir oyuncu olarak dünya pazarında olacağız.”

Levi’s’in en büyük imalatçısıyız

Levi’s iki yıl öncesine kadar örmeye Türkiye’de hiçbir firmayla çalışmıyordu, bizimle çalışmaya başladılar. Bugün Levi’s’in en büyük imalatçısıyız. Bunun gibi birçok firmayı Türkiye’ye çekiyorum. Hey Tekstil, tekstilde bir ekol oldu. Markalaşmada geç kaldık ama üretimde markayız. Artık Türkiye’ye gelip de bize uğramayan hiçbir marka yok. 2008’de ilk kataloğumuzu bastırdık. Bir kadın markası yaratmak istiyoruz. Gucci, Zara, Koton, İpekyol gibi markaları hedef almıyoruz. Tamamıyla tasarım ağırlıklı bir marka yapacağız. Yaz, kış kreasyonu olmayacak, sürekli mal çıkacak. Butik bir marka olacak. Her gittiğinizde yeni ürünlerle karşılaşacaksınız. Bu da Milano’da çıkacak

Markaya üretimden marka olmaya Paris, Milano ve Londra’da Hey Trends ofisleri açtınız. Hedefiniz ne?
2005’te kotaların kalkacağı belliydi. Sektör buna pek inanmazken ben inanıyordum. 2005’ten önce İngiltere ofisini açtım. Siparişler azalabiliyordu, ucuz mal Türkiye’ye artık gelmeyecekti. İyi de etmişim. Oğlum ve gelim o ofis üzerinden yıllık 70 milyon Dolar ihracat gerçekleştiriyor. 15 firmaya iş sağlıyorlar. Barcelona ofisi de açtılar. Ben de İtalya, Milano ve Paris’te ofis açtım. Buradan da markalara üretim yapıyoruz. Hiç sipariş sıkıntısı yaşamıyoruz. Hem buradaki acentelerden hem yurtdışındaki ofislerimizden siparişler geliyor.

karşı düşük olması ve borçlar konusu Türkiye’nin lehindeydi ama sonuçta içerideki ihracatçı Türkiye için çok önemli. Çünkü istihdam demek üretim demek. İhracatçı, yüksek maliyetler nedeniyle çok eziliyordu. Bu yıl biraz daha dengeye gireceğini düşünüyorum. İstikrar bulunmadan tabii. Bizim için en önemli şey istikrar. Devletin ve hükümetin de özellikle Doğu ve Güneydoğu yatırımlarına biraz daha teşvik vermesi şart.

Birçok tekstilci Mısır, Romanya, Bulgaristan ve Ukrayna’ya tekstil yatırımına giderken, siz Anadolu’ya yatırım seferberliği başlattınız, neden?

Uygun şartlar olduğunda verimlilik ve kaliteyle Türkiye’de yatırımın karlı olabileceğini düşünüyoruz. Yaptığımız yatırımların da karşılığını aldık. 2004’te yatırımların teşvikiyle ilgili yasa çıktıktan sonra bunu uygulayan ilk firmalardan biriyiz. O yıl memleketim Çankırı-Çerkeş sanayileşsin diyerek, şehirde 5 milyon Dolarlık yatırım ile 18 bin metrekare kapalı alanda örme giyim üreten bir fabrika kurdum. 2005’te faaliyete geçtik. Amacım o bölgedeki kadınları evden çıkarıp istihdama yönlendirmekti. Ardından 2006’da Hacı Bektaş’ta fabrika açtık. 2007’nin sonunda da Tosya ve Batman’daki tesislerimiz faaliyete geçti. Anadolu’da maliyet avantajı var. Bilmediğimiz bir coğrafyada üretim ve iş yapıyoruz. Yurtdışına ise üretim için değil tasarım, satış ve pazarlama için gidiyoruz. Yatırımlarımız Anadolu’da devam edecek. Şu an Nevşehir’de bir yatırımımız var. Hey Tekstil ola-

rak yılda 25 milyon adet, örmeye aylık 120 ton kapasiteyle çalışıyoruz. Yeni yatırımlarımızla bu rakam giderek artacak.

Hazır giyim ve tekstilde bize nasıl bir resim çizebilirsiniz?

Hazır giyim sektörü 2007’de 1 Ocak-6 Şubat arasında 1,322 milyar Dolar ihracat yaptı. 2008’in aynı döneminde ise yüzde 31,3 büyüyerek 1,735 milyar Dolar’a ulaştı. Sektörün 2007’yi 15 milyar Dolar’la kapatacağı söyleniyordu. Ben 16 milyar Dolar’la kapatacağımı söylemişim. Hatta iddiaya girip bir Chanel takım kazanmışım. Bu yılı da 17,5 milyar Dolar’la kapatacağımız diye iddiaya girdim. Bu yıl az bile söylemişim. Daha iyi rakamlara ulaşacağımızı düşünüyorum. Hazır giyim de tekstil de kötü gitmiyor. Tekstilde de geçen yıla oranla yüzde 29,8 artış söz konusu. Ancak taşıt araçları, demir ve demir dışı metaller oran olarak daha iyi gidiyor. Biz zaten çok yüksektik. 100 küsur milyar Dolar ihracatın içinde yüzde 22 paya sahip olmak çok ciddi bir oran. Büyüğü katlamak çok zordur. Küçükleri katlamak kolaydır. Türkiye’nin yumurtaları aynı sepete koymaması gerek. Türkiye’de hazır giyim ve tekstil gayet iyi gidiyor.

Tekstilde küresel trendlerin Türkiye’ye etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

İnsanlarda doyumluk var. Ortalama bir Avrupalı ve

ABD'li neredeyse gardırobuna hiçbir şey almazsa beş yıl hepsini kullanabilir. Buna karşın sektör sürekli moda, trendle oynayarak talep yaratıyor. Bu da sezonları kısaltıyor. Sürekli yeni koleksiyonlar çıkarıyorlar. Tüketim de artıyor. Bütün dünyada herkes daha fazla koleksiyon yapıyor. Daha hızlı, daha kaliteli ve daha ucuza yapmaya çalışıyorlar. Bu konuda Türkiye çok başarılı. Çok fazla tasarım, çok hızlı koleksiyon yapabiliyoruz. Artık tasarım yapmayı öğrendik. Bu konuda yatırımlar yapılıyor. Hem okullarda tasarımcılar yetişiyor hem de dışarıdan tasarım satın alıyoruz. Üretim bilgisi de sahibiz. Bu çok önemli. Üretim bilgimiz tasarım ve koleksiyonlarla destekleniyor. Bölgesel markalarımız da çıkmaya başladı. Bu yeni bir oluşum, gidecek daha çok yolumuz var, ama Türkiye çok önemli bir üretici olmaya devam edecek. "Yeni nesil tedarikçi" diye bir kavram var. Müşterinizin iş hacmini sürekli içinize alıyorsunuz. Örneğin eskiden yalnızca dikiş hizmeti verirken şimdi koleksiyonlarını hatta tasarımlarını hazırlamaya başlıyorsunuz. Daha fazla iş yaptığınızda firmaların vazgeçilmez partnerlerinden biri oluyorsunuz. Örneğin biz dünyanın en yaygın 100 markasına hizmet etmek için çalışıyoruz. Bu şekilde çalışmaya devam edeceğiz. Ama sektörde bir de konsolidasyon var. Birçok firma sektörden çıkıyor. Çok hızlı bir sektör. İnşileri ve çıkışları var. Buna ayak uydurmak kolay değil. Çok sayıda firma var ve bunlar hep yukarı doğru hareket halinde. Bunlar bir dinamizm yaratıyor.

Çin bizi hiçbir yerden koparamaz

Çin tekstilde Türkiye'yi yanıştan kopardı mı?

Tekstil ve hazır giyim birbirini tamamlayan iki sektör. Türkiye bu iki sektörden çıkmadı, çıkmayacak. 10 yıl içinde önemli bir üretim merkezi olacağız. Çünkü biz Avrupa Birliği'nin dışında bütün yatırım entegrasyonunu tamamlamış, büyük AB pazarının yakınında cazip bir ülkeyiz. Diğer yandan ABD'de ilk 10 bin firma pazarımızda kontrol ediliyor. Onlara yönelik daha esnek, daha hızlı ve daha küçük miktarlarda üretim yapılması gerekiyor. Bunlar için Türkiye ideal bir ülke. Ayrıca Türkiye 70 milyonluk büyük bir pazar. Bu pazar için de üretim yapılacaktır. Yaklaşık 40 milyar Dolarlık bir iş hacminden söz ediyoruz. Dolayısıyla Türkiye'de tekstilin ve hazır giyim bitmesi mümkün değil.

Çin'in rekabeti bugün ne düzeyde? Popülerliği daha ne kadar sürecek?

Çin çok büyük bir ülke ama Çin'in maliyetleri de artıyor. Beş yıl önceki maliyetlerle artık üretim yapamıyoruz. Çin'in bazı açmazları var. Öncelikle nüfusu çok. 400 milyon kişi daha köyünden sanayi merkezlerine göç edebilecek durumda. Ciddi bir insan kaynağı var. Ancak enerji, doğal kaynak ve çevre konusunda sıkıntıları var. Bu büyüme hızıyla gittiklerinde çevreye karşı sorumlulukları da artacak. Çin'de de tüketim artıyor. Ancak Çin'in her şartta dünyadaki her sektörde orta-

lama yüzde 15 payı var. Hazır giyimde yüzde 40'a yakın. Çin büyük bir oyuncu ve uzun süre de böyle olacak. Ancak biz de başka bir oyuncu olarak dünya pazarında olacağız. Çin bizim için en büyük tedarik pazarlarından biri. Onu Uzakdoğu ve Hindistan'la dengelemeye çalışıyoruz. Bize daha yakınımda tedarik vereceğimiz, acil siparişleri yapacağımız kuvvetli bir ülke gerekiyor. Biz üçüncü büyük oyuncu olarak pazarda sürekli olacağız. Türkiye'deki tekstil ve hazır giyim dünya pazarındaki payı yüzde 5.1. Bu, Türkiye'de hiçbir sektörün sahip olmadığı bir oran.

Para sanatı

Barış Manço'nun, 1980'li yılların sonunda çıkan meşhur "Anahtar" şarkısı hala birçoğumuzun hafızasında yerini koruyor. Manço "Beş şair bir abide/İki abide bir sultan/Beş sultan bir düşünür/İki düşünürse bir mimar" sözleriyle, o dönemin banknotları üzerinde yer alan Mehmet Akif Ersoy, İzmir Saat Kulesi, Fatih Sultan Mehmet, Mevlana ve Mimar Sinan'a bir bilmece olarak yer vermişti. O dönemde paramızın arka yüzünde yer alan portreleri bugün bile sırasıyla hatırlayabiliyoruz. Peki ya şu an dolaşımda bulunan YTL banknotların arka yüzündeki eserleri biliyor musunuz? Büyük olasılıkla, "hayır".

Merkez Bankası'nda görevli usta gravür sanatçıların titizlikle işlediği ve banknotlarımızın üzerinde birer sanat eseri olarak yer alan bu çalışmalar çoğu zaman dikkatimizden kaçıyor. Peki bu eserleri ortaya koyan sanatçıları tanıyor muyuz? Gravür sanatçısı Şükrü Ertürk, paramıza bu eserleri kazandıran sanatçılardan. Bugün dolaşımda olan YTL banknotların ön yüzünde yer alan Atatürk portresinde onun imzası bulunuyor. Yasa gereği banknotlarda yer alan Merkez Bankası Başkanı ve Başkan Yardımcısı'nın görünen imzalarının yanı sıra Ertürk'ün gözle görülemeyecek kadar küçük biçimde attığı "Sertürk" imzası geleneklerden kaynaklanıyor. YTL üzerinde, Atatürk portresinin alt dudağında yer alan ve yalnızca mikroskopla bakıldığında fark edilen imzanın sahibi, Merkez Bankası'ndan emekli

Şükrü Ertürk kimdir

1948'de Şebinkarahisar'da doğan Şükrü Ertürk, geleneksel el dokumacılığı yapan bir aile ortamında büyüdü. Resme merakı nedeniyle 1966'da Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'ne girdi. Mezuniyetinin ardından 1969-1974 yılları arasında Diyarbakır Dicle İlköğretim Okulu'nda ve Suşehri Lisesi'nde resim öğretmenliği yaptı. 1974-1977 yılları arasında Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü'nde asistan olarak çalıştı. 1977'de T.C. Merkez Bankası Banknot Matbaası'nda gravür sanatçısı olarak görev aldı. Gravür Atölyesi Baş Gravür Sanatçısı iken 2003'te emekliye ayrıldı.

gravür sanatçısı Ertürk "Adımın banknotların portreleri üzerinde yer alması hiç de şaşırtıcı değil, yıllardan beri sürdürülen bir gelenek. Avusturya, Belçika, İtalya, İspanya gibi ülkelerin banknotlarında sanatçıların adları rahatça okunacak puntoda yazılıdır" diyor.

1977'de Merkez Bankası'nın bir gravür ustası arayışı sonucunda Merkez Bankası Banknot Matbaası'nda görev alan Ertürk, o günleri "1976'da, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim İş Bölümü'nde asistanlık görevinde olduğum dönemde bölümümüze gelen Banknot Matbaası yöneticileri Atatürk portresi gravürü yapabilecek sanatçı arıyorlardı. Onlarla tanıştığım sırada, banknotlarımızdaki Atatürk portrelerinin hepsinin yabancı sanatçılarca yapıldığını öğrendim. İçimde hem bir öfke hem de büyük bir heves duydum. Yöneticilere yabancıardan daha güzel portre yapacağımı söyledim. Davetleri üzerine banknot matbaası gravür atölyesini gezdim ve açılan sınavda başarılı olmamın ardından serüven başladı. Banknot matbaasına girdikten sonra yaptığım Atatürk portre gravürlerindeki başarıyı, çok sayıda portre çizimlerinden elde ettiğim deneyim ve birikime borçlu olduğumu söyleyebilirim" diyor. Ertürk, sanatını İtalya'da gördüğü eğitimler sırasında İtalyan Prof. Trento Cionnini'den öğrendikleriyle pekiştirmiş. Ertürk, İtalyan para birimi Liret üzerindeki gravürlerden öylesine etkilenmiş ki, "Benim büyük öğretmenim İtalyan liretleri için belki dünyanın en güzel portrelerini ya-

Şükrü Ertürk YTL üzerindeki Atatürk portrelerinin yaratıcısı. Sanatçı, “Atatürk’ün gözlerine baktığınızda, o gözler sizinle konuşuyorsa, başarılısınız demektir. Cebinizdeki o banknotun bir milimetresinde çelikten oyulmuş 30 çizgi vardır” diyor.

pan, gravür sanatında hocaların hocası sayılan Mario Bairdi. Kendisini hiç görmedim. Ancak İtalyan İletirlerine yaptığı portreleri durmadan inceledim ve hayranlığım hiç bitmedi” diyerek anlatıyor.

Gravürün başarısı

1979’da Uluslararası Çocuk Yılı’ anısına çıkarılan 10 TL banknotunun arka yüzündeki Atatürk ve Çocuklar, 1981’de tedavüle çıkan 5 bin TL’nin arka yüzünde yer alan “Mevlana Türbesi” ve 1983’te çıkarılan 100 TL banknotun arkasındaki “Mehmet Akif Ersoy’un Evi ve Portresi” gibi birçok banknotta yer alan gravürün de yaratıcısı. Ertürk, “5 bin TL’nin arka yüzündeki Afşin Elbis-tan Termik Santrali, 20 milyon TL’deki Efes Antik Kenti ve son basılan banknotlardaki gibi birçok banknotta ön yüz Atatürk portrelerini yaptım. Eğer Atatürk’ün gözlerine baktığınızda, o gözler sizinle konuşuyorsa, başarılısınız demektir” diyor. Atatürk’ün fizyonomisini anlamak için çok sayıda kitap okuduğunu ve gördüğü tüm Atatürk fotoğraflarını yakından incelediğini söyleyen Ertürk, “Okuduğum kitaplardan sonra bakışlarının ne ifade ettiğini, fotoğraflarda nasıl bir duygu içinde olduğunu keşfetmeye başladım. Bunları yaparken yalnızca birtakım çizgilerle oynamadım. Atatürk’ün ruh dünyasını da oraya aktarmaya çalıştım. Yüzünün oranları çok düzgün ve çok etkileyici bakışları var. Gözlerinin içindeki ışık bile farklı, ruhsal yapısı büyük kişiliğine yansımış. Portreyi yaparken Atatürk’le yaşar gibi oluyorum” diyor.

Gravür taklit edilemez

Bir baskı tekniği olarak matbaacılıkta ve sanat ürünlerinin yaratımında kullanılan gravür, bir kazıma şekli, çukurbaskı veya oyma baskı olarak adlandırılabilir. Baskı yapılacak görüntü ahşap, metal veya taş levha üzerine elle kazıyarak ya da asit yedirilerek aktarılıyor. Bu işlemin ardından levha mürekkeple sıvanıyor ve levhanın yüzeyi temizlenince mürekkep yalnızca çukurlaşan bölümlerde kalıyor. Levhanın üzerindeki görüntü baskı uygulanarak kağıda aktarılıyor. 15. yüzyıldan sonra ortaya çıkışından itibaren gravür, günümüze kadar sanatçılar tarafından yaygın biçimde kullanıldı ve geliştirildi. Günümüzde birçok sanatçı gravür baskı tekniğinden sanat baskılarının üretilmesinde yararlanıyor.

Gravür sanatında kompozisyon, öncelikle özel üretilmiş çelik levha üzerine oyuluyor. İnce levhalar hazırlanarak ayna parlaklığı veriliyor. Bu işlemin ardından oyma kalemiyle detay işçiliği başlıyor. Bir gravür için onlarca çizgi gerekiyor. 1 milimetrekarede 20–50 çizgi oyulduğu oluyor. Bir portre gravürünün bütünüyle tamamlanabilmesi için sanatçının 4–5 ay boyunca her gün çalışması gerekiyor. Banknotlarda el gravürü yapılmasının en önemli nedenlerinden biri yapılan resmin özgün olması ve taklidinin imkansız

oluşu. Banknotlar üzerindeki portreler, sahtesi yapılmasın diye usta sanatçılara doğrudan el gravürü tekniğiyle yaptırılıyor. Bu tercihin basit bir nedeni var. Çünkü makinelerle yapılan gravürler benzer makinelerle taklit edilebilirken, sanatçı bir kez yaptığı portrenin aynısını bir daha tam olarak yapamıyor. Banknotlardaki gravürlerin kopyalanması imkansız hale geliyor. Genel adıyla gravür olarak adlandırılan sanata, banknot baskıcılığında Taille-Douce gravür deniliyor. Bu tekniğe Türkçe’de doğrudan el ile oyma, soğuk kazı gibi adlar veriliyor.

Her ne var ki Alem'de, hepsi Adem'de

Işık Menderes kimdir

1963 yılında Ankara'da doğdu. Kanada'da siyasal bilgiler, Paris'te iletişim ve halkla ilişkiler okudu ama halktan çok Tanrı ile ilişki kurdu. Uzun ve kısa metrajlı film çalışmaları yaptı. Ama akli fikri mistik hep bir ateşle yandı. Çocukluğundan beri Tanrı'yı merak ediyordu, neden sorusu zihnini kemiriyordu. 22 yaşında mistisizm konusunda çalışmaya, araştırma yapmaya başladı. 2001-2005 yılları arasında Radikal gazetesinde metafizik konusunda köşe yazıları yazdı.

Menderes, Türkiye'nin eski başkanlarından Adnan Menderes'in torunu, Yüksel Menderes ve modacı İpek Kıramer'in kızı. Paris'te yaşıyor ama bugünlerde Türkiye'ye çok sık gelip, eskiye göre daha uzun kalıyor. Kendisi bu durumu "yaşlandıkça toprak insanı çekiyor" şeklinde açıklıyor. Menderes'in gazete yazılarından oluşan "Sahi, nedir gerçek dediğimiz şey?" ve "Seks, çikolata ve ruhaniyet" adlı iki kitabı ile 2006 yılında yayımlanan "İmdat, üstat araniyor" adlı bir kitabı var.

Bir gün ermişlerden birine sormuşlar: “Sevginin yalnızca sözünü edenlerle, onu yaşayanlar arasında ne fark vardır?” “Bakın göstereyim” demiş Bilge.

Önce sevgiyi dilden gönüle indirememiş olanları çağırarak bir sofraya hazırlamış onlara Bilge. Hepsini yerlerine oturmuş. Derken tabaklar içinde sıcak çorbalar gelmiş ve arkasından da “derviş kaşıkları” adı verilen, bir metre boyundaki kaşıklar. Bilge, “Bu kaşıkların ucundan tutup öyle yiyeceksiniz” diye şart koşmuş. “Peki” demiş herkes ve çorbaları içmeye yeltenmişler. Fakat o da ne! Kaşıklar uzun geldiğinden çorbayı bir türlü dö-küp saçmadan ağızlarına götüremiyorlarmış. En sonunda da bakmışlar beceremiyorlar, öylece aç kalmışlar sofradan.

Bunun üzerine, “Şimdi...” demiş yaşlı Bilge, “Sevgiyi gerçekten bilenleri çağıralım yemeğe.” Yüzleri aydınlık, gözleri sevgiyle gülümseyen ışıklı insanlar gelip oturmuş sofraya bu kez.

“Buyurun” deyince her biri uzun saplı kaşığını çorbaya daldırıp, karşısındakine uzatarak içmişler çorbalarını.

Böylece her biri diğerini doyurmuş ve şükrederek kalkmışlar sofradan. “İşte” demiş Bilge, “Kim ki hayat sofrasında yalnız kendini görür ve doymayı düşünürse, o aç kalacaktır. Ve kim ki kardeşini düşünür de doyurursa, o da kardeşi tarafından doyurulacaktır şüphesiz. Şunu da unutmayın: Yaşam pazarında alan değil, veren kazançlıdır her zaman.”

“Her ne var ki Alem’de hepsi Adem’de” diyor Işık Menderes. İnsanoğlunun görüldüğünden çok daha fazlası olduğunu tarif ediyor. Aslında hepimiz büyük birer gücüz. Yalnızca farkında değiliz, ortaya çıkarmasını bilmiyoruz. Ah bir ruhumuz amacını bulsa... Bulanlar bulamayanlara anlatsa...

20 yılı aşkın bir süredir metafizik çalışmalar yapan Işık Menderes ile sohbetimiz bu hikaye ile başladı. Söz bilgiye sahip olmakla bilgiyi hayata geçirmekten açılmıştı bir kez. Kendi deyimiyle “bilgi blumisi” yaşadığımız bu günlerde beynimizde taşıdığımız bilginin hiçbir anlamı yok. Yukarıdaki sevgi hikayesinde olduğu gibi teorikte sahip olup pratikte uygulayamadığımız bilgi irfana dönüşmüyor. Tüm mesele bilginin beyinden kalbe inmesinde.

Menderes’le konuştuğunuz zaman aşamayacağınız hiçbir engel, başaramayacağınız hiçbir mesele olmadı-

ğın düşünmeye başlıyorsunuz. Ancak size hakim olan gözünüzü karartan bir cesaret duygusu değil. “Yeter ki ruhunuz amacını bulmuş olsun” diyor Menderes. Kafalar giderek karışıyor değil mi? Ruhun amacı, gerçek bilgi, irfan, ışık, aydınlanma, bilgi blumisi... Korkmayın, çok derine inmeyeceğiz. Yalnızca bir modern mistiğin çıktığı ve halen devam eden yolculuğunda edindiği bilgileri sizlerle paylaşacağız. Söz Işık Menderes’te...

Hayat bir tiyatro oyunu gibi

Metafizikte ilk öğrendiğim şey ruhun doğmadan önce ailesini seçtiğidir. Çünkü ruh dünyaya gelmeden önce

36 söyleşi: Işık Menderes

o yaşamda neler öğrenmek ve öğretmek istediğini yaklaşık olarak belirliyor. Buna metafizikte ruhun amacı diyoruz. Ruh bu amacını kimlerle gerçekleştireceğini belirliyor. Bir tiyatro oyunu gibi düşünün. Oyuncuları seçiyor, tabii o oyuncuların da onu seçmesi gerekiyor.

Aile içinde sevgiyle desteklenmek ya da sevgisizlikle kösteklenmek de ruhun kendini eğitmek, birtakım komplekslerini yenmek ya da yeteneklerini geliştirmek için yaptığı bir seçimin sonucu. Hatta ruh ismini de, ailesini de, ülkesini de seçiyor. Çocuk doğmadan önce ona yardım edecek ruhani üstatlarını da belirliyor.

Kainatın her bir parçasıyla her an ilişki içindeyiz. Biz aynı zamanda bize yardım edecek birtakım ruhları da seçiyoruz. Bu ruhların amacı bize yardım ederek kendi evrimlerine de yardım etmek. Burada da karşımıza evrenin yasalarından biri çıkıyor: Evrende çok bilen az bilene yardım eder. Ve sonra buraya ölüyoruz. Yani doğarken ölüyoruz. Bir anda bir gezegende bilincimiz kapanıyor, bir kostüm giyiyor ve sahneye çıkıp görevlerimizi tamamlıyoruz. Zaman dolunca da kostümü çıkartıp gidiyoruz. Bu yüzden ölümden korkmamak gerekiyor.

Enerjilerin dansı

Sonsuz bir enerji okyanusunun içinde yaşıyoruz. Bizi her an ve dört bir yandan saran, görmediğimiz ama hissederek keşfedebileceğimiz enerji birimleri gerçekliğimizin bir parçası. Nasıl ki duygu ve düşüncelerimizle bulunduğumuz mekânı, dokunduğumuz eşyaları, etrafımızdaki canlıları etkiliyorsak onlardan yayılan titreşimler de bizi etkiler.

Enerjilerle dans etmeyi öğrenmek yaşamı kolaylaştıran ilginç bir oyundur aslında. Mavi boncuklar takarak etkisiz hale getirmeye çalıştığımız "nazar" nedir? Nazar de-

diğimiz şey, negatif düşünce formlarının kişinin hem kendi hem de başkalarının üzerinde yarattığı etkidir.

Korkunun değişik formları olan kıskançlık, kin, nefret, öfke gibi düşük titreşimli hislerle üretilen düşünce formları hedef alınan kişinin bedenine yapışır. Ve ilk etapta o kişide duygusal ve zihinsel açıdan çalkantılar yaratır. Öyle ki keyifli bir gün geçirirken duyduğumuz mutluluk ansızın ve hiçbir neden olmaksızın huzursuzluğa dönüşür. Haliyle titreşimimizi düşüren bu enerjileri derhal deşifre edip temizlemeye yönelmek çok önemli. Çünkü bunlar fiziksel sağlığımızı da etkiler. Yorgunluk, baş ve sırt ağrıları, soğuk algınlıkları, mide bulantıları bir saldırıya maruz kaldığımızın göstergeleri olabilir.

Her problem çözümünü beraberinde getirir. Bir düşünce formu denize atılmış bir olta gibidir. Ona yakalanırsanız benzerin benzeri çektiğini hatırlayıp nedenini dışarıda değil kendi içinde aramalısınız. Aksi takdirde ışığınızı güçlendirecek, gelişmenize yardım edecek önemli bir fırsatı kaçırmış olursunuz.

Saf mutluluk bir illüzyon

Mutluluk izafi bir kavram. İnsanların saf mutluluk peşinde koşmaları, acının olmadığı bir yerde saf mutlulukla karşılaşacaklarını düşünmeleri bir illüzyon. Çünkü düalistik (ikili) evren gereği mutluluk her zaman acıyla bir-

likte var. Saf mutluluğun var olabileceği tek an aydınlanma hali. Onu da ben size anlatamam. Çünkü yaşadığımızı basite indirir. Aydınlanma aslında iki düşünce arasındaki en uzun mesafe. Beynimiz duruyor. Düşünmenin olmadığı an zaten mutluluk da geliyor.

Kainatta her şeyin var oluşunun bir anlamı var ve her parça tasvir edilemez bir kutsiyet taşıyor. Çok küçük şeyler insana mutluluk verebilir ve bu sizin değer yargılarınızla ilintilidir. Zaten değer yargılarınız hayatınızın dışını belirler. Ama unutmayın egonun mutluluğu geçicidir, çünkü hep daha fazlasını ister.

Düşünce gücünün gücü

Her şeyin düşünce gücüyle var edilebileceğine inanmıyorum. Böyle olmadığını da biliyorum. Düşünce gücüyle bir Jaguar'ın size geleceğini düşünmeniz saçma. Bunu söyleyen kitaplar tamamlanmamış bir bilgiyi aktarıyor. Ben bu kişilere mutluluk taciri diyorum. Bu kişileri basite indirgemiyorum çünkü hayatta her şeyin, herkesin bir fonksiyonu var.

Secret isimli kitap tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de büyük yankı uyandırdı. Bana göre tam bilgi aktarmıyordu ama insanlara iki önemli şey öğretti. Birincisi çekim yasasını anlattı; ikincisi ise insanlara muktedir olduklarını hatırlattı. Kadere inanan, tevekkülle kendini kadere bırakan insanlara "siz sorumlusunuz" dedi.

İnsanın iradesi var ama ilahi iradeyi de unutmamak gerekir. İşveren olduğunuzu ve haksız yere insanları işten çıkardığınızı düşünün. Evrende hiçbir enerji karşılıksız kalmaz. Etki tepki yasasına göre bu patron hak yiyen bir kişi olarak bunun karşılığını alacaktır. Çünkü kainatta öğrenmek var, deneyim var. Patron da hakkının yemesinin ne olduğunu öğrenecektir.

Ruh amacını bulduğu zaman ilham duyar. Zorluklar elbette olacak ama zorluklar bu maceranın olmazsa olmazı. Acıdan kaçıyorum, salt mutluluk istiyorum demek müthiş bir yanılgı. Bunu elde edebilen yoktur.

Bilgi blumisi

Bazı kişiler var. Her çıkan kitabı alıyor, her konferansa katılıyor. Bu duruma bilgi blumisi diyorum. Bilgiyi içselleştirmedikten, sindirmedikten sonra o bilgi hiçbir işe yaramaz. Spiritüel yolculuk adanmışlık, odaklanma ister. Çünkü her şeyin bir bedeli var.

Ruhaniyette de sabır, sebat, itidal, ihtiyat gerekiyor. Ruhaniyet yolu bıçak sırtı bir yoldur. Çünkü kainattaki yasalar tarafsızdır. Birtakım şeyleri kavramaya başladığınızda, belirli bir disipline sahip değilseniz bunları rahatlıkla egonuzu tatmin etmek için kullanırsınız.

Ego bizim için gerekli, çünkü bizi bu dünyaya bağlar. Ama bunun gelişkin olması ruhaniyet yönünden sakınca yaratır. İnsan hiçbir şeyden kendini mahrum bırakmamalı. Burası bir deneyim yeri. Bin bir çiçek var, her birini koklamalı. Ama orta yol çok önemli.

Korku

Kavanoz biçimindeki küçücük akvaryumları bilirsiniz. İşte böyle bir akvaryumun suyunu temizlemek için balıkları çıkarıp banyoya koyduklarında bakmışlar ki balıklar hala daire çizerek yüzmeye devam ediyor. Galiba bizler de biraz öyleyiz... Değişmekten, sınırlarımızı genişletmenin yaratacağı rahatsızlıktan çok ama çok korkuyoruz. İnatla, artık bize yardım edemeyecek eski gerçeğimize tanıdık olduğu için takılıp kalıyoruz. Ta ki yaşam bizi zorlayana kadar.

"Değişmeyen tek şey değişimdir" sözünü mutlaka

"Her problem çözümünü beraberinde getirir. Bir düşünce formu denize atılmış bir olta gibidir. Ona yakalanırsanız benzerin benzeri çektiğini hatırlayıp nedenini dışarıda değil kendi içinde aramalısınız. Aksi takdirde ışığınızı güçlendirecek, gelişmenize yardım edecek önemli bir fırsatı kaçırmış olursunuz."

İşini sevmek

Herkes sevdiği işi yapamaz. Ancak yaptığı işte sevicek bir yön mutlaka bulur. İşinizi bölümlere ayırın, sevdiğiniz bir şey mutlaka çıkacaktır.

Hiçbir şey saf negatif ya da saf pozitif değildir. Belki patronunuzu seviyor, işinizi sevmiyorsunuzdur. Belki iş arkadaşlarınızla zaman geçirmekten hoşlanıyorsunuzdur. Sevdiğiniz bölüm neresi ise oraya odaklanmalısınız. Ve şuna inanın: Bakış açınızı değiştirirseniz, etrafınızdaki olaylar da değişir.

Her olay nötrdür. Ta ki biz ona anlam yükleyene kadar. İnsan kendi içini değiştirirse bilinçaltındaki şemaları da değiştirir. Kendi içini değiştirdiğiniz anda dışarı da değişecektir. Mutluluğumuz ya da mutsuzluğumuz dışındaki olaylara bağlı ise vay halimize. Her olay kendi içinde bir bütündür. Negatiften çok pozitif algılıyorsanız bu doğru değildir. Pozitiften çok negatif algılıyorsanız bu da doğru değildir. Olgular her zaman eşit değerdedir. Yalnızca biz doğru algılamıyor ve yorum yapıyoruzdur. Denge yasası bize bir şekilde perspektifleri dengeletiyor. Denge yasasına göre ne zaman bir kutba gidermeniz o kutbun tersini de yaşamak mecburiyetinde kalırsınız. Bu çok eski bir bilgidir ve kaçıışı yoktur.

Ruhunuzun amacını bulun. Yaptığınız ruhunuzun amacına uygunsa büyük olasılıkla acı çekmiyor olacaksınız.

duymuşsunuzdur. Oysa hep değişime karşı koyuyoruz. Çoğu kez korkunun sinsice beslediği bu karşı koyuş, egonun hayali güven olgusuyla ortaya çıkar. Tüm korkular egonun çelişki ve zorluk beklentisinden başka bir şey değildir. Kendini sürekli olarak güvencede hissetmek isteyen ego, bilinene sıkı sıkı sarılarak, bilinmeyen göz ardı eder. Ego rahatını bozmak istemez. Diğer yandan her fırsatta egonun dar kalıplarından kurtulmaya çalışan ruh değişimin, evrenin bizleri canlı ve taze tutmak için öngördüğü bir koşul olduğunu bilir.

Çekilen acıların, yaşanan kaygıların, aşılamayan huzursuzlukların temelinde ego ile ruhun çarpışmasından kaynaklanan ikilem yatar. Egoyla ruh arasındaki uçurumu sezgilerimizi kullanabildiğimiz ölçüde kapatabiliriz. Daha doğrusu ruhun bilgelikliğini, yüksek enerjisini kanalize ederek aldığımız ilhamla egoyu saf dışı edebiliriz.

Ruhun çizdiği rotayı sezgilerin pusulasıyla takip edebilmek, kendimize ve ilahi düzene duyduğumuz güvenin göstergesidir. Bu cesareti geliştirmek içimizdeki o muhteşem gücü kullanmak anlamına gelir.

Faydasından çok zarar olan bir ilişkiye son vermek, artık sıklığımız bir işi değiştirmek için korkularımızın dinmesini beklememeliyiz. İçimizdeki kıpırtılar git gide artıyorsa, onları dinlemenin zamanı gelmiş demektir. O kıpırtılar ruhun bizi değişime çağıran sesidir.

38 tarih: Osmanoğulları'nın Ünlü Kadın Sultanları

derleyer: demet şeker kaynak: Osmanoğulları'nın Ünlü Kadın Sultanları / Necdet Sakaoglu (Avea'nın sponsorluğunda yayımlandı)

Hürrem Sultan

Mihrimah Sultan

Safiye Sultan

Çiçek Hatun

Kadın sultanlar

Osmanlı İmparatorluğu'nun 622 yıllık tarihi boyunca, kapalı kapılar ardında yaşanan harem hayatı hep merak edildi. Tarih boyunca kadın sultanların kimi icraatlarıyla öne çıktı kimi ise esrarını korudu. Haklarında pek çok araştırma yapıldı, filmlere, dizilere konu oldu. Bizler en çok entrikaları ve güzellikleriyle tanındık bazı kadın sultanları. Hırslı ve zekiydiler. Hedeflerinin önünde engel tanımadılar.

Osmanlı sarayında kadın sultan olmak kolay değildi. Saraya getirilen kadın köleler, yani cariyeler acemi statüsüyle hareme girer, padişahın karşısına çıkabilmek için eğitimden geçirilirlerdi. Cariyeler arasından gerek güzelliği gerekse zekasıyla öne çıkanlar özel eğitim alırdı. Ancak bu kişiler arasından da dikkat çekenler, padişahın özel hizmetlisi olurdu. Padişahın beğendiği cariyeler, padişahla karı koca hayatı yaşarsa, ikbal mertebesine yükselirdi. İkballer padişahın çocuğunu doğurduğunda kadın efendi olurdu. Bir üst mertebe ise vali de sultan olma ki, bunun için de doğurduğu çocuğun tahta çıkması gerekirdi. Osmanlı'nın Ünlü Kadın Sultanları 37 kadın sultanın yaşam öyküsünü anlatıyor. Onların saraylarda, köşklere, sahil saraylarda geçirdikleri zaman iyisiyle kötüsüyle aktarılıyor, kimi zaman tatlı bir masal kimi zamansa zamanın gerçekleriyle örülmüş bir dram tadında... Bu yazıda ise en dramatik öykülere sahip kadın sultanların yaşam öyküsünü bulacaksınız, kimi hüzünlü kimi ise entrikalarla örülü.

Hanedanın ilk hatunu, düğünden kaçırılan Nilüfer Hatun İmparatorluğun tutsak cariyelerinden ilki Orhan Bey'in eşi ve 1. Murad'ın annesi Nilüfer Hatun'du. Rum olan Nilüfer Hatun'un asıl adı Holifera'ydı. Osmanlı'nın Bircik'i fethi sırasında bir başkasıyla evlenmek üzereyken düğününden kaçırılmıştı. Kaçıran Osman Bey'di. Osman Bey, Nilüfer Hatun'u oğlu Orhan Bey ile evlendirdi. Nilüfer Hatun, Orhan Bey ile zorla evlendirilmesinden 18 yıl sonra Süleyman'ı, 28 yıl sonra da Murad'ı dünyaya getirdi. Hayırseverliğiyle tanınırdı. Bursa Ovası'nı sulayan ve adıyla anılan Nilüfer Suyu üzerinde köprü yaptırdı.

Annesinin carie olarak sunduğu Despina Hatun Despina Hatun, Yıldırım Bayezid'in nikahlı eşi idi. Despina Hatun'un Yıldırım'ın eşi olması ise bir trajedi sonunda gerçekleşti. 1389 yılında gerçekleştirilen Kosova Savaşı'nda Sırp ordusu yenilir. Despina Hatun, savaş sırasında babasını kaybeder. Savaşın ardından Despina Hatun'un henüz çocuk yaşta ki kardeşi tahta çıkar. Annele-ri Militsa, tahtlarını güvenceye almak için Yıldırım Bayezid ile bir anlaşma imzalar. Kızını Bayezid'e carie olarak sunar. Despina Hatun, Yıldırım Bayezid'i içki ve başka kötü alışkanlıklara sürükleyerek etkisizleştirir ve Kosova'da öldürülen babasının öcünü almak ister. Yıldırım Bayezid'in Ankara Savaşı'nda Timur'a yenik düşmesinin nedeninin de Despina Hatun olduğu söylenir. Savaşın ardından Despina Hatun da Timur'a esir düşer.

Dürrişahvar Sultan

Nazikeda

Serfiraz Hanım

Osmanlı'nın 622 yıllık tarihi boyunca saraydan pek çok kadın sultan gelip geçti. Hepsı güzel eğitilmiş ve zeki idi. Hemen hepsinin öyle ya da böyle hazin bir hikayesi vardı. Osmanlı sultanlarının Ünlü Kadın Sultanlarını Necdet Sakaoğlu kaleme aldı.

Çiçek Hatun'un acılı hayatı

Çiçek Hatun, Fatih Sultan Mehmed'in çok sayıda hatunundan biri, Cem Sultan'ın da annesiydi. Fatih'in Cem Sultan dünyaya geldiğinde ileride kardeşleriyle taht kavgasına girebileceğini düşünerek, eşine kız çocuk doğurmadığı için kızdığı ve bebeği beşiğinden alarak yere attığı söylenir. 1481'de Fatih'in ölümüyle birlikte Çiçek Hatun için acı dolu günler başladı. Babasının yerine geçemeyen Cem Sultan kardeşi II. Bayezid ile savaştı ve sonra da Rodos şövalyeleri tarafından kandırılarak esir edildi. Roma'da esaret çekerek öldü. 14 yıl oğlundan ayrı kalan Çiçek Hatun ise oğlundan üç yıl sonra yaşamını yitirdi.

Entrikalar sultanı

3. Murad'ın eşi ve 3. Mehmed'in annesi Safiye Sultan, sarayda en çok entrika çeviren ve imparatorluğa hükmeden sultanlardan biriydi. 3. Murad, harem yaşamına en düşkün padişahı. Safiye Sultan önce 3. Murad'ın cariyelerle ilişki kurmaması için ona büyü yaptırdı, Murad'ı tutku derecesinde kendisine bağladı. Ancak gün geldi planlarının yürüyebilmesi için 3. Murad'ın haremdeki cariyelerle zaman geçirmesini de sağladı. 3. Mehmed'in ölümüyle birlikte Safiye Sultan, oğlu Mehmed'i avucunun içine aldı ve ona 19 kardeşini boğdurttu. 3. Mehmed padişah oldu, ancak annesinin sözünden hiç çıkmadı. Safiye Sultan oğlunun ölümünden sonra sürgünde hayatını kaybetti.

Padişah olmak istediler, başaramadılar

• **Mahpeyker Kösem Sultan:** 1. Ahmet'in eşi Mahpeyker Kösem Sultan, harem kadınları arasında resmen naibe sanyla padişahlık yetkisini kullanan tek kişi. Taht değişikliğine ve öz oğlunun idamına karar verdi. Fetret Devri'ni de yaşadı ve sonunda öldürüldü. Kösem'den başka siyasi cinayete kurban giden padişah annesi yok.

• **Şevkefza Sultan:** Abdülmecid'in eşi ve 5. Murad'ın annesi. 5. Murad'dan sonraki üç padişahın anneleri genç yaşta öldüğü için sonuncu valide sultan. Kadınlara aşırı eğilimli olmasıyla tanınan Abdülmecid "Beni kadınlarım kızlarım bitirdi" diyordu. Şevkefza Sultan Abdülhamid'in ölümünden sonra Abdülaziz'in değil, oğlu Mehmed'in padişah olması için 15 yıl boyunca uğraştı ancak oğlu hastalığı nedeniyle ancak üç ay tahtta kalabildi. Oğlundan sonra büyük bir hırsıyla tahta geçmek istedi ama başaramadı.

Gölgesi düşen eser

Heykeltıraş Bihrat Mavitan sanatla, ailesi sayesinde erken yaşlarda tanışmış bir sanatçı. Girit kökenli olan Mavitan'ın İzmir'de yaşayan ailesi ona müzikle, resimle konserlerle renklenip şenlenen bir yaşam olanağı sunmuş. Çocukluğunun geçtiği Karşıyaka'da kiliselerle, kilise ayinleri, çan sesleri ve Rum kültürüyle içiçe olmuş. Mavitan, bugünkü estetiğinin bu karşılaşmalardan beslenip şekillendiğini düşünüyor.

Tarzın önemine hararetle inanan Mavitan, bunun sanatçının kendisine verdiği ödül olduğunu düşünüyor. "Heykel henüz insanların hayatına girmedir" diyen sanatçı, toplumun heykelle ilgili olması için heykeltıraşın topluma heykeli anlatması, toplumu eğitmesi gerektiğini düşünüyor.

Heykeltıraş her şeyden az da olsa bilgi sahibi olması gereken biri olarak tanımlayan Mavitan'a göre heykel bilgi veren, öğretici ve tanımlayıcı bir araç. Heykeltıraşın yaptığı eserlerle yönünü belirlediğini söyleyen Mavitan'la sanatı üzerine konuştuk.

Heykeltıraş biraz ressam, biraz mimar olan ve rüyayı üç boyutlu görebilen sanatçı olarak tanımlıyorsunuz. Heykeltıraşın hangi özelliklere sahip olması gerekir? Gölgesi olan esere "heykel" denilir. Bu da beraberinde üç boyutu getiriyor. Heykeltıraşın öncelikle üç boyutu kavraması gerekiyor. Bunun için geometri, resim, müzik, fizik, matematik, kimya, tarih, sosyoloji, felsefe ve mantık bilmesi gerekiyor. Ayrıca spor yapmalı, güçlü, kuvvetli ve sağlıklı olmalı. "E geriye ne kaldı?" diye sorabilirsiniz. Heykeltıraşın her şeyden az da olsa bilgi sahibi olması gerekiyor. Böylece bir ürün ortaya çıkar. Heykelin küçük ya da büyük olması önemli değildir. Doğrulan değişmez. Heykel yapmanın birçok şekli var. Rüya, bilgilerle donanmaktır. Bilen insan rüya görür.

Bihrat Mavitan, çocukluğunun geçtiği İzmir'de, kilise ve Rum estetiği ile tanışmış. Ona göre Türkiye'de heykel sanatı iyi yolda. Sırf heykel yaparak geçimini sağlayan heykeltıraşların varlığı bunun göstergesi. Ancak, heykel bilincinin gelişmesi için sanat tarihi derslerinin daha fazla olması gerekiyor.

Rüyada görülen şekil heykel haline getirilebilir. Heykeltıraş, yaptığı eserlerle yönünü belirler. Başka sanatçıların heykellerine bakarak ne yapmayacağını görür. Çünkü onlar yapılmıştır. Heykeldeki en kötü şey kopyacılıktır. Bu, bir heykeltıraş için en kötü yaralanmadır. "Bu eser, başka bir sanatçının eserine benziyor" denildiği zaman rütbe kaybedersiniz. Genç heykeltıraşlara bunu yapmamalarını öğütüyorum.

Heykelin yanı sıra resim de yapıyorsunuz. Resimle heykel arasında nasıl bir bağ var?

Resimler, heykellerin renkli eskizleridir. Heykellerimi yapmak için resim yapıyorum. Ancak her heykelin res-

Heykelle geç tanışmış bir toplumuz. Heykel bugün Türkiye'de nerede sizce?

Ülkemizde heykel yarım asır önce yasaklanmıştı. Aslında heykeltıraşlar çok zor bir iş yapıyorlar. Bugün başka bir iş yapmadan sadece heykel yaparak yaşayan sanatçılar var. Geline nokta oldukça ümit verici. Toplumun heykelle ilgili olması için heykeltıraşın, topluma heykeli anlatması, toplumu eğitmesi gerekiyor. Bunu heykel yaparak anlatmanın yanında, müzelerin sayısının artırılması ve müze kültürünün geliştirilmesi gerekiyor. Okullarda sanat tarihi dersinin haftada bir defa ve yalnızca 45 dakika olması kesinlikle yeterli değil. Bu konuda öğrencilerden eğitimcilere kadar herkesin elinden geleni yapması gerekli.

mini yapmıyorum. Bazen bir resimden 30 heykel üretebiliyorum. Bir sergimde resim ve heykeli tek bir sanat objesi olarak sergiledim. İzleyicilerimden yalnızca birisi resmi satın almak istedi, ancak buna izin vermedim. Çünkü bütün kavramı anlamamıştı. Yaptığım heykelin gölgesi resmin üstüne düşmüştü ve o tek bir eserd. Resimlerim sonuna kadar benim olan eserlerim. Ama heykelde belli teknikler gerektirdiği zaman, döküm ve deri atölyesi gibi çeşitli yerlerden yardım alıyorum. Ama bu, altına imza atmamı engellemiyor. Heykeli kağıda ilk ben çiziyorum ve onu imza kabul ediyorum.

Bir sanatçı gözüyle hayata nasıl bakıyorsunuz?

Güzel sanatların amblemi baykuştur. Baykuşun, gece görmesi ve başının 360 derece dönebilmesi gibi iki temel özelliği var. Bu da çevresinden, her şeyden haberdar olması anlamına geliyor. Sanatçının başının belası da işte bu durumdur. Sanatçı, 360 derece görür ve bu ona öğretilmez. Kendisinde böyle bir özellik olduğunu fark eder. Bundan keyif duyduğu an, sanata bulaşmış demektir. Sanat ona bir kez bulaştığı zaman geri dönüşü yoktur. Sanatçı, sürekli olarak gözlemleriyle ilgili bir şeyler üretme ihtiyacı duyar. Böylece eserleri ortaya çıkar. Bu, bir anlamda rüyayı oluşturur ve rüya ile pekişir.

Sanatçı tarzını nasıl yaratır?

Benim peşinden koştuğum en önemli değer; tarz, üslup ya da imzadır. Benim eserimi gören birisi: "Bu Bihrat

Tarzımın altında yatan en önemli etken imza. Bir eserim, bir öncekinden çok farklı olamaz. İlk yaptığım heykel, son yaptığım heykelden haberdardır ya da son yaptığım heykel, ilk yaptığım heykelden demlenmiştir.

Mavitan'ın eseri" diyebilir. Tarzın önemine çok inanıyorum. Heykeltıraşın çalışmak zorunda olduğu maketler vardır. Boyu üç santim olan eserlerden yüzlerce yaptır-sanız, çıkan sonuç sizi şaşırtmaz. Çünkü bütün eserlerinizin üzerinde çalışmış, hepsinden birer kez demlenmişsinizdir. Bu çalışma biçimi, sanatçının tarz yaratmasını sağlar. Bu da sanatçının kendisine verdiği ödüdür.

Heykeltıraşlığın diğer plastik sanatlara göre dezavantajları neler?

Heykelin depolama sorunu var. Yaptığınız eserleri saklamak ve korumak sorun olabiliyor. Özellikle meydanlardaki heykellerin kaldırılması, çalınması ve tahrip edilmesi söz konusu. Cumhuriyet'in 50. yılı için yaptığım heykelim şu anda yerinde değil. Belediye üzerinden tercihli yol geçirdi. İzini aradım, ancak bulamadım. Heykel henüz insanların hayatına girmedi. "Evimde heykel koyacak yer yok" diyen insanlar var. Heykelin herkesi memnun etmesi gerektiği düşünülür. Böyle bir şey söz konusu olamaz. Heykel bunun için yapılmaz. Tarihi geçmiş olan ülkelerde anıtlar var. Çekler, 2. Dünya Savaşı'nda önce heykellerini Tuna'ya attı. Savaş bittiğinde heykeller çıkarıldı, şehir korunmuştu. Bu, çok önemli bir detay. Çünkü heykel tahrip olduğunda bir daha yapılamıyor. Heykel bilgi verici, öğretici ve tanımlayıcıdır. Roma'da her dört yolun ortasında heykeller vardır. Roma heykelleriyle anlatılır. Heykel meydan ister. Meydanın bir şeyle tanımlanması gerekir. Taksim

Meydanı denildiğinde akla Atatürk heykeli gelir. Peki kaçımız bilir o anıtı yapan sanatçıyı?

Aklınızda belli bir düşünceyle mi heykel yapmaya başlıyorsunuz yoksa o anki ruh halinizle mi yaratıyorsunuz? Günde 25 saat heykel yapabiliyim. Buna özel bir zaman ayırmam gerekmiyor. "Çalışmam gerekiyor" dediğim zaman, ortaya heykel çıkar. "Bugün kuş heykeli yapacağım" demem. Zaten bir süredir yaptığım kuş heykellerinin sona yaklaştığı zamanlardır. Seri tamamlanınca insan figürü yaparım. Yaz tatillerine giderken yanımda defter taşıyorum. Aklıma gelen bir çizimi hemen o anda kaydedirim. Deftere dönüp baktığım anda istediğim kadar sergi açabilir durumdayımdır.

Eserlerinize isim vermeniz, bir kimliğe sahip olmalarını istemenizden mi kaynaklanıyor?

İsim vermemin nedenlerinden biri, kendim için yaptığım katalogta eserlerimi rahat listeleyebilmek. Ama heykelere birebir isim vermek istemiyorum. Kuş heykeline, "kuş" ismini vermektense "uçmak" demeyi tercih ediyorum. Bunun tek bir dezavantajı var o da satın alan kişinin heykeli o isimle hatırlamak istemesi. Bu durumda insanlara heykelin isminin "kuş" olduğunu ama onlara farklı bir isim verebileceklerini söylüyorum. Satın alan kişinin verdiği ismi, kendi verdiğim isimle değiştirdiğim oluyor. Çünkü heykelin ismini ipotek etmek istemiyorum. Heykellerime isim verirken, duyduğum şarkı söz-

lerini, yazarlardan hoşuma giden cümleleri ve Latince sözcükleri kullanıyorum.

Eserlerinizin genellikle küçük boyutlu olmasının nedeni nedir?

Bunun bir nedeni depolama sorunu yaşamam. Başka bir nedeni de daha çok üretme ve daha çok bitmiş eser görme isteğimin olması. Bu da daha çok çalışma anlamına geliyor. Bir tane büyük heykel yapacağıma dokuz küçük heykel yapıyor, dokuz farklı eser üretmiş oluyorum. Bu eserlerden her biri beğenildiği zaman da dokuz kişiyi sevindirmiş oluyorum. Bir tane yapıp bir evde olmak yerine, dokuz tane yapıp dokuz evde olmayı tercih ediyorum.

Kullandığınız malzemeyi, yapmayı planladığınız heykele göre mi seçiyorsunuz?

Malzemeyi çizdiğiniz ve yapmak istediğiniz heykel davet eder. Biten heykeli bronza dökmek, demirden ya da camdan yapmak mümkündür. Bazı işler ahşap yapılması ya da metal kalması gerektiğini kendisi söyler.

Anlatım tarzınızı ve tekniğinizi nasıl tarif edersiniz?

Tarzımın altında yatan en önemli etken imza. Bir eserim, bir öncekinden çok farklı olamaz. İlk yaptığım heykel, son yaptığım heykelden haberdardır ya da son yaptığım heykel, ilk yaptığım heykelden demlenmiştir. Anlatımcı bir tekniğim vardır. Örneğin, kuşun

kanadını tamamlamam ama heykele bakan kişi onun kuş olduğunu anlar. Bu, benim için yeterlidir. Minimalle inmeyi severim. En güzel karikatür en az çizgiyle yapılandır. Çizginin altına "yazısız" diye yazarlar. Aslında yazı yazmak gerekmez, o kendini anlatır. Heykelde de yazısız karikatürün peşindeyim. Onun üstüne başka bir şey anlatmaya gerek yoktur. Heykelin üstüne bir şeyler söylemek, o heykelin eksik olduğunu gösterir. Heykel kendi sözünü söylemeli. Birçok kişi aynı heykele bakıp farklı şeyler görebilir. Bu da bu işin bize cezasıdır.

Girit kökenlisiniz ve İzmir'de çok farklı kültürlerin içinde büyüdünüz. Bu zenginlik sanatınıza neler kattı?

Karşıyaka'da oturduğumuz evin hemen yanında St. Helen Kilisesi vardı. Kısa pantolonlu bir çocukken kilisenin içinde oynardım. Çan sesleriyle, kilise duaları dinleyerek ve ayınlarını görerek büyüdüm. Kilisenin mimari eğrileri ışığı, vitrayların renkleri, insanların kiliseye giderken tertemiz giyinmeleri ve pazar günlerine özel değer atfetmeleri çocukluğumda beni besleyen değerler oldu. Yaptığım resimlerde ruhani ışık varsa bu, kilisenin camından içeri giren ışıktır. Yaptığım eğri kemerlerde, kilise mimarisinden çokça etkilendiğimdir. Oturduğumuz evin karşısında Rumlar yaşar ve Rumca konuşurlardı. Bu benim Rum müziğini ve dilini içime sindirmemi sağladı. Çocukluğunuzda yaşadıklarımız, gördükleriniz içinizde birikiyor ve sizi şekillendiriyor.

Türkiye'de heykele ilgi ne boyutta?

Ortaokul öğrencilerinden üniversite son sınıf öğrencilerine kadar olan genç kuşak, heykele başka türlü bakıyor. Bunda oyuncakların büyük etkisi var.

Çocuklar, "Alfa Romeo" marka arabanın oyuncağıyla oynuyor, futbol turnuvasında kupa kazanıyor ve böylelikle heykelle tanışıyorlar. Bu benim için yeterli.

Çocukluğumda bir çembere bir demir taktığım zaman, o benim her şeyim oluyordu. Oysa şimdiki çocuklar çok farklı. "Bu resim çok güzel" diye çocuğun gözlerini kapatıyorum. Eliyle resmi sıvazlatıyorum. Resimdeki öğelerin yerlerini tespit edemiyor. Çünkü kağıt düzlemidir. Ama bir heykele gözleri kapalı dokunduğunda avucunun içinde hissediyor. Bu şekilde çocuklara üç boyutu öğretiyorum.

Sanata meraklı olan yetişkinler ise hala resimdeler. Çünkü resim satılıp para kazandırabiliyor. Ancak heykel daha bu turu yapamadı. İnsanların bilinçli ve koleksiyoncu ruhla heykel satın almalarını, onları evlerinde iyi muhafaza etmelerini ve onlarla iyi yaşamalarını diliyorum.

44 seramik: Beril Anılanmert

röportaj: esra melek yığıtsözlü fotoğraf: özgür güvenç

Esere güç hapsetmek

Prof. Dr. Beril Anılanmert ülkemizde seramik sanatının önemli temsilcilerinden. Anadolu'da filizlenen, tarih içinde farklı kültürlerin etkileriyle şekillenen bu sanat onun için özgürlük demek. Anılanmert maddeye yeni bir biçim katıyor ve esere güç hapsediyor.

Prof. Dr. Beril Anılanmert

Seramik Anadolu'da filizlenen, tarih boyunca Anadolu'da yaşayan tüm uygarlıkların sosyal ve kültürel değerlerini yansıtan, ana maddesi toprak olan bir sanat. İnsanoğlunun yerleşik düzene geçtiği ilk zamanlardan beri yaşamın ayrılmaz bir ögesi olmuş.

Prof. Dr. Beril Anılanmert, ülkemizde seramik sanatının önemli temsilcilerinden biri. Seramik konusunda hem sanatsal hem de akademik çalışmalar yapıyor. Bugüne kadar 16 kişisel sergi açmış, yurtiçi ve yurtdışında 100'ü aşkın toplu etkinliğe katılmış; pek çok eseri New York Syracuse-Everson Sanat Müzesi, Tajimi Sanat Merkezi (Japonya), Prag Dekoratif Sanatlar Müzesi, Kahire Müzesi, Tunus Modern Sanat Müzesi, Ankara Resim Heykel Müzesi gibi müzelerde ve özel koleksiyonlarda yer alıyor.

Anılanmert için seramik eşittir özgürlük. "Yeni bir biçim katmak, yeni bir ifade kazandırmak ve eserime bir güç hapsedmek istiyorum. Dönüşüm benim için çok önemli bir kavram" diyor.

Seramik çağdaş sanat içinde yerini nasıl aldı?

Seramik aslında bir malzeme. Her malzemede olduğu gibi yaratıcı kişiler bunu kendilerini ifade etmek için kullanıyor. Seramiğin el sanatları, yani zanaat kısmı daha çok biliniyor. Bir de sanat ve mühendislik tarafları var. Seramik mühendisliği bugün önemli mesleklerin başında geliyor. Çünkü bilgisayardan uzay araçlarına kadar pek çok alanda seramik kökenli malzeme kullanılıyor. Seramiğin çağdaş sanat içinde yer alışı ise 1950'lerin başına dayanıyor. Geleneksel çalışmalar sanatta kabul görmüş durumdaydı. 1940'ların sonunda çağdaş sanatta yeni akımların ortaya çıkması, malzemenin ikinci planda tutularak sanatçının yaratıcılığının ön plana çıkarak ifade edilmesi seramiğin farklı bir konuma taşın-

uzay araçlarına, yapılardan protezlere, motor parçalarından günlük ev araç gereçlerine kadar yaşamın her alanında yer alıyorsa, yaşadığımız medeniyetin bir göstergesi olması doğaldır.

Anlatımınızda farklı malzeme ve teknikler kullanıyorsunuz. Bunlar nedir?

Vitrous china, porselen, refrakter malzemelerin yanı sıra hazır nesneler de tercih ediyorum. Bazen plastik çamur, bazen çok gözenekli kalın grenli çamur, bazen de porselen kullanıyorum. İşim neyi gerektiriyorsa ona uygun malzemeyi tercih ediyorum. Kimi zaman paper clay denilen içine kağıt katılmış bir kompozisyon kullanıyorum. Yabancı malzemeleri seviyorum. Metal, kristal, cam, keçe de kullanıyorum. Zıt malzemeleri bir arada kullanmayı seviyorum. Zıtlıkların ciddi bir enerji oluşturduğunu düşünüyorum. Sanatıma diyalektik olarak yaklaştığım için zıtlığın içinde düzen yakalamaya çalışıyorum. Resimsel çalışmayı da çok seviyorum.

Renk kullanımında tercihleriniz neler?

Renkleri resim paleti gibi kullanırım. Renk kullandığım zaman coşkulu çalışıyorum. Zaten hızlı çalışırım. Çalışmaya başladığımda beş, altı saat ayakta da kalabilirim farkında olmadan. Sonuca ulaşana kadar çalışırım. Zaten o coşkuyu durdurmak gerek.

Eserlerinizin oluşum sürecinde neler yaşıyorsunuz?

Yeni bir biçim oluşturmak, yeni bir ifade kazandırmak ve eserime bir güç hapsedmek istiyorum. "Dönüşüm" benim için çok önemli bir kavram. Seramik sanatında ateşin yarattığı sürprizler olabiliyor, ama ben o sürprizleri minimuma indirmeyi isterim çünkü daha önce kafamda oluşan sonuca ulaşmayı hedeflerim. Ama bazı tatlı sürprizlere de şans tanırım. Hiç unutamadığım bir anım var. Ünlü bir sanatçıyla çalışıyorduk. Bir eser yap-

masını sağladı. Seramik kolay şekillendirilebilmesi bakımından yanıltıcı olabilecek ve ancak yaratıcı bir kişinin elinde ifade bulacak bir malzeme. Seramiğin diğer malzemelerden farklı olarak ağır bir teknolojisi var. Sanatçının kendisini iyi ifade edebilmesi için bu teknolojiyi de bilmesi gerekiyor. Ancak hiçbir zaman bir sanatçı kendisini bir teknolojiyle, bir malzemeyle anlatmaz. Bunların hepsinin içinde asıl sanatçının söyleyeceği sözün özgünlüğü ve yorumu önemlidir.

Seramik sanatçısının işin mühendisliğini ve sanatsal yaratıcılığını bir araya getirmesi gerekiyor, değil mi?

Evet öyle. Bu zor bir süreç. Bugün seramik alanında çok sayıda sanatçının öne çıkamamasının nedeni de bu. Birçok kişi bu kadar emek isteyen bir çalışmayı ve ağırlığı taşımak istemeyebiliyor. Çünkü öncelikle kapsamlı bir atölyeye ihtiyacınız var. Seramik sanatının gelişmesini zorlayan unsurlar, seramik eğitimi almış kişiler bile caydıyor. Diğer sanatlarda olduğu gibi seramik sanatında da en önemli olan çok kişiye hitap edebilmek ve onlarla iletişim kurabilmek. En eski ve çok sevilen bir malzeme olmasına karşın yapımı, taşınması, saklanması zor olduğu için seramiğin çok geniş bir kitleye ulaşmama sorunu var.

Seramik için medeniyetin bir göstergesi diyebilir miyiz?

Seramik, sanattan yüksek teknolojiye kadar geniş bir kullanım skalasına sahip. Günümüzde bilgisayarlardan

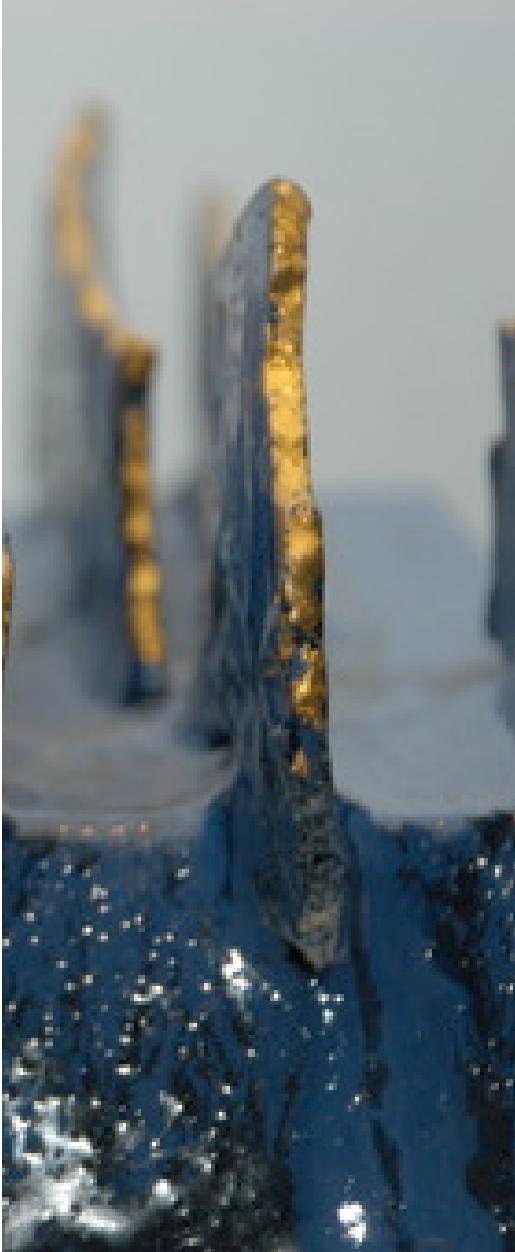
tım, çok hoşuma gitti. Fırından çıktığında çok iyiydi ama bir köşesi yaptığım gibi değildi. Acaba düzeltsem mi diye düşündüm. Beraber çalıştığımız sanatçıyla konuştum. Bana "Bekle daha hazır değilsin" dedi. Çok iyi bir işti o ve hiç bozmadığıma da sevindim. Onun sözü hep aklımdadır. Her işte bir kenara koyar ve beklerim. Gerçekten beni tatmin etmiyorsa yine fırına koyarım. Bazen birkaç defa pişirdiğim parçalar oluyor.

Dünyada seramik eserlerin değeri nedir?

Çok önemli seramik sanatçıları var. Örneğin ABD'de müzayedelerde önemli sanat eserleriyle aynı değerlerde seramik eserleri var. Seramik sanatçıları arasında önemli bir yer tutan ve 2006'da New York Metropolitan Müzesi'nde sergi açan Betty Woodman'ın işleri 100 bin dolara satılıyor. Yine Peter Voulkos, Rudy Autio, John Mason'ın işleri de bugün bizim sanat piyasamızda zor ulaşılan rakamlara alıcı buluyor. ABD'de çeşitli müzeler ve koleksiyonerler var. Avrupa'da yalnızca seramik eserleri sergileyen galeriler var. Kore, Japonya, Hollanda'da ciddi koleksiyonerler bulunuyor.

Türkiye'de seramik eğitimi ne düzeyde?

Seramik eğitimi üniversitemizde başlarıyla veriliyor. Bunun seramik sektörü ile organik bağının kurulması, tasarım, sanat ve bilim alanında işbirliğinin sağlanması eğitimi daha güçlü kılacak ve gençlerin yaratıcılığı endüstriye yönlendirilerek, üretime katkı sağlanmış olacak.

“Erkekleri kışkırtıyorum”

Türkiye'nin ilk erkek giyim tasarımcısı Hatice Gökçe, erkek giyimine hareketlilik getirmek ve boşluğu doldurmak için tasarım yapıyor. Erkeklerin son dönemde ciddi şekilde tüketime yöneldiklerini ve değişim aradıklarını söylüyor.

Moda tasarımcısı Hatice Gökçe, Mimar Sinan Üniversitesi Tekstil Bölümü'nde eğitim gördü. Henüz bir öğrenciyken erkek giyimi konusunda çalışmayı kafasına koydu. Çünkü erkek giyiminde çok fazla alternatif yoktu ve bu alanda özel tasarımlar yapılmıyordu. 1998 yılında Türkiye'de düzenlenen bir tasarım yarışmasında erkek giyiminde birincilik kazandı, Japonya'da gerçekleştirilen yarışmada ise "özgün, eşsiz" özel ödülünü aldı. 2003 yılında 90 parçadan oluşan erkek koleksiyonuyla Almanya Düsseldorf'taki CPD Fuarı'na katılan tek Türk tasarımcı oldu.

Türkiye'nin ilk erkek giyim tasarımcısı olan Gökçe, erkeklerle çok fazla kıyafet alternatifi sunulmamasını, tasarımcıların erkek giyimini dar ve para kazandırmayan bir alan olarak görmelerine bağlıyor. Kendisi ise aksini düşünüyor. Son birkaç yılda özellikle genç erkekler giyim tarzlarında değişim arayışıyla tüketime yöneldi. İki yıl ön-

ce erkek giyimi moda sektöründe yüzde 20'lik bir paya sahip oldu, bugün ise bu pay yüzde 40'a kadar çıktı.

Gökçe, koleksiyonlarında ağırlıklı olarak yurtdışından getirttiği kumaşları kullanıyor. Tasarımlarının 20-50 yaş arasında, yeniliğe açık olan erkeklerle hitap ettiğini söylüyor. Tarkan için özel bir koleksiyon tasarlayan Gökçe, özel tasarım yapmanın yanı sıra erkek giyim firmalarıyla çalışıyor, firmalara erkek giyimi konusunda danışmanlık yapıyor. Gökçe'nin yaz koleksiyonları Bodrum Yalıkavak Yat Kulübü'nde satılıyor. Yeni koleksiyonlarına ise Nişantaşı'ndaki atölyesinde açacağı showrom'da yer verecek.

Türkiye'nin ilk erkek tasarımcısıyınız. Başlarken tereddüt ettiniz mi?

Üniversitede tekstil bölümünü maddi getirisini düşünerek seçmedim. Büyük bir istek ve zevkle seçtim. Bu işi

yaparken hiç tereddüt yaşamadım. Erkek giyimiyle ilgili yapacaklarımı önceden planlamıştım. Her şey istediğim gibi gelişti. Kadın giyiminde bazı dönemler ve akımlar vardır. Bu dönemler erkek giyimini etkilememiş. Erkek giyimine hareketlilik getirmek ve gidilebilecek en uç noktaya gidip boşluğu doldurmak için çalışmalarımı yapıyorum. Bu nedenle, body koleksiyonu gibi yaptığım bazı tasarımlar ihtiyaç değil. İhtiyaç yaratmak amacıyla tasarladım. Sektörde kadınlar çok bilinçli. Çünkü görsel yayınlardan modayı takip ediyorlar. Ama erkeklerle giyim konusunda çok fazla bir şey sunulmuyor. Tasarımlarımla klasik giyinen erkekleri de kıskırtmak istiyorum. Erkek giyiminin çok sınırlı bir alan olduğu düşünülüyor. Aslında çok geniş. Erkekler için düşünülmeye başlandığında başarılı tasarımlar ortaya çıkacağına inanıyorum. Bugüne kadar kadın giyimindeki bazı unsurlar erkek giyimine kaydırılmıştı, ama erkekler için düşünülmemişti. Ben bunun üzerine gitmeye çalışıyorum.

48 moda: Hatice Gökçe

Neden bugüne kadar erkek giyimi üzerine özel tasarımlar yapılmadı?

Pazarın çok küçük oluşu ve para kazanılamayacağının düşünülmesinden kaynaklanıyor. Bu alanda yalnızca tasarımcının olması yetmiyor. Bunun bir endüstriye dönüşmesi gerekiyor. Örneğin erkekler için kozmetikten söz edebiliriz. Modayı ilgilendiren bütün sektörlerin bir arada hareket etmesi gerekiyor.

Türkiye'nin ilk erkek giyim tasarımcısı olmanızın dezavantajları neler?

Rekabet ortamının olmaması bir dezavantaj. Tek olmak avantaj gibi düşünülse de benim için değil. Ne kadar çok alternatif olursa, yaratıcılığı göstermek için heyecan yaşarsınız. Bu nedenle ortamın da hareketlenmesi ve daha çok sayıda erkek giyim tasarımcısının olması gerektiğini düşünüyorum. Erkek giyimiyle ilgili arşiv oluşturmak istiyorum. Ama bunun için zamana ihtiyacım var. 10 yıllık tecrübeme dayanarak İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde erkek giyiminde moda konusunda ders veriyorum. Ne kadar çok öğrenciyi erkek giyimi tasarlamaya yönlendirirsem, erkeklere o kadar fazla alternatif sunulacağını düşünüyorum.

Türkiye'de erkek giyiminde geline noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Erkekler ciddi bir uyanışta. Metro seksüel gibi kavramlar dünyayı hareketlendirdi. Erkek giyiminde bugüne

kadar klasik tarzda yapılabilecek her şey yapıldı. Ama öyle bir noktaya gelindi ki alternatifin ortaya çıkmasıyla birlikte erkekler farklı giyim arama ihtiyacını hissetmeye başladılar. Bu çok önemli. Çünkü hareketliliğin olduğu yerde, pazar da var demektir. Bence Türkiye, erkek giyiminde özgün tasarımlar üretildiği sürece gelecek vaat eden bir pazar. İki yıl önce erkek giyiminin payı yüzde 20 idi. Ama şu anda yüzde 40 dolayında olduğunu düşünüyorum. Erkekler artık moda olanı almaya başladılar. Erkek giyim markasının artması, bu payı daha da artırıyor. Son zamanlarda bazı kadın giyim markaları, erkek kıyafetleri de satıyor. Bu konuda bir pazar oluştuğunun farkına vardılar.

Erkeklerin giyimini beğeniyor musunuz?

Gençlerin arayışta olduğunu düşünüyorum. "Keşke olsa da giysek" cümlesini çok sık kullanıyorlar. Gençlerin çok ciddi değişim isteği var. Bunun için de her şeyi deniyor-

lar. Saçlarına yeni model veriyor, aksesuarlar, farklı renkler kullanabiliyorlar. Bu anlamda cesurlar. Kendi zevkleri oluşmaya ve tercihlerini yapmaya başladılar.

Body tasarımı yapma fikri nasıl oluştu?

Body tasarlarken iki nokta üzerinde durdum. Bunlardan birisi kadınların body kullanması ve kendilerini body'nin içinde rahat hissetmesiydi. Neden bu konforu erkekler de yaşamasın diye düşündüm. Bir de konseptim gereği bir şeye işaret etmek istedim. Body'yi başlangıçta tişört olarak değil, gömlek olarak tasarladım. Erkekler hareket ettiklerinde gömleklerinin pantolonlarından çıkmasından şikayet ederler. Bu görüntüyü ortadan kaldırmak istedim. Ama body'yi gömlek olarak kullanmak için erken olduğunu gördüm. Erkeklerin giyim alışkanlıklarını değiştirmek için zaman gerekiyor. Bu nedenle body'yi gün içinde, hem tişört hem de iç çamaşır olarak rahatlıkla kullanabilecekleri bir kıyafete dönüştürmeye karar verdim.

Erkeklerden ne tür tepkiler aldınız?

İlk olarak seksi olduğu yönünde tepkiler aldım. Erkekler yeni bir tasarım gördüklerinde başta benimsemeyebiliyorlar. Aslında ben yapılabilecek en yalın tasarımı yaptım. Erkekler seksi olsun diye değil, rahat kullanılsınlar diye body tasarladım. Bilerek çok fazla renk kullanmadım. Siyah, beyaz, gri ve lacivert renkleri tercih ettim. Şu anda çok rahat kullanıyorlar.

Erkeklerin giyimle ilgili sabit düşüncelerini değiştirdiğinizi düşünüyor musunuz?

Beni takip eden kitlenin düşüncelerini değiştirdiğime inanıyorum. Ön yargılı olmayan erkeklerin tasarımlarıma daha sıcak baktığını düşünüyorum. Onların fikirlerine yön verdiğime inanıyorum. Onlardan da bu yönde tepki alıyorum. Amacım tasarımlarımı benimseyen bir grup oluşturabilmek.

Erkekler kendilerine yakışan kıyafetleri nasıl seçebilir?

Erkeklerle, vücut yapılarına göre nasıl giyinmeleri gerektiğiyle ilgili bir şey söyleyemem. Ama alışveriş yapmak için kendilerine bir gün ayırmalarını tavsiye ediyorum. Tarzlarına yakın buldukları ve bulmadıkları markaların mağazalarına girip, "olmayacak" dedikleri kıyafetleri denemelerini öneririm. Vücutlarını daha yakından tanımış, yakışan kıyafeti de görmüş olurlar. Kadınların alışveriş yaparken aldıkları zevki onlar da alacaklardır.

Kimlere hitap ediyorsunuz?

Tasarımlarımla sanata yatkın ve yeniliğe açık herkes ilgileniyor. Hitap ettiğim kitle 20'li yaşlarda başlıyor ve 50 yaşa kadar devam ediyor.

Tasarımlarınızı bir erkeğin üzerinde hayal eder misiniz?

Tabii ki. Bu konuda şanslı olduğumu söyleyebilirim. Bir kıyafet tasarladığımda ya da düşündüğümde onu bir çizim olarak görmüyorum. Canlı olarak birisinin üzerin-

de görüyorum. Yaptığım tasarımın mutlaka kafamda bir mankeni oluyor. Bugüne kadar hem model hem de fotoğrafçı olarak istediğim kişilerle çalıştım. Tasarladığım kıyafetleri, hayal ettiğim gibi gördüm.

Tasarımlarınızın ortak noktası nedir?

Deneyisel çalışıyorum. Var olan kalıplarla çalışmıyorum. Avantaj bir tarzım var. Hatice Gökçe markasını oluştururken bu sürecin planlanan bir süreç olması gerektiğini düşündüm. Markamı kurgularken buna dikkat ettim. Kendimi 15 yıl sonra nerede göreceğimi ve bunun aşamalarını hep planladım. Bu nedenle tasarımlarım rastlantısal değildi. Bir sonraki adıma ulaşmak için yaptığım çalışmaların dozunu yavaş yavaş artırıyorum. Bir markanın yerleşik olabilmesi için grafiğinin yükseliyor olması gerekir. Bu sürecin dokuz yılını tamamladım. Kendime dokuz yıl biçmiştim. Basında fazla yer almadan, gerilemeden ve doğru bir biçimde ilerlemeyi tercih

ettim. Şimdi benim için provokatör bir tarz başlıyor. Koleksiyonlarımdaki parçalar daha kıskırtıcı olacak. 10. yıлымda tarzım geçiş süreci yaşayacak. "Merasim" adını verdiğim kış koleksiyonumla dokuz yıllık süreç kapanmış oldu. Merasim, bir şeylerin sonu ya da başlangıcıdır. Merasim, dokuz yıldan izler taşıyan bir koleksiyondur. Piyasada fazlasıyla bir uyum söz konusu. Odaklanması gereken bir müşteri kitlesi var gibi algılanıyor. Ben aksine, o kitleye biraz iğne batıran ve onları harekete geçirecek bir tarzla yer almak gerektiğini düşünüyorum. Bundan sonra tarzım değişmeyecek, ama iletişim biçimim değişecek.

Özel tasarımlarınızı hazırlarken neleri göz önünde bulunduruyorsunuz?

İmaj danışmanı değilim. Bir insanı var olduğundan daha farklı biçimde gösterebilirim, ama bunu tercih etmiyorum. İnsanların kişiliğine uygun ve taşıyabileceklerine inandığım tasarımlar yapıyorum. Öncelikle tasarım yapacağım kişinin duygularını öğreniyorum. Çünkü kendi duygumu çok iyi biliyorum. Yeni bir kıyafet giyerken önce psikolojimi hazırlamam gerektiğini düşünüyorum. Kimi zaman giydiğim bir kıyafeti beğenmeyip bulunduğum ortamı terk ediyorum. Doğal olarak aynı duyguyu karşı taraftaki kişinin de yaşayabileceğini düşünüyorum. Kişiyi tanımadan onun için kıyafet tasarlamamın doğru olmadığını düşünüyorum. Onun söyleyecekleri doğrultusunda tasarım yapıyorum.

50 söyleşi: Ayla Algan

haber: umut bavlı

Türk tiyatrosunun ustalarından Ayla Algan yaşamını sahneye adanmış bir isim. Yalnızca tiyatro değil şarkı, şiir, eğitim, dans sahne üzerinde yapılabilecek birçok performansı gerçekleştirmiş ve gerçekleştirmeye devam ediyor. Gençler için Algan tiyatro ve dizilerden tanınan bir isim. Söyleşi için araştırma yapana kadar Paris'te Olimpia'da sahneye çıkmış, Altın Orfe Şarkı Yarışması'nda ikincilik ödülü kazanmış ve dünyanın çeşitli ülkelerindeki şarkı yarışmalarında Türkiye'yi temsil etmiş bir ses sanatçısı olduğunu ben de bilmiyordum. Hem tiyatro hem müzik dünyasına dair sorularla Algan'ın karşısına çıktım. Henüz ilk soruda Algan'ın bambaşka bir tutkusu daha kendini gösterdi; beyin.

Yaklaşık 20 yıldır insan beyninin çalışma prensipleri üzerine araştırmalar yapan ve Fransa'da "Human Science"ta eğitim alan Algan, beyin konusundaki bilgi birikimini tiyatroyla harmanlayarak kökeni 1900'li yılların başına uzanan yaratıcı drama alanında eğitimler veriyor. Psikolojinin tekniğini kullanarak tiyatro yapmayı ifade eden yaratıcı drama Jacob Levy Moreno tarafından geliştirilen bir yöntem. Psikoloji üzerine çalışmalar yapan Moreno, parklarda çocuklara çeşitli hikayeler anlatıp sonunu kendilerinin getirmesini isterdi. Hikayeyi kötü sonla bitiren çocukların ruhsal sıkıntılarını yaratıcı drama yöntemiyle çözmeye çalışırdı. Yaratıcı drama çalışmaları tiyatroya benzese de tiyatro değil.

Algan, yaratıcı dramanın daha iyi anlaşılabilmesi için çalışmalarından somut örnekler vermesini istediğimizde şöyle sürdürdü sözlerini: "Yaptığımız çalışmalarda en kısa boylu çocuklara kral rolünü oynatarak özbenliğini kullanabilmesini amaçlıyoruz. Çünkü gün geçtikçe mikro aile küçülüyor ve bilgisayar, televizyon gibi iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla benim çocukluğumun eğlenceli hayatı yok oluyor. Bu nedenle yaratıcı drama

Yılsonunda çocuklar nota okuyabilecek düzeye geliyor. İster Chopin, ister Listz, eline ne nota verirsiniz okuyabiliyor. İnsanoğlu zaten yaratma edimiyle doğduğundan yaratamadığı, kendini tatmin edemediği, hayattan zevk almadığı zaman dramalar başlıyor.

Beyin konusunda derin bilginiz nereden geliyor?

Fransa'da bulunan Human Science'ta bu konuda eğitim aldım ve 20 yılı aşkın bir süredir beyin konusunda araştırmalar yapıyor ve kendimi geliştirmeye çalışıyorum. Sahnede bir şey yapıyorum ve seyirci beni karanlıkta dinliyor, bazen gülüyor bazen ağlıyor. Seyirciyle aramda neler yaşandığını öğrenmeyi amaçlıyorum. Seyirci sol hemisfer ile seyredeceği oyunu seçiyor. Yazarını, oyuncusunu, oturacağı yeri biliyor. Fakat ışık söndüğü anda o uyduruyor, ben uyduruyorum. Birlikte oynuyoruz. Çünkü tiyatro; sinema ve benzeri sanatlardan farklı olarak interaktif. Tiyatrocu o anda, o geceye mahsus olarak hem üretir hem de ürettiğini sergiler.

Beynin çalışmasıyla ilgili bilgi birikiminizi nasıl kullanıyorsunuz?

İşadamlarına, doktorlara ders veriyorum. ABD'deki eğitimciler Çukurova Üniversitesi'ndeki doktorlara, "Hastalıklarınıza tip kodlamayın, karakter kodlayın" demişler. Tip ve karakteri anlatmam için beni seminere çağırıldılar. Dizilerde canlandırılan polis, kötü adam, iyi adam gibi geçmişi belli olmayan kişiler tiptir. Derinliği olmayan kişilerdir. Karakterlerin ise derinliği olur. Hastaya "Boğmaca, kızamık oldun mu?" gibi hastalık geçmişi sorduğunuzda tip analizi yaparsınız. Karakter için ise sorunun derinine inmek gerekiyor. Kişinin damarlarında bir zayıflık gördüğünüzde "Babanız kalp hastası mıydı?" diye geçmişi sormalısınız. Ailede kalp hastası olan biri varsa o zaman onun diyagramını doktor da ona göre ölçüyor. Hastasına dikkat etmesini

Bu bir tiyatro söyleşisi değildir

Ayla Algan ile söyleşimiz yaratıcılık ve yetenek üzerine. Çeşitli dizilerde oyuncu koçluğu yapan, "Yetenek yaratılmaz, hatırlatılır" diyen Algan'ın, yaratıcılık ve yetenek konusunda söyleyeceği çok şey var.

adı verilen, insanların özbenliğini bulmaları ve egolarını, süper egolarını keşfederek kendi yaptıkları işlerden tatmin olmalarını sağlayan bir sistem kuruldu."

Yaratıcılığı nasıl geliştiriyorsunuz?

Yetenek kendini geliştiren, çocuğun gösterime çıkarabileceği bir unsurdur. İçine kapanık bir çocuğun yaratıcı olamayacağı gibi bir şey söz konusu olamaz. Çünkü yaratma edimi insanın psikolojik katmanında oluşmaz, zihin katmanında oluşur. 0-3 yaş arası ilkel benlik, 3-7 yaş arası ego, 7-12 yaş arasında da süper ego gelişir. Çocuğun beyninin gelişiminde dış unsurlar ancak 12 yaşına kadar etki ediyor. Yemeğinden aldığı havaya, yetiştirilme biçimine kadar tüm unsurlar 12 yaşına dek etki edebilir. Bu nedenle iyi büyüyen bir çocuk daha yaratıcı olabilir. Tabii ki yetişme ortamı da yeteneğe etki eder. Kapalı, sobalı ve ıs olan odalarda büyüyen çocuklardan yüksek bir ses performansı bekleyemezsiniz. İnsanlar yaratıcılık edimiyle doğsa da 50 yaşına doğru bunu kaybetmeye başlar. Çünkü bu yaşlarda mantık devreye girer. Oysa yaratıcılık ve yaratıcı drama biraz uydurma ile başlar. Belli bir yaştan sonra ise uydurmamız için sürekli telkinlerde bulunulur. Yaratıcı dramayla soyu somutlaştırırken çocuğa bilgiyi kolaylıkla aktarabiliyoruz. Örneğin 5-7 yaş arasındaki çocuklara yaratıcı dramayla sofje öğretiyoruz. Porte şatosunda sol anahardan sol anahtarını açıyor, do domates, mi midye, si yurkarda bir sinek gibi tanımlamalarla notaları öğretiyoruz.

söylüyor. Bu karakter kodlamak oluyor. Geçmişinin derinlerine inmek gerekiyor.

Sahnede size nasıl katkısı oluyor?

Sahnede hiçbir teknik düşünmem. Hiçbir şey bilmiyorum gibi yaparım. Yazarı, karakterleri, çağını araştırırım. Bunu yaparken çağdaş fenomenolojiyi kullanıyorum. Eğitimlerde de çağdaş fenomenolojiyi kullanırım. Zihin ve beden çalışması yaparım. Karakteri çizdikten sonra konuşma, ses, dil dediğimiz unsurlar zihin katmanında şekillenir. Beden ise psikolojik katmandır. Duygularımıza göre duruş, oturuş biçimimiz değişir ve zihnimiz bunu okur. Tiyatroda bunu ağırlamak için kullanıyoruz. Bedenimizi çarpık tutuyoruz, başımızı eğiyoruz ve ne yapacağımızı bilmeyen bir beden haline getiriyoruz. Kısa aralıklarla nefes alıp verince zihin kötü şeyleri anımsıyor ve gözleriniz yaşıyor. Oyuncu, karakteri yaratabilmek ve kendini kötü hissedebilmek için zihnine dışarıdan materyalleri doldurur. Eğitim çalışmalarında ise bunun tersini yapıyoruz. Ruhsal açıdan sıkıntısı olan kişilerin zihinlerini boşaltmalarını, akıllarındaki kötü düşünceleri uzaklaştırmalarını sağlamaya çalışıyoruz.

Kısa boylu çocuğun özgüveni için kral rolü vermek gibi gelişim açısından uyguladığınız somut örnekler neler?

Çocuğu çok iyi seyreteniz ve okumanız gerek. Nereelerde ve ne yaptığını iyi bilmelisiniz. Örneğin hiperaktif çocuklara fotoğraf çekmek iyi gelir. Çünkü hiperaktif

Ayla Algan

Sinema, tiyatro oyuncusu ve ses sanatçısı olan Ayla Algan 1937'de İstanbul'da doğdu. Öğrenimini Dame de Sion ile Fransa'da Versailles Lisesi'nde yaptı. Tiyatro sanatçısı Beklan Algan'la evlendikten sonra sahne tecrübesini geliştirmek amacıyla ABD'ye gitti ve burada bir süre New York Actor's Studio'da öğrenim gördü.

Sahneye ilk kez ABD'de öğrenim görürken çıktı. 1961'de "Tarla Kuşu" oyunuyla tiyatroya başladı. Aynı yıl Hamlet'te iki kez "Ophelia", bir kez de erkek giysileri içinde "Hamlet" rolüyle çıktı. 1964'te "Karanlıkta

Uyananlar" ile sinemaya geçti. 1967'de San Remo'da düzenlenen Bordighera Film Şenliği'nde "Gümüş Ağaç Ödülü"nü alan Algan, "Ah Güzel İstanbul" filmiyle dikkatleri çekti. Sinema ve tiyatro sanatçılığının yanı sıra hafif müzik dalında da ün yaptı. 1971'de Paris'te Olympia'da sahneye çıktı. 1973'te Altın Orfe Şarkı Yarışması'nda ikincilik ödülünü kazandı ve dünyanın çeşitli ülkelerindeki şarkı yarışmalarında Türkiye'yi temsil etti. Algan, daha sonraki yıllarda sanatçı kişiliğinin yanı sıra beyin konusunda akademik çalışmalar yaptı.

52 söyleşi: Ayla Algan

çocuk sizi dinlerken başka yerlerde. Sizden önde ilerler. Ona playback yaptırarak, geriye dönüş getirecek, şu ana getirecek en iyi şey fotoğraf makinesi hediye etmek. Matematik öğretecekseniz bunu soyuttan somuta çevirmeniz gerekiyor. Kendi yatak odasını ölçtürmek matematiği daha basit biçimde kavramasını sağlar. Tarihin ne olduğunu algılayabilmesi için ebeveynlerini ve onların da ebeveynlerini anlattırmak gerekiyor. Böylece bilgi soyuttan somuta dönüşüyor. Bilgiyi tiyatroyla verdiğinizde öğrenmeyi kolaylaştırır. Çünkü çocukta 12 yaşına kadar görsel hafıza ses hafızasından daha kuvvetlidir.

Yaratıcı dramada yaş sınırı var mı?

Yaratıcı drama tekniğinde yaş sınırı bulunmuyor. Hatta 70 yaşında bir öğrencim bile vardı. Kitaplıklar kurmuş, müzeler açmış bir insanıydı. Açılışlara gidip konuşma yapamıyor, utanıyordu. Eşi kolundan tutup getirmiş. "Konuşsun da insanların teşekkürlerini alsın, alkışlasınlar" dedi. Topluluk önünde utanmadan konuşabilmesini sağladık. Bir de proksemik denilen ilişkileri ölçen teknikleri öğrettik. Proksemik, vücudumuzun etrafındaki görünmez sınırları ifade ediyor. Örneğin 15-45 cm arası insanın mahrem sınırıdır. Tanımadığınız insanlar bu bölgeye girince vücut fizyolojik tepkiler verir. Sosyal

sınır içerisinde insanlarla iletişim halinde ve konuşurken bağırırmazsınız. Ses perdesi de proksemikle ilişkilidir. Belirli sınırlar içerisindeki bir mesafede karşınızdakiyle bağırarak konuşmazsınız. Ayrıca bu sınırların kültürle de yakın ilişkisi var. Örneğin iki İngiliz 60 cm'de gizlice konuşur, ama Türkler gider kulağına söyler.

Türkiye'de oyuncu koçluğu anlamında kimlere destek veriyorsunuz?

Oyuncu koçluğu Türkiye'de yeni gelişen bir kavram. Binbir Gece'de Şehrazat karakteri için Bergüzar Korel ile böyle bir çalışma içine girdik. Oyuncu koçluğunda başanlı bir iş ortaya çıkarabilmek için işe en başından, senaryo aşamasından başlamak gerekiyor. Henüz senaryo yazılırken Şehrazat'ı tipten çıkarıp bir karakter haline getirdik. Saçının biçiminden sesinin tonuna kadar tüm detayları belirledik. Oyuncu koçluğu yaparak bir yetenek yaratmıyoruz. Çünkü yetenek yaratılan bir unsur değil, zaten insanın doğasında var. Yeteneği yalnızca ortaya çıkarıyoruz. Unutmuş oldukları bir şeyi hatırlatıyoruz.

Türk tiyatro izleyicisini nasıl buluyorsunuz?

Çok memnunuz. Naif, kirlenmemiş bir seyircim var. Yönetmen olarak sahneye koyduğum oyunlarda, seyircinin geribildirimini öğrenebilmek için kağıtlar dağıttım ve ne

gördüklerini 3 dakika içerisinde yazmalarını isterim. 12 dakikalık oyun için üç sayfa yazı yazdıklarını bilirim. Tiyatro konusunda bilgi birikimi yüksek bir izleyici kitlemiz var.

Kitap yazacak mısınız?

Evet, yazmaya uğraşıyorum. Ancak her defasında başlayıp bırakıyorum. Yaz mevsiminde Reşat Nuri Güntekin'in evinde oturuyorum. "Koskoca bir yazarın odasında oturuyorsun, o da bu odada yazıyordu. Aklına gelenle başla" diyorum. Ama bir türlü tam anlamıyla başlayamadım. Zamanım da olmadı. Assos'ta ahşap bir ev yaptırım. Orada daha fazla zaman geçirebilsem kitabımı tamamlamak istiyorum.

Nasıl hatırlanmak istiyorsunuz?

Oyuncunun hatırlanması zor bir şey. Oyuncu tam o sırada oynadığı, o anda ürettiği için boş kubbeye bir sada oluyor. Dolayısıyla oyuncunun hatırlanabilmesi için başka yollar bulması gerekiyor. Geride bir tiyatro binası bırakamam, ancak oyuncululuğun usta-çırak ilişkisi içerisinde devam etmesi açısından eğitimler vermeye devam ediyorum. Macit Koper, Rutkay Aziz, Taner Barlas gibi önemli oyuncular hem benim hem eşim Beklan'ın öğrencileri. İsmimiz bu şekilde kalabiliyor. Tiyatro binası bırakamasam da eğitimli oyuncular bırakabilirim.

Duygu kaybı çağı

Sözcükler ve sözle iletişim azaldıkça her şey aynı sözcüklerle nitelenir oldu. "Güzel ayakkabı" ve "güzel baklava" denilebiliyor. Oysa baklava güzel değil, lezzetli olur.

Sözcükler, beynimizdeki görsel ifadesiyle gözümüzün önüne gelir. Lezzetli dendiği an ağızımız sulanmaya başlar. Doğru sözcükler kullanıldığında hem görme hem hissetme de sağlanır. Vücudumuz buna göre fizyolojik tepki verir. Görme ve zihin katmanı yok oldukça geriye yalnızca psikolojik katman kalıyor. Her kaybolan sözcükle birlikte bir duygu da kaybediliyor. Böyle olunca oyuncu olarak da fakirleşiyorsunuz ve yazarın yalnızca duygu tamamlayıcısı oluyorsunuz. Sözcükleri hissedemiyor ve kendinizden bir şey katamıyorsunuz.

Oysa bugünkü oyuncunun savaşları, ulus kimliğini, emperyalizm, liberalizm gibi unsurları bilmesi ve fikri olması gerekir ki oyununa koyabilsin. Oyun yalnızca ağlamak ya da gülmek değil. Oyuncu bir rol üstlendiğinde kendi yarattıklarını da oyununa dahil edebilmeli.

Sanat özgürlük, özgürlük sanat

Marcus Graf Almanya'nın Hamm kentinde, daha çok yabancıların yaşadığı bir semtte yaşıyordu. Alman'dan çok yabancı uyruklu arkadaşları oldu. Hildesheim Üniversitesi Güzel Sanatlar, Estetik ve Sanat Tarihi Bölümü'nden mezun olduktan sonra küratör, rehber, yazar, proje yöneticisi olarak birçok sanat ve kültür kurumunda çalıştı. Bir süre sonra hayatında yeni bir sayfa açmak amacıyla New York'a gitti. Üç ay New York'ta kaldı ama aradığını bulamayıp Almanya'ya döndü. 2001'de bir Türk arkadaşı ile altı hafta süreyle Türkiye'yi gezmeye karar verdi, "Tamam işte aradığım buydu" dedi.

Graf, Türkiye'de hayatının kadınıyla tanıştı. Körkütük aşık olduğunda yıl 2001'di. Türkiye'de "sanat" buldu. Tek bir sorun vardı: İnsanlar sanattan uzaktı. Ama kararlardı, "İnsanlar sanata gelmiyorsa, ben sanatı onlara götürürüm" dedi. O gün bugündür İstanbul'da halkı sanatla buluşturmak için çalışıyor.

Türkiye'de insanların sanattan uzak durduğunu düşünüyorsunuz. Sizce neden uzaklar?

Müzeleri ele alalım. Müzeler farklı bir atmosfere sahiptir. Bence müzeler cami ya da kiliseleri andırır. İnsanlar müzeye girdikleri zaman konuşmazlar, yemezler, içmezler, eserin önünde düşünceli bir şekilde öylece dururlar. Bu gizemli atmosfer çoğu insanı korkutur. İnsan-

lar sanat hakkında konuşmaktan da çoğu zaman çekinir. Yanlış bir şey söylemekten korkarlar. İnsanların sanattan uzak durmasının bir diğer sebebi ise eğitimsizlik. Bu yalnızca Türkiye için geçerli değil. Almanya'da da aynı durum yaşanıyor. Türkiye'de uyguladığım "Container Projesi"ni üniversite yıllarımda Almanya'da geliştirmiştim. Ama kimse ilgilenmedi. Çok üzülmiş-tüm. Çünkü sanat adına bir şeyler yapmak istiyorsunuz, olağanüstü fikirlerle sahipsiniz ama kimse sizi dikkate almıyor. Bir başka neden ise Brian O'Doherty'nin "Inside The White Cube" (Beyaz Küp'ün İçinde) adlı kitabında yazdığı gibi insanlar sanatı pahalı bir şey olarak algılıyor. Bir müzeye gitmeyi lüks kategorisinde değerlendiriyor. Bu konuda bienaller çok faydalı oluyor. Örneğin 10. Uluslararası İstanbul Bienali'ne daha çok öğrenciler katıldı. Bu çok güzel bir şey çünkü genç yaşta sanatı öğreniyorlar. Sanattan korkma kavramı bu organizasyonlar sayesinde ortadan kalkıyor.

İnsanlar sanattan korkuyor diyorsunuz. Ama siz özellikle Siemens Sanat sergilerinde çok zor anlaşılabilen eserlere yer vermişsiniz. Bunun nedeni nedir?

Sanat nasıl olmalı? Kültür dünyasında hala çok tartışılan bir konu. Çağdaş sanat tıpkı matematik, fizik ve felsefe gibi bir bilim alanı. Örneğin Immanuel Kant'ın bir kitabını anlayabilmek için birkaç kez okumanız ve araştırmanız gerekebilir. Matematikte de bir sorun ile ilgili

Marcus Graf kimdir

1974'te Almanya'da doğdu. 2001'den beri İstanbul'da yaşıyor. Siemens Sanat, Çağdaş Sanat için Sergi Alanı'nın daimi küratörü. İstanbul Bilgi Üniversitesi VCD Bölümü'nde, Adschool İstanbul Yüksek Lisans Programı'nda ve Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde ders veriyor, İstanbul Modern Sanat Müzesi'nde eğitmen olarak çalışıyor.

bilginiz olması gerekiyor ki o sorunu çözebilirsiniz. Bu çağdaş sanat alanı için de geçerli. Bilgi edinmek ve araştırmak gerekiyor. Sanatçı dünyaya farklı açılardan bakar. Sanatçının derdini anlatabilmek, anlaşılır olmak için seviyeyi düşürmesi mi daha doğru olur? Bence insanlar anlasın diye seviyeyi düşürmek yanlıştır. Sanat bu değildir.

Size göre sanatseverler bir nevi araştırmacı olmalı, öyle mi?

Sanatseverler de sanatçılar da araştırmacı olmalı. Sanatseverler mi yoksa sanatçılar mı değişmeli konusunda birtakım tartışmalar var. Bence sanatseverler değişmeli. Bu durumu devrim örneği ile açıklayayım. Atatürk kültürün ya da sanatın seviyesini düşürmedi, halkını o seviyeye getirdi. Sanat toplumun bir parçası ama aynı zamanda bir uzmanlık alanı. Sanat nasıl olmalı? İnsanların ne sevdiklerini bilemem. Zaten sanatçı da toplumun isteğine göre sanat yapamaz. Sanat özgürlüktür. Bir sanatçı başka bir sanatçının eserini de anlamak zorunda değil. Sanatçıya ne yapması gerektiğini söyleyemezsiniz. Sanat özgür olmalı.

Diyeelim ki "Türkiye ve Sanat" başlıklı bir kitap gördünüz. Bu kitabın içeriğinde neler olmalı?

Kitabın ana konusu tabii ki İstanbul olur. Kitabın başlığı "Alman ve Sanat" olsaydı daha fazla seçenek vardı.

da çok pozitif bir etken oldu. Çağdaş sanat alanında bienallerin çok fazla etkisi var. Büyük şirketler sanatı kendi çatıları altına almaya başladı. Sosyal gelişim için yalnızca sportif faaliyetlerin yetersiz olduğunu anladılar. Bir Türk sanatçının tek desteği ailesi. Bu anlamda çok cesur buluyorum Türk sanatçıları. Sanatsal açıdan, özellikle çağdaş sanat açısından bir Türk ile yabancı sanatçı arasında fark göremiyorum. Bence ekonomik açıdan ve vize açısından sorunları olmasa, pek çok Türk sanatçı yurtdışında çok üst seviyelere gelebilecek potansiyele sahip.

En beğendiğiniz Türk sanatçılar kimler?

Dünya çapında bulduğum ve beraber çalışma fırsatına sahip olduğum isimler arasında Ferhat Özgür, Mehmet Ali Uysal, Volkan Aslan, Genco Gülan, Turan Aksoy, Ahmet Ögüt, Ali Taptık ve şu an aklıma gelmeyen birçok genç yetenek yer alıyor. Kutluğ Ataman, Haluk Akakçe, Hüseyin Çağlayan ve Halil Altındere de yurtdışında kendilerini kanıtlamış Türk sanatçılar arasında en önemli isimler.

"Türkiye'de yabancı bir sanatçı olmak..." cümlesini nasıl tamamladınız?

Her şeyden önce Türkiye'de yabancı olmak çok avantajlı. Türkler nedense yabancılara karşı daha anlayışlı. Yabancı kimliğiniz size Türkiye'de bir kapı açıyor. Ama

Alman küratör Marcus Graf yedi yıldır Türkiye'de. Sanatı hayatın içinden kılmak için sanatseverler mi yoksa sanatçılar mı değişmeli konusunda fikirleri kesin: "Sanatseverler değişmeli. Sanatçı isteğe göre sanat yapamaz. Sanat özgürlüktür."

Sanatçıların yeni buluşma noktası 5533

5533, Marcus Graf ve sanatçı arkadaşları Volkan Aslan ve Nancy Atakan tarafından 23 Şubat 2008 tarihinde kuruldu. İstanbul sanat ortamı ve çevre kentler arasında interaktif olanaklar sağlamak 5533'ün kurulum sebeplerinin başında geliyor. İstanbul'un önemli ticaret merkezlerinden biri olan İMÇ'nin 5. Blok'unda eski bir dükkanın yeniden dekore edilmesiyle oluşturulan 5533, gerek İMÇ çevresinde gerekse İstanbul sanat ortamında etki etmeyi amaçlıyor. 5533 günümüz sanat ortamı üzerine birçok bilgiyi bir arada bulabileceğiniz kütüphanesi, sanatçı dosya arşivi ve sound art bölümlerinin yanı sıra sergileme amaçlı tasarlanan vitrininde düzenlenecek sergilerle deneysel bir sanat mekanı. Bunun yanında genç küratörler, araştırmacılar ve sanatçıların denemeler yapabileceği ve yeteneklerini geliştirebilecekleri bir ortam sunmayı hedefliyor. 5533'ün geniş yelpazesi sanatsal projelerin oluşumu ve düzenlenmesini de kapsıyor.

Berlin, Hamburg, Münih, Köln gibi. Çünkü Almanya'da daha geniş bir sanat çevresi var. Ama Türkiye'de ne yazık ki yalnızca İstanbul sanat merkezi olarak ele alınabilir. Bunun dışında belki biraz Ankara, Diyarbakır ve İzmir. Belki biraz da Mersin. Kitabın üç kategoriye bölünmüş olması gerekir: 1) Müzeler ve Galeriler: Sabancı Müzesi, Pera Müzesi, İzmir Heykel Müzesi vs. 2) Galeriler: Siemens Sanat, Ak Sanat, Yapı Kredi vs. 3) Bireysel sanatçılar ve galeriler. Türkiye'de sanat yavaş yavaş bir çerçeveye oturuyor. Bu durum aslında çok iç açıcı değil. Çünkü sanatın olduğu yerde hareket yani yaşam vardır. Türkiye bu anlamda yavaş ama önemli gelişmeler var.

Bir Türk sanatçıyı bir yabancı sanatçı ile karşılaştırabilir misiniz?

En can alıcı farklılık Türk sanatçıların çok daha cesur olması. Nedeni yabancı ülkelerde, örneğin Almanya'da sanatçıların devletten yardım alıyor olması. Bunun dışında yurtdışında sanat için daha fazla sosyal alan var. Yurtdışında sanat galerileri, sergi alanları ve sanat dernekleri Türkiye'den çok daha fazla ilgi görüyor. Türkiye'de sanat galerilerinin yüzde 90'ı 2001'den sonra açılmaya başladı. Burada her şey daha yeni gelişiyor. Tabii ki bu durum kültürel gelişim ile bağlantılı. Türkiye'de kültürel gelişim 1980'lerde başladı diyebiliriz. Diğer yandan sponsorluk alanında yasalar da değişti. Bu

bu kapıdan geçtikten sonra en az bir Türk kadar çok eleştiriliyorsunuz. İstanbul özellikle yabancı sanatçılar için müthiş bir şehir. İstanbul güneyi, kuzeyi ve batıyı içinde barındıran bir şehir. Bu anlamda yabancı sanatçılar için bulunmaz bir fırsat. Bir yandan modern, bir yandan modern olmayan bir sistem var burada. Vasıf Kortun'un İstiklal Caddesi'ndeki sanat platformu da bu anlamda yabancı sanatçılar için bulunmaz bir olanak.

Almanya'dan Türkiye'ye, Türkiye'den Almanya'ya neler taşımak istediniz?

Almanya'da olan, burada ise olmasını istediğim şey tarihi olayların daha rahat bir platformda tartışılabilmesi. Bu durum her konu için geçerli. Ermeni sorunu, Kürt sorunu, Yunan sorunu, sağ-sol olayları, türban sorunu, kadınlara karşı şiddet... Almanya'daki soğukkanlılık Türkiye'de yok. Türkler her şeye çok duygusal bakıyor. Almanlar tarihi olaylara daha mesafeli davranıyor, kişisel algılamıyor. Almanya'da ise her şey çok sistematik. Bir sistem var ve herkes bu sistemi uyguluyor. Bu noktaya kadar her şey çok düzgün ama sistem bir an bozulunca, işte o an kaos başlıyor. Almanlar o noktada Türkler kadar pratik düşünemiyor. Türklerin her zaman "o olmazsa bu olur" gibi alternatif yollar var. Bunun dışında tabii ki Türkiye'de çözülmesini istediğim ve Almanya'daki gibi olmasını istediğim şey trafik. Buradaki trafik insanı baştan çıkarabiliyor.

“Marka kullanmam, ben markayım”

Japonya'da yaptığı evlilik nedeniyle "Osmanlı gelini" olarak da tanınan Günseli Kato, ülkemizde de Japon gelini olarak biliniyor. Eserlerinin yanı sıra mavi saçları ve kimonolarıyla da dikkati çeken Kato, "çılgın ressam" olarak da anılıyor. Kato'yla söyleşi için buluştuğumuzda, alışık olmadığımız tarzı ve kendisine atfedilen çılgınlıktan ötürü ilk izlenimlerimizde bizi şaşırttı.

Nişantaşı'ndaki atölyesinden içeri girerken Kato'yu önce kapı komşusu durduruyor. Birkaç gün önce Kato'nun aracılığıyla hastaneye yatırılan babasının sağlığını iyiye gittiğini, çeşitli testlerin sonuçlarını beklediklerini söylüyor. İçeri girdiğimizde Kato'nun atölyedeki günlük işlerine yardımcı olan görevli kadının çıplak ayaklarla dolaşması üzerine bunun hastalıklara davetiye çıkarmak olduğu, kendisine dikkat etmezse ciddi biçimde rahatsızlanacağı, soğuk alacağı üzerine anne şefkatiyle uyarılarını dinledik. Söyleşiye başlayacağımız anda çalan telefonda, sonradan bir firmanın genel müdürü olduğunu öğrendiğimiz arkadaşına sigaranın zararlarını anlatmasını ve çok sigara içtiği için "Yapma canım ya! Lüt-fen bu kadar içme!" diye sürüp giden içten sitemini dinledik. Hal böyle olunca, röportajın ilk sorusu da bu yön-de oldu. Anaç tavrımla herkesi korumaya, yardımcı olmaya çalışan bir sanatçıyla karşılaşacağımı beklemediğimi belirttim. "Bu kadar anaç olmam aslında büyük bir hata" diye başladı söze. "Peki, ama neden?"

Neden hata olarak niteliyorsunuz?

Esasında bütünüyle hata olarak tanımlayamam, ama yorucu olduğunu söyleyebilirim. Kendinizi unutuyorsunuz ve paramparça oluyorsunuz. Etraftakiler için yaşamaya başlıyorsunuz. Ancak bu bir yaşama biçimi, elimde olan bir şey değil. Geçmişte de böyleydi, şimdi de böyle. Karpımı açıyorum "Günseli Ablâ" diye geliyorlar. Bunun parayla da ilgisi yok, "Günseli Ablâ'nın gönlü çok zengin.

mayan geleneksel aile yapısı hala birbirine benziyor. İki toplum arasındaki esas benzerlik ise Asyalı bakış açısı. Herkesin birbiriyle aynı olması. Herkesin aynı model giyinip saçlarını aynı yapması. Biri bir şey aldı mı herkesin aynısını alması. Bu kimliksizliktir. Avrupa'ya giden Türklere baktığınızda herkesin alışveriş yaptığı yer aynıdır. Aslında aldıkları şey Türkiye'de de var, ama amaç oradan almış olmak. Yakışsın, yakışmasın önemli olan marka olması. Bu, Asyalılık'tan kaynaklanıyor. Ben hiçbir zaman gidip marka almam. Marka almam, ama zaten kendim markayım. Türkiye'de kimlik sorunu daha önce yoktu. Orta Asya'dan gelip medeniyetler karmaşasıyla zenginleşen bir kültür üzerinde yaşıyoruz. Bu zenginlik içerisinde bizde kimlik sorunu olmaması gerekirken ABD ve Avrupa'nın baskısı ve Asyalı bakış açısı nedeniyle kimliksizlik oluştu. Asya kültürünün Batı tarafından aşagılanması komplekse girmemize neden oluyor. Türk, Osmanlı demekten ve geçmiş yüzyıllardan söz etmekten ödümüz kopuyor. Çünkü öyle eğitildik. Selçuklu'yu kimse bilmiyor, Osmanlı'dan nefret ediyorlar. Çin'e kadar olan Uzakdoğu geçmişimiz ise hiç bilinmiyor. Mavi saçlarımla bunun savaşını veriyorum.

Nasıl bir savaş bu? Saçlarınızı farklı renklerde boyamanızın özel bir anlamı var mı?

Düşünerek yaptığım bir şey değil. Düşünerek yapsanız taşıyamazsınız. Mavi saçlarım kendiliğinden oldu. İçimden geldiği için yaptım ve 11 yıldır aynı renkte. Yalnızca bir gösteri için bir günlüğüne yeşile boyadım, bir de Mercan Dede ile yaptığımız gösterideki aşk teması için kırmızıya boyadım. Ruh halimle ilgili değildi. Aşk ile işim olmaz benim. Bendeki aşk başka bir aşk. Herkese aşk duyarım. Etrafımdaki insanlara, yaradılışa, kendime, taşla toprağa, kitaplarıma, sanatıma aşığım. Güzel olan her şeye aşığım. Tabii "Her şey güzel mi? Hayır!" Sen güzel görürsen güzeldir. Japonların çay seremonisi için

Günseli Kato, Osmanlı minyatür sanatı ve modern resmi sentezleyerek yarattığı eserlerle dünya çapında dikkat çekiyor. 1974'ten bu yana minyatür alanında eserler veren Kato'nun Anadolu topraklarında başlayan sanat yolculuğu Japonya'da devam etti.

Nasıl olsa yapabilir" diye düşünüyor. Bir kişinin sorununu bilip de çözemezsem uyuyamıyorum. Kendimi met-hetmek için söylemiyorum, ama Günseli ile yaşamak çok keyiflidir. Günseli, hayata ve hayatları renk katan, aldığı-nı çıkartıp bir yerlere getiren bir kadın. Bu kadar özverili, sevecen, anaç olmak zaman zaman bazı insanları rahat-sız ediyor. Bu Türkiye'ye özgü değil, Japonya'da da böyleydi. Oysa yaşamda, sevilmede rekabet olmaz. Rekabet, işte olur. İyilik yapmanın rekabeti olmaz.

Daha sonra bütün bunlar tuvale mi yansıyor?

Tabii ki. Doğru dürüst bir evlilik yapsaydım, istediğim her şeyi yapabilecek kadar param olsaydı, hiç sorunum ol-masaydı sanat yapmazdım ki. Kimse yapmaz. Sanatın her kolu için söylüyorum. Sorun, gözyaşı, acı olmadan sanat yapılmaz. Sorunu olmayan, bol parası olan insanın dünyayla derdi olmaz, üretmez. Sanatçı kendini değil, etrafı gören kişidir. Sanat, gözlemdir. Gözlediğin sürece de istrap vardır. Sanatçı ben diye değil, biz diye yaşar.

Türkler ve Japonlar kültürel olarak hep birbirine yakın durur. İki toplum arasında böyle bir benzerlik var mı?

Tarihi olarak Asyalı olduğumuz için Japonların ve Türk-lerin yaşam biçimlerinin benzer olduğu iddia ediliyor. Benzerlik geçmiş yüzyıllarda geçerliydi. Şu an hiçbir benzerliğimiz yok. Örf, adet, gelenek, büyüklere saygı ve sevgi tüm dünyada olduğu gibi her iki toplumda da deforme olmuş durumda. Ancak Avrupa ve ABD'de ol-

eciş büyücş seramik kapları vardır. Alır sever, okşar, öperler. "Neresi güzel?" diye bakardım ve anlamazdım. Ama sonra doğadaki natürelliği ve toprağın, fıırında do-ğal olarak şekle girmesinden duydukları hazzı yansıttık-larını anladım. Bunun gerçek aşk olduğunu zamanla öğrendim. Her şeyin öğretilen estetik kaideler çerçeve-sinde güzel ve çirkin olmadığını gördüm.

Minyatürün Anadolu topraklarında varlığının azalması-nın nedenleri neler?

Minyatür, kimlik sorunu nedeniyle ilgi görmedi ve istenme-di. Geleneksel sanatlar eğitimi uzun bir süre üniversiteler-de yer almadı. Henüz 1990'lı yılların başında üniversiteler-de geleneksel sanatlar dersleri verilmeye başlandı. O yüz-den yeni birileri yetişmiyor. Çünkü eğitilmiş jenerasyon öldü ve geleneksel sanatları öğretecek kimse kalmadı. Bu ne-denle geleneksel sanatların geleceğini parlak görmüyö-rum. Çeşitli üniversitelerde eğitimler devam ediyor ancak çağdaş, özel, yeni, ayrıcalıklı hiç kimse yetişmedi. Aynı şeylerin tekrarının dışında bir şey ortaya konmadı.

Minyatürde teknoloji nereye kadar kullanılabilir?

Teknoloji kullanılarak minyatür yapılabilir. Günümüzde bil-gisayarlar aracılığıyla yapılıyor. Kitaplardan örnekler alı-yorlar ve sonsuzluğun içerisinde Karagöz ve Hacıvat gibi oynatıyorlar. İllüstrasyon haline getirdiler. Bu yaklaşım, bildiğimiz anlamıyla minyatürü bozan bir bakış açısı. Os-manlı İmparatorluğu'ndaki ya da Doğu mistisizmindeki

58 kültür: Günseli Kato

Biraz Türk biraz Japon

"Türk kültürünün de Japon kültürünün de doğduğu ve etkilendiği yer Çin. Bu yüzden benzeşmeler var. Japon kültürü Kore ve Çin kültürünün karışımı ve Japon kültürünün senteziyle ortaya çıkmış bir kültür. Bizimki de Orta Asya'dan çıkıp Çin, İran, Anadolu, İslam kültürleriyle etkileşim halinde ortaya çıkmış. Biz Japonlara göre çok çeşitli kültürlerle etkileşim içinde olmuştuk. Hititler, Sümerler, Bizans, Osmanlı gibi birçok büyük kültürden etkilenecek oluşmuş. Türk kültürü inanılmaz bir zenginliğe sahip. Japon ve Türk kültürü, özellikle resim konusunda benzerlik gösterir. Japonlar da Türkler de resmi kağıda yapar. Çünkü Çin kültüründe resim kağıda yapılıyordu. Ayrıca resim sanatı Çin'de, Japonya'da ve Osmanlı'da saray sanatı olarak gelişti. Hükümdar için yapılırdı. Anlatılan konular da saraya ait konulardı. Zaman içerisinde halk da resim yapmayı öğrendi. Bugün Japonya'da resim yapmayan kişi yok. Herkes resim dersi alır ve kursa gider. Türkiye'de ise böyle bir şeyin olması hâlinde ötesinde."

"Asya kültürünün Batı tarafından aşağılanması komplekse girmemize neden oluyor. Türk, Osmanlı demekten ve geçmiş yüzyıllardan söz etmekten ödümüz kopuyor. Çin'e kadar olan Uzakdoğu geçmişimiz hiç bilinmiyor. Mavi saçlarımla bunun savaşını veriyorum."

minyatür sanatının asaleti, ağırlığı, çekiciliği dijitalle yok oluyor. Minyatürü, dijitalle bir şekle soktuğunuzda yeni fikirler verebilir ama felsefesini, amacını yok eder. Minyatür, insanüstü kabiliyet ve güç isteyen bir sanat.

Resim ile karşılaştığınızda hangisi daha kolay?

Resimde perspektif var ve çok daha kolay. Eğitimi aldıktan sonra resmi yapabilirsiniz. 100 tane atlinin savaşığı bir sahneyi tek bir sayfaya sığdırmak kolay değil. Bunu ancak minyatürde gerçekleştirebilirsiniz. Minyatür, resme göre çok üstün bir sanat. Hayal dünyasını çok geniş tutmanız gerekiyor. Perspektifi kullanmadan, kendi içerisinde bir perspektif kuralıyla şehri bir sayfa içerisinde resimleyebilirsiniz. Bunu yapabilmek için resim dersi almanız yetersiz. Bu aynı bir yetenek.

Bir eseri Günseli Kato'ya ait yapan unsurlar neler?

İlk öne çıkan altın rengidir. Altın güneşin, aşkın rengi. İnsana en iyi gelen renk. Doğu'da, bütün mistik kavramların, mabetlerin rengi altındır. Çünkü Tanrı'ya ulaşan renktir. Altın rengini gören herkes eserin Günseli Kato'ya ait olduğunu anlar. Bunun haricinde imzam, kırmızı mührüm ve üslubum var. Hem geleneksel minyatür sanatçısıyım hem de soyut resmi rahatlıkla yapabiliyorum. Dolayısıyla soyut resimlerime bakanlar, resmi yapan kişinin minyatür sanatçısı olduğunu anlayabiliyor. Normal bir ressam, benim yaptığım biçimde soyut resim yapmaz. Benim gelişimim, eğitimim, soyuta yönelmem,

minyatürden, Doğu resminden çıkıp buralara gelmem her fırça darbemde anlaşılıyor. Malzemesine bakarak bile bir eserin Günseli Kato olduğunu anlayabilirsiniz.

Eserlerinizi satın alan müşterileri hangi kriterleri göz önünde bulundurarak seçiyorsunuz? Neden herkese satmıyorsunuz?

Nasıl satabilirim ki? "Bir tane resim istiyorum" diyen birine satamam. Bir sanatçıyla diyaloga girmek öyle kolay bir şey değil. Parası olan herkes sanat eseri alamaz. Sanat eseri alabilmek için konuşmayı, üslubu, haddini bilmek lazım. Pazarlık yapmanın da bir haddi vardır. Haddini bilmeyen çok insan var. Para kazanabilmek için sanatçılar olarak taviz vermememiz gerekiyor. Sanatçıya karşı nasıl davranacağını bilmemek cehaletten kaynaklanıyor. Oysa orta halli, az parası olan sanat eseri almak için çırpınan kişiler de var. Bu insanların sanat eseri alabilmeleri için Çırağan Sarayı'nda, müze shop konseptinde Günseli Kato markası yarattım. Orada daha ufak tasarımlarımdan oluşan eserlerimi sunuyorum. Galeride 2 bin YTL'ye satılacak eserleri 500 YTL'ye satıyorum. Herkes alabilsin diye fiyatlar sergideki ya da galerideki satış fiyatından çok daha düşük.

Çalışmalarınızın maddi ve manevi karşılığını alıyor musunuz?

Çok çalıştığım için hayatımı maddi anlamda devam ettirebiliyorum. Manevi olarak da beni seven çok insan

Günseli Kato kimdir

1956'da İstanbul'da doğdu. İlk resim çalışmalarına 1974 yılında Prof. Dr. Süheyl Ünver'in Topkapı Sarayı Müzesi'nde sürdürdüğü minyatür çalışmalarına katılarak başladı. Marmara Üniversitesi Resim Bölümü'nü bitirdikten sonra 1981'de Japon Sato Bursu'nu kazandı.

Tokyo Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Japon Resmi Bölümü'nde Prof. Hirayama Ikuo atölyesinde eğitimini tamamladı. Japonya'da bulunduğu sürede

İslam seramik sanatı uzmanı Takuo Kato atölyesinde 12 yıl çalışan sanatçı adına, 1994'te Asahi Gazetesi Kültür Merkezi'nde Günseli Kato Türk minyatürü sınıfı açıldı. Kato, yılda iki kez Japonya'ya giderek bu atölyede minyatür dersleri vermeye devam ediyor. 1997'de Türkiye'ye dönen, resim çalışmalarının yanı sıra performanslarıyla da dikkati çeken sanatçı Tokyo, Paris, New York, İstanbul gibi dünyanın belli başlı metropollerinde sergiler açtı.

var. Kendimi zaman zaman Seda Sayan'a benzetiyorum. Sokağa çıktığımda yürüyemediğim zamanlar oluyor. "Biz sizi çok seviyoruz" diye sarılmak istiyorlar. Bu durum insanı çok mutlu ediyor. Her yaptığım medya tarafından destek görüyor. Dolayısıyla popülist değilim, ama popülerim. Popüler olmamın nedeni çok üretmem, renkli bir kişiliğe sahip olmam ve mütevazılığım. Özel arabalarla gezmiyorum. Her yerde gözükrüm ve çevremi izlerim. İnsanı izlemek güzel, ancak bütün duyuların ayakta olması zaman zaman insanı hırpalıyor. Bir yandan beslerken bir yandan hırpalıyor.

Günde kaç saat çalışıyorsunuz?

Benim için "Kaç saat çalışıyorum" diye bir kavram yok. Fikrimi gerçeğe dönüştüremezsem hasta olurum. Enerjim olduğu sürece çalışırım. Ancak dışarıda işim varsa, dışarıda benim enerjimi çekiyor. Bir davete gitmek, açılışa katılmak ya da alışveriş yapmak bile enerjimi tüketiyor. Bugün dışarı çıktım ve kendimi çok yorgun hissediyorum. Bir saat kadar koltuğumda dinlenip, haber dinleyerek uzaklaşacağım. Bir çay içeceğim ve çalışmaya başlayacağım. Genelde 22.00'de çalışmaya başlıyorum ve sabah 5.00'e kadar devam ediyor. Birkaç saat uyuyup 08.00'de kalkıyorum. Öğleye kadar beynimi toparlıyorum ve tekrar çalışıyorum. Yaşam biçimim her zaman böyleydi. Resim yapmadığım gün yok. Devamlı üretiyorum. Ama yaptığım gidiyor ve elimde bir şey yok. Tabii bu çok güzel bir şey.

İstanbul sizin için ne ifade ediyor?

Dünyada İstanbul'un üzerine bir yer yok. İstanbul bir mücevher.

Çamurun içerisindeki bir mücevher gibi mi?

Evet, ama çamuru da güzel. Türkiye'ye geldiğimde, çöplerin atıldığı, Beyoğlu'nun kazılmış ara sokaklarını gezdim. Ara sokakları bile özlemiştim. Düzgün, temiz, pınl pınl bir ülkeden geldiğim için İstanbul'un çamuru, çöpünü her şeyini özlemiştim.

Uzun zamandır buradasınız. Aynı mı düşünüyorsunuz?

Uzun zamandır burada olduğumu ancak birisi söylesen fark edebiliyorum. Yoksa hala bir yanım Japonya'da. Orada 20 yaş ile 40 yaş arasını yaşadım. Bu nedenle Japonya her zaman ağır basıyor. Hala Türkiye'de Türkiye'ye değilim, Japonyalı Kato'yum. Her yıl Japonya'ya gidiyorum. Kızım zaten Japon. Japonya'da öğrencilerim de var ve 25 yıldır ders veriyorum. Böyle baktığınızda "Nerelisin?" diye sorulduğunda tabii ki global dünyada sanatçılar bir yere ait değil dünya vatandaşı olmak zorunda, ancak hala Japonca rüyalar görüyorum. Konuşmaya başladığımda dilime önce Japonca sözcükler geliyor. Bu yüzden İstanbul'da yaşasam da hala bütünüyle keşfedemedim, tanıyamadım. İstanbul'u hala keşfediyorum ve bu yüzden İstanbul benim için hala bambaşka bir şehir. Bir daha dünyaya gelsem, yine burada yaşamak isterim.

60 sanat: Işıl Akbaygil

röportaj demet şeker

Türk çini sanatı yaklaşık bin yıl önce keşfedilmiş, geleneksel bir sanat. Tarihi ilk Müslüman Türk devletlerinden Karahanlılara kadar dayanır. Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçukluları zamanında da çini önemli bir sanat dalı olarak gelişimini sürdürür. Selçuklular, egemenlikleri altına aldıkları yerlerde inşa ettikleri pek çok cami, medrese, kervansaray, saray, türbe gibi eserleri çinilerle bezeler. Osmanlı Devleti'nin kuruluşuyla ise çinide yeni bir dönem başlar.

Türkiye'de çini deyince akla ilk olarak İznik çinileri gelir. İznik çinisi 14. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar İznik'te üretilir. Çini ilk kez 14. yüzyılda, Sultan Orhan Cami'nin mihrabında kullanılır. En güzel örnekleri ise Osmanlı İmparatorluğu'nun en parlak dönemi olan 16. yüzyılın sonu ile 17. yüzyılın başında üretilir.

İznik çinisi bir sembol

İznik çinisi yapan ustalar Osmanlı'da sarayın himayesinde, sarayları ve camileri çiniyle bezeler. Osmanlı döneminde çinicilikte lonca sistemi hakimdir. Kaşıci başı loncanın başındaki kişiye verilen isimdir. Kaşıci başı, fermanla göreve gelir ve yine fermanla görevine son verilir. Yavuz Sultan Selim zamanında sınırları genişleyen imparatorluğun diğer bölgelerinden İstanbul'a getirilen sanatçılar da bu sanata önemli katkılar sağlar. Mimar Sinan'ın yapıtlarında çiniyi kullanması da çiniciliğin gelişmesini sağlar. Ancak 17. yüzyıldan sonra Osmanlı güç kaybetmeye başlayınca, İznik'teki çini atölyeleri de geride hiçbir belge ve iz bırakmadan yok olup gider.

Bir tatlı huzur

İznik çinisi yeniden hayat buldu

Prof. Dr. Işıl Akbaygil, İznik çinisini dört yüzyıl boyunca uyuyan uykusundan uyandırma ve ona yeniden hayat verme işini kendisine görev edinmiş bir isim. Akbaygil'in gönlü 16. yüzyılda en iyi dönemini yaşayan İznik çinisinin unutulup gitmesine razı olmuyor ve 1993 yılında kurduğu İznik Eğitim ve Öğretim Vakfı ile İznik çinisinin yeniden üretimi başlıyor. Önce kurulan ARGE merkeziyle, İznik çinisinin sır olan yapılış tekniği araştırılıyor. Çini yapımı sırasında hamurdan boyalara ve sır kadar her aşamada kullanılan malzeme ve pişirme teknikleriyle ilgili bilgilere ulaşıyor. Çini yapılırken uygulanan geleneksel teknik, modern teknolojiyle harmanlanıyor. İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, TÜBİTAK ve Türk Teknoloji Geliştirme Vakfı gibi kurumlardan destek alınıyor.

Bugün İznik'te kurulan atölyede çini üretimi yapılıyor, İstanbul Kuruçeşme'deki showroom'da da çinilerin satışı gerçekleştiriliyor. Ayrıca çinilerin ABD'de de 200 noktada satışı yapılıyor. Türkiye'de İznik çinisini üreten tek kurum olma özelliğine sahip Vakıf kısa süre içinde Dubai ve Katar'da da showroom açmayı planlıyor. Aslında çini dünyanın pek çok ülkesinde; özellikle Kuzey Afrika, Tunus, Cezayir, Fas, İtalya, İspanya ve Macaristan'da yaygın bir sanat. Ancak İznik çinisi malzeme ve desen özellikleri açısından tüm dünyada yapılan çinilerden ayrılıyor.

Işıl Akbaygil

Eski teknik, yeni teknoloji

İznik Vakfı'nın ürettiği çinilerin önemli özelliği, geleneksel tekniğe sadık kalınarak üretilmeleri, ancak üretim aşamasında teknolojinin nimetlerinden yararlanılması. Eskiden çini yapımında odun fırınları kullanılmış. Vakıf bugün elektrik fırını kullanıyor. Yapım aşamasında iki kez fırına giren çini 940 dereceye kadar ısıtılıyor. Daha sonra fırın sıcaklığı yavaş yavaş azalıyor. Eskiden ustalar fırının başında saatlerce bekler ve ısıyı kendileri ayarlarmış.

Fırına konulan çinilerdeki renklerin tümü önce birbirine karışıyor. Yavaş soğutma sistemiyle ise bütün renkler zamanla yerine oturuyor. Vakfın bu sanata bir diğer katkısı ise çinilerde kendi ürettiği boyaları kullanması. Çinilerde metal oksitlerden üretilen boyalar kullanılıyor.

Çini deyince aklımıza gelen ilk renk turkuaz. Turkuazın ülkemizi temsil eden bir renk olduğu için çinide kullanıldığını söyleyen Akbaygil, yabancı tasarımcıların turkuaza "suyun rengi" dediklerini belirtiyor. Vakıf çini üretiminde turkuaz dışında kırmızı, turuncu ve kobalt gibi renkleri de kullanıyor. Çini tasarımına modern bir yorum getirmek amacıyla tasarımcılar, mimarlar, dekoratörler ve iç mimarlarla çalışıyor.

Kolektif sanat

İznik çinisi kolektif bir çalışmanın ürünü. Her aşamanın farklı bir ustası var. Hiçbir çini tek bir ustanın elinden çıkmıyor. Örneğin kontür adlı renkleri birbirinden ayıran siyah çizgiyi boyayan usta, hayatı boyunca kontür boyuyor. Aynı usta çinideki kırmızı rengi boyayamıyor. Bu rengin başka bir ustası var. Çünkü çini belli bir matematğin ürünü. Hazırlık aşamasındaki çalışmalar mimari bir projeymiş gibi gerçekleştiriliyor. İznik Vakfı'nın yaptığı işlerin arkasında önemli bir felsefe yatıyor: "Her yaptığın

iş ibadet gibi yap". Akbaygil: "Her sanatkarın ürettiği tasarım bir vahiydir. İçten gelen yaratıcılığı yansıtır" diyor. Ustalar inanarak ve sevakere yaptıkları için de çini nefes almak gibi hayatlarının bir parçası haline geliyor.

Çini, olumsuz enerjiyi alıyor

İznik çinisi yapımında kuvars taşı kullanılıyor. Kuvarsın en önemli özelliği, radyoaktif dalgaları ve vücuttaki statik elektriği çekmesi. Yani İznik çinisi, kendisine dokunan gergin ve negatif enerji yüklü kişinin olumsuz enerjiyi atmasını ve rahatlamasını sağlıyor. Bu özelliği nedeniyle SPA merkezleri ve hamamlarda çini kullanılıyor. Akbaygil, işyerlerinde tartışmaların yaşandığı ve stresli ortamların olduğu toplantı odalarında, insanları rahatlatmak için çini kullandıklarını söylüyor. Yatak odalarında, yatakların hemen başında çini kullanılması da kişinin rahatlaması ve rahat uykuyu uyumasını sağlıyor. Vakıf, bununla ilgili olarak önümüzdeki günlerde Uykusuzluk Merkezi ile bir proje yapmayı planlıyor.

Evlerde çini

Akbaygil, Vakfı kurarken en önemli amaçlarından birisinin çiniyi hayatın içine sokmak olduğunu belirtiyor. Çünkü Osmanlı Dönemi'nde İznik çinisi, görkemli saray ve camileri süslemek için kullanılmış. Bugünse çini, Vakıf aracılığıyla modern mimaride yerini almaya başladı. İstanbul Metrosu bunun en güzel örneği. Akbaygil metrodaki çinilerin renk ve desenlerinin insanların hafızasına kazındığını, bunun da onların eğitilmesi açısından önemli olduğunu belirtiyor. Toplantı odaları, bekleme salonları, oteller, hediyeelik eşyalar, Vakfın çinileriyle süsleniyor. Ancak Akbaygil bunların yeterli olmadığını, evlerde de çinilere daha fazla yer verilmesi gerektiğini söylüyor. "Herkes evini saray yapmak istiyor. Bence herkes saraylarda yaşamaya layık. Bu nedenle bugün çininin modern mimaride yerini alması gerekiyor" diyor.

Çini dokunana ferahlık veriyor. İçerdiği kuvars taşı olumsuz enerjiyi alıyor, insanı rahatlatıyor. İznik Eğitim ve Öğretim Vakfı'nın çalışmalarıyla yeniden hayat bulan İznik çinisi toplantı odalarına girmeye hazırlanıyor.

İznik çinisinin özellikleri

- İznik çinileri yüksek oranda kuvars içerdikleri için dış etkilere (sıcak, soğuk, nem, tuz) çok dayanıklı. Bu durum çinilerin mimari uygulamalarda iç mekanlarda olduğu kadar dış cephelerde de rahatlıkla kullanılmasını sağlar.
- İznik çinileri saf beyaz astarları, sert sırları ve sırt altı tekniğindeki bezemeleri ile başarılması güç bir çalışmanın sonucu elde edilir.
- Parlak sırt tabakası nedeniyle yüzeyinde su tutmaz, bakteri ve küf oluşumunu engeller. Böylece dış cephelerde ve ıslak alanlarda çok uzun yıllar rahatlıkla kullanılabilir.
- Sırt tabakası ışığı bir miktar emerek sırt altındaki renklerin canlı ve parlak görünmesini ve ışığın doğru yansımaları sağlar. Bu sayede mekanları daha geniş ve ferah gösterir.
- Çinilerde yer alan koral kırmızısı gibi renkleri elde etmek çok zor. Çinilerde ayrıca kornea beyazı ve opak rengi de kullanılır. Opak rengi ışığın emilip farklı ışık kırılmalarına yol açarak görüntülerin ve renklerin daha iyi ortaya çıkmasına neden olur. Ayrıca bu rengin kullanılması çinilerin korunmasına da yardım eder.

En güçlü tüketici

Uluslararası markalar var oldukları her pazarda tüketiciye aynı mesajla ulaşmak, bütünsel iletişim kurmak istiyor. Küresel ağdan hizmet sunan iletişim ajansları ise markalara bunu vaat ediyor. İpleri ise her daim tüketici elinde tutuyor. Publicis Yorum Ajans Genel Müdürü Faika Yasemin Ergüder anlatıyor.

Etkili reklam kampanyası

Reklam akılda mı kalmalı, çok mu satırmalı?

"Bu tamamen iş hedefinizle ilgili. Tabii ki akılda kalmalı ama marka ile birlikte akılda kalmalı. Bir reklam gördüm, harikaydı ama hangi markayı hatırlamıyorum dediğinizde çok başarılı bir çalışma yapmamış oluyorsunuz. Bir markanın önce bir kimliği olması ve tabii ki bunu satışa dönüştürmesi gerekiyor. Zaman zaman reklamlarla satış çok körüklersiniz. Çok değişik taktik kampanyalar vardır. Bir markanın satabilmesi için bilinir olması ve tüketiciyle bağ kurabilmesi lazım ki tüketici onu arzulasın. O noktaya geldiğinizde belki de yalnızca satış hedefi olan kampanyalar hazırlarsınız. Reklam verenle reklam ajansı iş ortağıdır. Aynı dili konuşmak zorundadır. Müşterinin hedefine, markaya hizmet eden işler başarılı işlerdir. Gerçekten işimize, markamıza, hedefimize, müşterimizin hedefine hizmet eden işler yapmak ve bununla birlikte her gün daha da yaratıcı olmak en önemli amacımız. Etkili, yaratıcı işler yapmak istiyoruz ama ödül peşinde koşmak gibi bir durumumuz yok."

Faika Yasemin Ergüder kimdir

ABD'nin Syracuse kentinde doğdu. 1985'e kadar işçi'nde yaşadı. Bern, Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü'nden mezun oldu. Meslek yaşamına üniversite yıllarında Bern'deki Pfaeffli Grafik Studio'da başladı. Ardından İstanbul'a yerleşerek 1989-94 arasında Bojar ev tekstil ürünleri şirketinin kurucusu ve yöneticisi olarak görev yaptı. Reklam sektörüne 1994'te Saatchi & Saatchi'nin müşteri ilişkileri bölümünde çalışmaya başlayarak girdi. 1997'de Publicis Yorum Ajans'ta Müşteri İlişkileri Başkan Yardımcılığı görevini üstlendi. 2005 yılından beri Publicis Yorum Ajans'ın Genel Müdürü olarak görev yapıyor. 2006'da Reklamcılar Derneği Yönetim Kurulu üyesi olarak çalıştı, halen Reklamcılık Vakfı Yönetim Kurulu üyesi olarak vakfın projelerine aktif destek veriyor.

Reklam, pazarlama iletişimi unsurları arasında kendisinden en çok etki beklenen ve gerek üreticiler gerekse de tüketiciler açısından büyük önem taşıyan bir unsur. İletişim açısından reklam bir işin, bir fikrin, bir ürün veya hizmetin para karşılığında, önceden belirlenen hedef kitlede istenen yönde tutum ve davranış sağlama faaliyetlerini içeriyor. Dünyadaki değişimler tüketicilerin bulundukları yerleri çeşitlendirdikçe reklam da farklı mecralara yayılıyor ve pek çok farklı seçenek arasında tüketicinin kalbine ulaşmayı hedefliyor. Düşünsenize sabah evinizden çıkıp otomobiliinize biniyorsunuz. Yolunuzun üstünde binalardan billboard'lara, benzin istasyonlarından otobüslere kadar pek çok farklı mecra da reklam bombardımanına tutuluyorsunuz. Ve bunun devamı evde, işyerinde, spor salonunda ve daha pek çok yerde geliyor.

Bulaşıcı reklam

Publicis Yorum Ajans genel müdürü Faika Yasemin Ergüder, reklam mecralarının çeşitlenmesinin yeni nesil reklamcılığı doğurduğunu söylüyor. Publicis Yorum Ajans'ın sloganı "fark yaratmak". "Farkı bütünsel düşünerek yaratıyoruz" diyor Ergüder. Bulaşıcı reklam yapmak kaygısıyla bütünsel fikri bulmayı, bir fikri her yere taşımayı ve her yerde aynı mesajı vermeyi amaçlıyorlar. Yani iş gelip yeni nesil reklamcılığa dayanıyor. Peki yeni nesil reklamcılıktan kasıt nedir? Ergüder bunu reklam ajansı bünyesinde pek çok farklı disiplinin barınması gerekliliği olarak açıklıyor: "Ajanslarda müşteri ilişkileri, stratejik planlama, yaratıcı departman, prodüksiyon gibi belli disiplinler var. Asıl işi ortaya koyan ise müşteri ilişkileri, stratejik planlama ve yaratıcı departmandır. Bu durumun değiştiğini düşünüyorum. Bugün ajansların bünyelerinde başka disiplinler barındırması gerekiyor. Bir reklam ajansının içinde endüstriyel tasarımcının da, iki boyutlu ya da üç boyutlu animasyon yapan birilerinin

bugün değil. İşte onun için iletişim dünyasında çok değişik disiplinler oluşmaya başladı."

Ekonomi, verim, öngörü

2007 reklam harcamalarının 3 bin 300 milyar YTL tutarında olduğu ülkemizde çok sayıda butik ajansın yanında küresel ağdan hizmet veren ajanslar da bulunuyor. 1981'de kurulan Yorum Ajans, 2006'da dünyanın en büyük iletişim ajanslarından Publicis Group ile evlendi ve ortaya Publicis Yorum Ajans çıktı. Peki küresel bir ağı parçası olmak ajansa neler kazandırdı? Ergüder, bu evliliğin yarattığı en büyük değişikliğin bütçe bazlı düşünmek olduğunu söylüyor: "Bütün uluslararası ağlarda olduğu gibi çok fazla bütçe bazlı düşünmeyi öğrendik. Bu da verimlilik getirdi. Publicis'in 'PCP kuralları' dedikleri kuralları var. Ajansa her şey o kurallara uygun yapılıyor. Bu kurallar bize ekonomi, verim, öngörü olarak yansdı. Şimdi tüm verilerin hesabını ortaklarınıza veriyoruz. Bu da ajansımızda çalışan herkese farklı bir çalışma anlayışı olarak yansdı. Küresel bir ağı parçası olmanın en olumlu yanı sanırım bu."

Butik ajanslar

Son yıllarda ülkemizde çok sayıda butik reklam ajansının varlığı dikkat çekiyor. Büyük oyuncuların olduğu bir pazarda küçükler nasıl ayakta kalabiliyor? Bu gelip geçici bir trend mi? Ergüder bu durumu pazar dinamikleriyle açıklıyor: "Küresel bir ağı parçası olmak tabii ki avantajlı ancak uluslararası ajanslar yerel ajanslardan daha iyi, daha yaratıcı ya da daha güçlüdür şeklinde bir düşüncem yok. Her pazarın kendine has dinamikleri var ve reklam demek tüketiciye, tüketicinin kalbine gerçekten ulaşmak demek. Bunu kimi zaman yerel ajanslar küresel ajanslardan daha iyi yapabiliyor, çünkü daha az kurala bağlı kalmak durumundalar. Kimi zaman reklam veren küçük bir pastanın içinde kendisini daha güçlü

de bulunması gerekiyor. Biz ajansımızda bunu gerçekleştireyoruz. Ama reklamların çok öteye gitmesi gerekiyor. Çünkü insanlara dokunduğumuz yerler artık çok farklı. Ve farklı mecralarda başarılı olabilmek için çok farklı disiplinler gerekiyor. Adam bir binayı giydiriyor ve bütün kampanyası bu. Bugün Youtube diye bir şey var, bir dünya orası. İnsanlar facebook'ta hayat yaşıyor."

Değişen reklamcı ve reklam veren ilişkisi

Son 10 yılda yaşanan gelişmeler reklamcı ve reklam veren ilişkisini de değişime götürdü. İlişki yaşayan bir şey çünkü beklentiler geliyor, bu durum hizmet alma biçimine de değişim olarak yansıyor. Daha büyük fikirlerle daha çok yerde var olma beklentisi içindeki reklam veren reklam ajansının kendisini fikirlerle, farklı bakış açılarıyla beslemesini istiyor. "Ama sanat da yapmıyoruz" diyor Ergüder: "Günün sonunda işe geri dönen bir şeyler yapmak durumundayız. Hedef her ne ise buna hizmet eden bir şey yapıyor olmalıyız. Eskiden bir reklam ajansında stratejik planlama departmanı olması tartışılabilirken bugün böyle bir departmanın olmaması söz konusu dahi değil. İş bununla da bitmiyor, müşterinize ışıktutacak kadar stratejik veri de sağlayabilmeniz gerekiyor. Genellikle müşteri ne kadar büyüksse pazarlama birimi de o denli güçleniyor ve sizden yalnızca yaratıcı fikri almak isteyebiliyor. Ama reklam verenin daha küçük olduğu durumlarda desteğinize çok ihtiyacı oluyor. 10-15 yıl önce geleneksel medya kullanımı yeterliydi. Ama

hissedebiliyor. Küçük ajanslar bazen daha dinamik ve esnek olabiliyor. Ya da reklam veren yerel bir markaya çok daha yerel bir anlayışla daha iyi hizmet verilebildiğini düşünebiliyor. İyiler kalıyor ama mantar gibi bitenler yok oluyor. İyi olmak gerekiyor, bu hepimiz için geçerli."

Dijital pazarlama

Türkiye'de en etkili reklam mecrası hala televizyon. Günlük televizyon seyretme oranı 4.5 saatin üzerinde. Dijital pazarlama alanında ise hala gidilecek çok yol var. ABD'de 2007'de dijital reklam pastası yaklaşık 12 milyar Dolar. Publicis Group CEO'su Maurice Levy de kısa bir süre önce Publicis'i sektörün dijital pazarlamada öncü kuruluşu haline getirmek istediğini açıkladı. Ergüder dijital pazarlama dinamiğinin görmezden gelinecek bir konu olmadığını söylüyor. Mesele yalnızca internet değil aslında. Artık daha bireysel bir tüketim var ve internet bunun bir yönü. Tüketici artık yalnızca kendisine sunulanı değil, çağırıldığı şeyi görmek istiyor. İnternete girdiğinde her reklama değil görmek istediği reklamlara bakmayı tercih ediyor. Ajansların da işe bu şekilde bakması gerekiyor. Türkiye dijital pazarlamada henüz olması gereken yerde değil ancak pazar kendi içinde büyümeyi sürdürüyor. Ergüder, Publicis Group'un dijital pazarlama alanında Digicom ile büyük bir adım attığının altını çizerek Publicis Yorum'un da dijital dünyada olmak için daha başka düşünmek ve insanları ona göre eğitmek için seferber olduğunu aktarıyor.

Özgürlük dansı

Brezilya Portekizcesi'nde capoeira, "büyük ormanlarda küçük ağaçsız alan" anlamına geliyor. Zamanında özgürlüğe açılan bir kapı olarak görülen savunma sanatı capoeira'nın hikayesi de buraya dayanıyor. 16. yüzyılda Portekiz egemenliğinde olan Brezilya'da şeker pancarı tarlalarında çalıştırılacak kölelere ihtiyaç duyulur. Ancak Brezilyalıların kendi yerlilerini köleleştirmesi kilise tarafından yasaklanmıştır. Bunun üzerine Afrika'dan getirilen insanlar köleleştirilir. Afrikalı köleler bu yeni coğrafyaya uyum sağlayamaz, kaçmanın yollarını arar ve sahiplerine karşı büyük çaplı bir isyan çıkarmaya niyetlenir. Geliştirdikleri ve capoeira adını verdikleri savunma sanatını müzik eşliğinde, yerel bir dansmış gibi yaparak sahiplerinin bir isyan olasılığından şüphelenmemesini sağlarlar.

İsyancı köleler gruplar halinde kaçır ve orman içlerindeki capoeira'larda pusu kurar. Capoeira sayesinde vücutlarını birer silah gibi kullanan köleler özgürlüklerine kavuşur ve bu yüzden bu spor "özgürlüğe giden yol" olarak tanımlanır. Capoeira'nın başlangıç yıllarına dair dokümanlar, kölelik izlerini silmek için ilk cumhuriyet hükümeti tarafından yakılır. Capoeira ile ilgili kayıtlara ilk kez bundan sonra gelen dönemde rastlanır. Ancak bu dönemde de capoeira bir "sosyal hastalık" olarak kabul edilip resmen yasaklanır. Yasaklar uzun sürmez. Capoeira, yalnızca Brezilya'ya değil dünyanın dört bir yanına yayılır.

Capoeira ve müzik

Capoeira'yı dünyadaki diğer savunma sporlarından ayıran en önemli özelliği müzik üstüne kurulmuş olması ve figürlerin birer dans figürü niteliği taşıması. Müzik, capoeira'da oyuncuların enerjisini kontrol eden önemli bir unsur. Capoeira'nın kendine özgü müzik türleri, özgün etnik enstrümanlarla çalınır.

Berimbau: Capoeira'da kullanılan en önemli müzik aleti. Kökleri Afrika'ya dayanır. Eski zamanlarda capoeira yapan kişiler, berimbau'nun ucuna jilet, bıçak gibi keskin aletler yerleştirerek silah olarak da kullanıyordu. Berimbau, aslında çok basit ama çok farklı tınılar elde edilebilen bir alet.

Cabaça: Kabağın kurutulup içinin oyulmasıyla yapılır. Arkasına açılan iki deliğe bağlanan bir iple berimbau'ya eklenir.

Atabaque: Brezilyalı Afrikalılara özgü ve elle çalınan bir davul. Deri kısmı genelde manda derisinden yapılır. Capoeira'nın genel ritmini sağlamak için kullanılır.

Pandeiro: Genel anlamda Türk tefini andıran bu müzik aletinin teftin en büyük farkı zillerinin daha büyük olması, daha ağır bir metalden yapılması ve tınlamayı en aza indirmek için zillerinin dışı değil, içe dönük olması.

Nasıl oynanır

Capoeira yapmak ya da capoeira'ya başlamak için herhangi bir ön koşul gerekmiyor. Capoeira'nın yaş, ki-

Capoeira, Brezilya'da Afrikalı köleler tarafından yaratılan bir savunma sporu. Karate, tekvando gibi benzer sportlardan en önemli farkı, müzik ve dans içermesi. Capoeira, insanların negatif enerjisini oyun havası içinde pozitif enerjiye dönüştüren bir felsefeye dayanıyor.

lo, boy, esneklik ya da yapı sınırlaması da yok. Bu spor yeni başlayan birisi müzik, perküsyon, akrobasi, tiyatro, samba, savunma sanatı ve dans gibi capoeira'nın farklı parçalarından birisinde kendisini geliştirebilir. Capoeira, oyuncuların oluşturduğu bir halkanın, yani ringin içinde oynanır. Halkayı oluşturan oyuncular alkış tutup şarkı söylerken, iki oyuncu grubun liderini selamlayarak ringe girer ve dövüşmeye başlar. Capoeira müziğini yapan gruba "bateria" denir. Capoeira öğrencileri, sporun yanı sıra müzik aletlerini çalmayı da öğrenir. Ringin lideri genelde seviyesi en yüksek olan oyuncu ya da berimbau'yu çalan kişidir. Oyunda amaç iki oyuncunun birbirini dikkatle izleyerek uyum içinde hareket etmesidir.

Karanlıkta, suda ve ışıktaki oynamak

Capoeira'da iki oyun tarzı var. "Angola", yavaş bir ritimle yere yakın oynanır. Çevik hareketlerle rakibi alt etmek amaçlanır. Müzik yavaş başlar ve buna bağlı olarak oyun da yavaştır. Angola oyunları uzun sürer ve müzik zaman ilerledikçe hızlanır. Müziğin ritmi ve şarkının sözleri oyunun karakterini etkiler. Yalnızca beden değil aklın da sınırlarının zorlandığı, kandırma ve kurnazlık oyunlarının yapıldığı bir tarzdır. Ayrıca en zengin orkestra angola'da bulunur.

"Regional" ise angola'ya göre daha sert bir oyun tarzıdır. Capoeira ustası, yani "mestre" olmaya giden yolda

öğrencilerin "karanlıkta oynamak", "suda oynamak" ve "ışıkta oynamak" olarak tanımlanan fiziki evrelerden geçmesi gerekir. Zihin ve bedenlerini terbiye ederek capoeira oynamayı tüm kalpleriyle öğrenmeleri gerekir. Zaman içinde hareketlerin zamanlaması ve etkinliği üzerinde uzmanlaşır ve kendilerini hayatın ritmine uyum göstermek üzere ayarlayabilirler.

Türkiye'de capoeira

Capoeira'nın Türkiye'deki serüveni 1995'de çeşitli TV kanallarında gösterilen "Güçlülerin Dünyası" isimli filmle başladı. Bu filmin etkisinde kalan kişiler filmin kopyasını bularak capoeira çalışmaya başladılar. Başta Bursa ve Ankara olmak üzere çeşitli illerdeki capoeira ile ilgilenen gruplar birbiriyle iletişim kurarak bilgilerini paylaştılar. 2001 yılında Bilkent ve Hacettepe üniversitelerinde eğitim gören iki öğrenci Portekiz Capoeira Federasyon Başkanı ve profesyonel bir capoeira eğitmeni olan Nelson Andreda Barros'u diğer grupların da katkılarıyla Türkiye'ye davet ettiler. Barros, iki ay boyunca capoeira felsefesi eğitimi verdi. Eğitim alan kişiler sertifika sahibi olarak eğitmenlik yapma hakkı elde etti. Bu dönemden sonra Türkiye'de capoeira eğitimi verilmeye başlandı. İlk resmi Capoeira Derneği 2003'te kuruldu, spor Türkiye'de de profesyonel boyut kazandı. Capoeira yapanların sayısı hızla artıyor, doğru yapıldığında sporun bedensel ve ruhsal açıdan pek çok yararı bulunuyor.

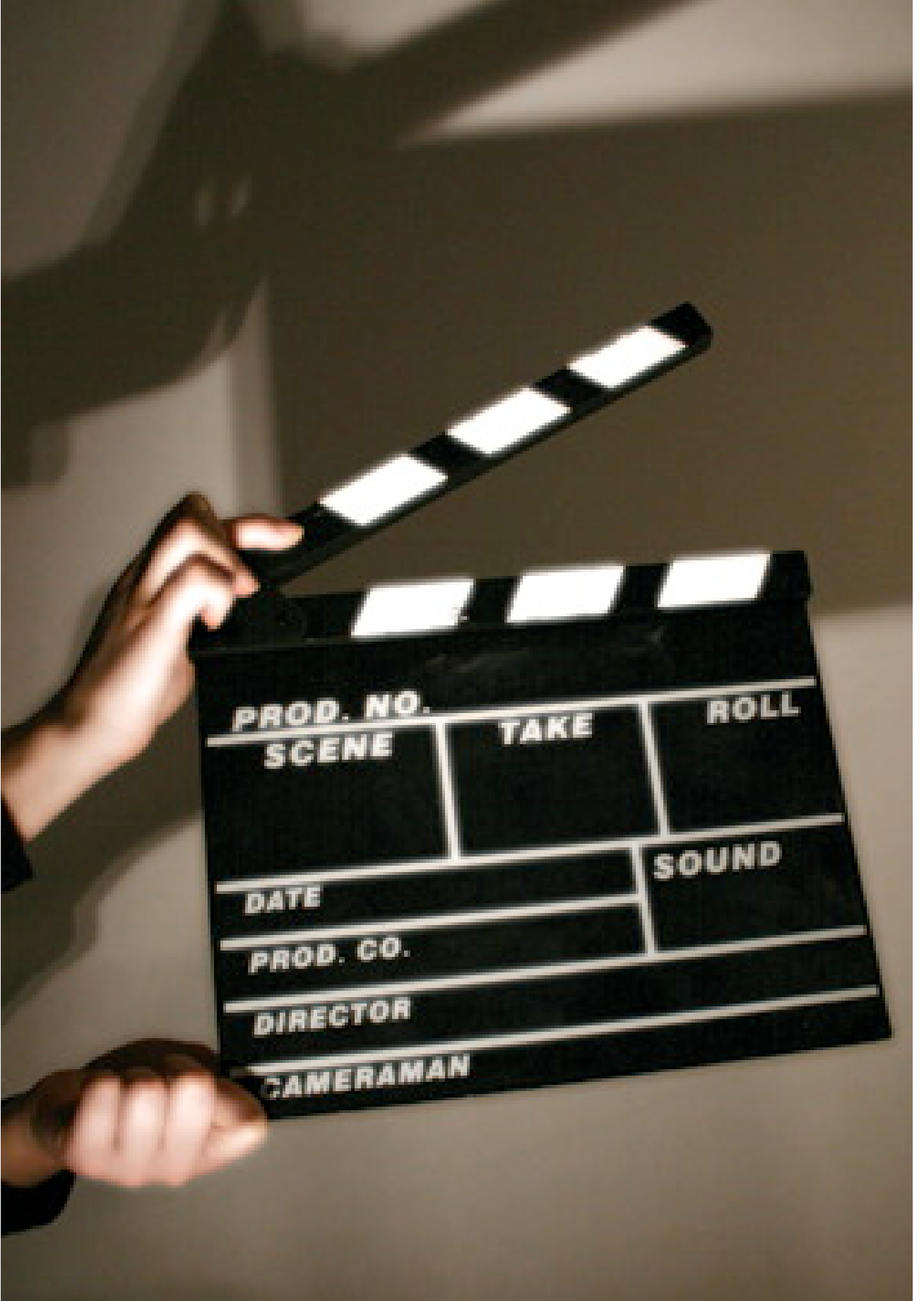
Capoeira felsefesi ve yararları

Capoeira felsefesine göre bütün capoeira yapanlar, yani capoeirista'lar kardeş. Capoeira sayesinde insanlar kavga içgüdülerini, öfkelerini ve bunun için harcadıkları negatif enerjiyi bir oyun havasında rakiplerine ve kendilerine zarar vermeden pozitif enerjiye çevirir. Capoeira kişinin kendine olan güvenini artırır. Capoeira'nın bedensel açıdan yararları ise şöyle...

- Kişinin zayıflamasını ve formunu korumasını sağlar.
- Bacak, kol ve boyuna esneklik kazandırır.
- Çalışmayan kasları çalıştırır.
- Ruhsal ve bedensel disiplin sağlar.
- Stres atılmasına yardımcı olur.

Sık kullanılan capoeira terimleri

Abada: Capoeira yaparken alta giyilen esnek eşofman **Capoeirista:** Capoeira ile uğraşan kişi **Esquiva:** Capoeira'nın temel savunma hareketi **Golpe:** Saldırı ya da atak hareketi **Jogo:** Capoeira oyunu **Ladainha:** Genelde bir mestre (capoeira ustası) tarafından söylenen bilgi verici giriş şarkısı **Maculele:** Sopalarla dans edilen ve Brezilya kültürünün bir parçası olan etnik şov **Malicia:** Rakibi kandırmaya yönelik hareket, kandırmaca **Mestre:** Capoeira ustası, **üstad Roda:** İnsan çemberi. Capoeira oyunu oynanırken insanların enerjilerini paylaştığı çember **Sequencia:** Sıralı hareketler dizisi **Tocar:** Çalmak

Tarih, 28 Aralık 1895. Yer, Paris, Grand Cafe. Olay, "Trenin Gara Girişi". Önemi, sinema tarihinin başlangıcı. İçeriği de adının betimlediği kadar kısa, bir trenin gara girişini gösteren yaklaşık bir dakikalık görüntünün sinema olarak adlandırıldığı tarih bu. Bu görüntülerin muhteşem bir başan olarak taçlandırıldığı yıllar çok geride kaldı. ABD'de 200 milyar Dolar'ı aşan büyüklüğe sahip sinema sektörü kıyas kabul etmese de, ülkemizde de büyüyor. Sektörün duraklama dönemi olarak kabul edilen 1980'li yılların ardından vizyona giren yeni yerli yapımlarla canlılık kazanmaya başlayan Türk sineması, uluslararası festivallerde kazandığı büyük ödüllerle dünyanın dikkatini çekiyor.

Alin Taşçıyan 1994'ten bu yana Milliyet gazetesinde film eleştirmenliği görevini yürütüyor. İstanbul Film Festivali ve Adana Altın Koza Film Festivali gibi Türkiye'nin önemli festivallerinde danışmanlık; uluslararası birçok festivalde jüri üyeliği yapıyor. Taşçıyan'a, seyircinin sinema salonlarını doldurduğu, yerli yapımların gişe rekorları kırdığı, birbiri ardına genç yönetmenlerin ilk filmlerinin vizyona girdiği dönemde yaşananlar bir göz yanılması olabilir mi diye sorduk. Taşçıyan; seyirci hangi filmi izliyor, gişe rekorunu hangi film kırıyor gibi detayların gözden kaçırılmaması gerektiğini söyledi. Ve daha bir çok detay verdi...

Türkiye'de eleştirmen olmak neleri gerektiriyor?

Türkiye'de film eleştirmenliği Atilla Dorsay sayesinde bir meslek olarak algılanmaya başladı. Yine de Dorsay dışında kimse bu işten doğrudan para kazanmıyor. Hepimiz kendi gazetelerimizde başka işler de yapıyoruz. Editörlük, muhabirlik yapanlar, sinema dergilerinde idari görev alanlar, hatta spor sayfası yönetenler bile var. Buna rağmen böyle bir meslek olduğu bilinci oturmaya başladı.

Alin Taşçıyan

içerisinde mihenk taşı kabul edilen eleştirmenler. Buna rağmen yaptıkları eleştirilerin hiçbirinin Amerikan yapımı, büyük, popüler filmlerin gişe rekorları kırmamasını engelleyebildiğini sanmıyorum. Öncelikle ABD'nin dinamikleri çok farklı. Basın, Türkiye'dekinden daha etkili. Yine de Ebert, televizyonda program yaparken bile yüz bin kişiye sinemaya götürmek ya da vazgeçirebilmek gibi bir etkiye sahip değildi. Her işin yapılması ve her işin eleştirilmesi esastır. Bu yalnızca sanat dallarında değil, ekonomide de siyasette de böyle. Güçler ve karşı güçler olması gerekiyor. Bu basit bir denge unsurudur ha-

Filmin tuzunu ayarlamak gerekir

"Cannes'da ünlü olmak isteyenlerin soyunduğu bir plaj yok", "ABD sineması Oscar'dan ibaret değil", "Yönetmen Coppola da olsa salondan kaçmanın yollarını arayabilirsiniz", "Kapalı gişe de oynasa Türk sineması geriye adımlar atıyor" Alin Taşçıyan ile söyleşimizin birkaç kilit cümlesi.

Türkiye'de yapılan işi eleştirmek genelde okları üstüne çekmeye neden olur. İzleyiciyi yönlendirdiğiniz eleştirileriniz nedeniyle ne tür tepkiler alıyorsunuz?

Film eleştirmenlerinin kitleler üzerinde etkileri olduğunu düşünmüyorum. Türkiye'de, kitleler üzerinde basının etkisi ne kadarsa eleştirmenlerin de ancak o kadardır. Eleştiri kurumunu bir şey hakkında iyidir ya da kötüdür diyen ve yönlendiren bir mekanizma olarak değerlendirmiyorum. Nasıl ki basının haber vermek, kamuoyu yansıtmak, kamuoyu oluşturmak biçiminde üç temel işlevi varsa eleştirinin de temel işlevleri bunlar. Bir eleştiride öncelikle bir film, festival vs.'den haberdar olursunuz. Ardından "Film merakla bekleniyordu" ya da "Yönetmenin şu festivalde büyük ödül almış olduğu filmi" gibi zaten olmuş kamuoyunu yansıtırınız. Bunun ardından kendi fikrinizi söyleyerek kamuoyunu oluşturunuz. Eleştiri, sıradan haberin yaptığını kendi içinde yapıyor.

Eleştiri yazılarının kitleleri etkilemediğini söylüyorsunuz. Soru basit; etkisiz olduğunu düşünüyorsanız neden yapıyorsunuz?

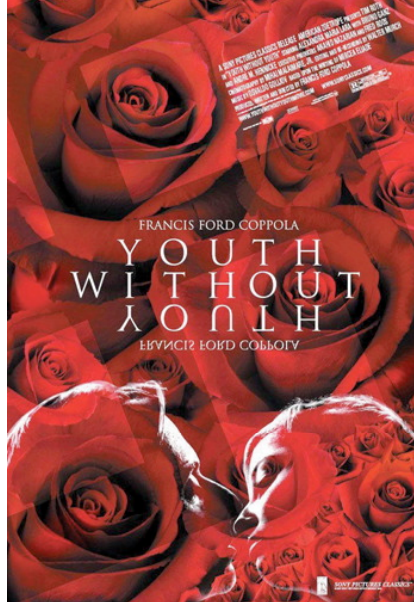
ABD'de büyük eleştirmen olarak adlandırılan Chicago Sun Times yazarı Roger Ebert ve New York Times'ta yazdığı dönemde Elvis Mitchell, söyledikleri ve yazdıklarıyla sektör

yatta. Filmi eleştirirken, film zaten yapılmış ve gösterime çıkmıştır. Sizin amacınız sektörü daha iyiye götürmek olmalı. Gazetede eleştiri yazısı yazarken sorumluluğunuz var. İnsanlar hafta sonu sinemaya gitmek istiyor ve ortada bir sürü film var. Kolayca karar vermek istiyorlar ve eleştirmen burada yardımcı unsur olarak devreye giriyor. Bazı insanlar aynı fikirde olduğu için bazıları da tamamen karşı fikirde olduğu için o film hakkında karar verebiliyor. Filmin içindeki bütün öğelere karşı çıkıp "Ama aksiyonu çok sağlam" dediğiniz zaman bile seyirci için bir referans olabiliyor. Yazma benim film ile seyirci arasındaki iletişimi sağlamak.

Size yönelik eleştirileri nasıl karşılıyorsunuz? ABD filmlerine karşı önyargılı olduğunuza dair yoğun bir eleştiri var. ABD filmlerine değil, Hollywood filmlerine karşı önyargılı olduğum yönünde bir izlenim var. Hollywood ve ABD filmlerini birbirinden ayırmak gerek. Torna tezgahından çıkmış filmlere karşı o kadar hoşgörülü değilim. Yine de Hollywood filmlerine karşı önyargılı olduğum yönündeki kanının doğru olmadığını biliyorum. Matematik bir toplam yapılsa, gösterime giren filmler bir kenara konulsa ve kaçının Hollywood yapımı olduğu belirlense, kaçına han-

68 sinema: Alin Taşçıyan

“Toplum içinde şiddet unsurunu sorgulamayanlar, sinemada şiddeti sorguluyor. Bu ikiyüzlülüklere çok kızıyorum. Bu konularda arzu ettiğimiz özgürlükçü, aydın düzeyine çıkmıyoruz. Bu da sinemaya yansıyor.”

gi yaklaşımda bulunduğum gözlenişe çıkacak sonuç ile izlenim aynı olmayacaktır. Ama bu izlenimden de çok şikayetçi değilim. Oscar'a Türkiye'de büyük önem veriliyor. Neden verildiğini anlamıyorum. Alt tarafı Amerikan film endüstrisinin kendi içerisinde dağıttığı ödüller. Neden bu kadar çok Hollywood filmi izleyip de bir milliyetçi Çin'de ya da Japonya'da üretilen filmleri çok izleyemediğimiz sorgulanmıyor. Burada önemli bir kapitalist bakış açısı var ve bu bir kültür emperyalizmi. Oysa en sıradan popüler Türk yapımlı, büyük bütçeli Hollywood yapımlarını gişede ikiye katlıyor. Sinemaya çok yüzeysel bakıyoruz ve ne kadar büyük bir endüstri, ne kadar önemli bir kitle iletişim aracı olduğunu anlamıyoruz. Sinema üzerine daha çok okumak, daha çok tartışmak gerekiyor. ABD çok büyük bir ülke, kendi film endüstrisi çok büyük ve dünya salonlarına egemen. Oranın bile kendi alternatifi, Amerikan Bağımsız Sineması var. Sundance Film Festivali yapılıyor ve yönetmenlerin bazıları Hollywood yönetmeni değil. New York'un doğu kıyısında yaşayarak alternatif sinema üretiyorlar. ABD sineması eşittir, Hollywood sineması şeklinde bir bakış açısından bir türlü kurtulamadık.

Sizin açınızdan, hangi nedenlerden ötürü bir film “bir sıfır” önde ya da geride başlar?

Eleştiri siyahı siyah, beyazı beyaz bir alan değil. Son Francis Ford Coppola filmi “Youth Without Youth”u izlemeye, “Coppola filmi izleyeceğim” diyerek koşma koşma

gittim. İzleyebilmek için çok direnç gösterdim. Hiç sevmedim. Coppola'ya ne kadar hayran da olsam, ne kadar olağanüstü bir yönetmen de olsa bazı noktalarda esneyebilmek gerekiyor. “Artı bir” motivasyonu ile gitseniz bile, filminden sonra artık birer-eksi birer hiç önemi kalmıyor. Özellikle Uzakdoğu'nun aksiyon sinemasına, B sınıfı filmlere hiçbir sempati yoktur. Ama geçen yıl en ilginç bulduğum filmlerden biri Kore'de gişe rekorları kıran, Kore yapımı Gwoemul (Yaratık) oldu. Normalde en sevmediğiniz türde çok iyi, ilginç işler yapılabilir. Bu nedenle sinema, çılgınca sevmeden meslek edinilebilecek bir alan değil. Kötü bir tiyatro oyununda kıvrım kıvrım kıvrınırım, nereye kaçacağımı bilemem. En berbat film ise benim için akar gider.

Yarıda bıraktığınız film olmadı mı?

Berlin, Cannes, Venedik gibi 10 gün süren, günde en az beş film izlediğiniz festivallere gittiğimde yarıda çıktığım çok oldu. Bazı filmleri meslek icabı izlemem gerekiyor. Türkiye'de gösterime girecekse ve hakkında yazacaksam, ne olursa olsun sonuna kadar dayanırım. Ama boş vakitte girmişsem ve sarmamışsa, hemen çıkıp yenisine girerim. Bu da mesleğimizin zorluklarından.

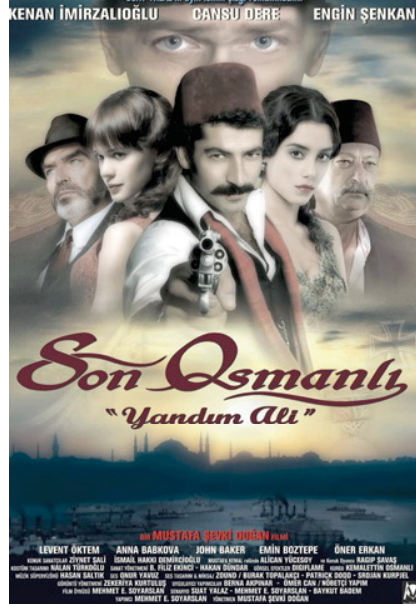
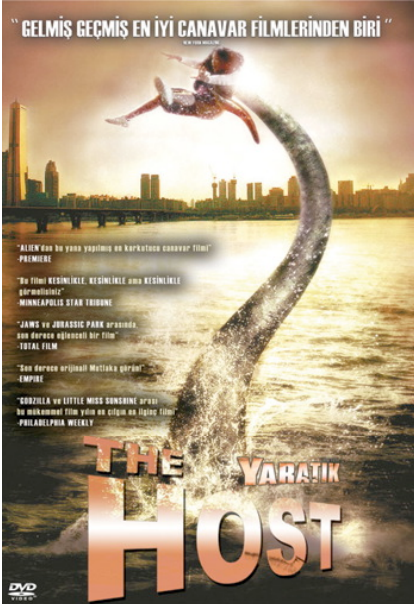
Diğer zorluklar neler?

Sabahları mesaim sinemada başlıyorum. Her sabah basın gösterimine gidiyorum ve bazen günde iki film izliyorum. Özellikle festival zamanları çok zordur. Cannes

ve Berlin için komando kampı deyimini kullanıyorum. Cannes'da filmler bazen 08.30'da başlar ve iyi bir yerde oturmak için en az 15 dakika erken gitmeniz gerekir. Sinemaya giderken çoğu zaman hava aydınlanmamış oluyor. Arka arkaya iki film izleyip bu filmlerle ilgili basın toplantısına katılmanız gerekir. Saat öğleden sonrayı bulur. Yemek yemeden yazınızı yetiştirmeniz gerekir. Yazıyı ilettikten sonra ise söyleşi ve randevularınıza koşturursunuz. Bazen “Sıcak yemek istiyorum” diye isyan ettiğiniz anlar oluyor. Akşam ise 20.00 ve 22.00'deki filmlere girmek gerektiğinden akşam yemeği yiyemezsiniz. Gecenin bir yarısı salondan çıkıp otelinize dönersiniz. Maillerinizi kontrol edip ertesi günün programını yapıp yattığınızda 02.00'yi bulur. Aynı telaş ertesi gün 07.00'de tekrar başlar. Uzakta bakan insanlar ise “Ne güzel Cannes'a gidiyorsunuz” diye düşünüyor. Hatta Cannes'da plaj olduğuna inanan insanlar var. Bir yerlerde 10-15 metrelik bir açık kıyı var. Ama bütün bir plaj üzerinde çadırlar kurulduğuna sanan insanlar var. Eskiden beri gördükleri çıplak kadınların birtakım magazincilerin hayal ürünü olduğunu bilmiyorlar. Bunlar tamamen hayal ticareti.

Yurtdışındaki festivallerle Türkiye'dekileri kıyasladığınızda farklılıklar neler?

Türkiye'nin çok iyi festivalleri var. İstanbul Film Festivali, İstanbul Kısa Film Festivali, Avrupa Filmleri Festivali vs. hepsi çok güzel festivaller. Dünyanın her yerinden

katılım var ve gelen ziyaretçilerin de büyük beğenisini topluyor. Rakamsal açıdan da büyük festivaller. İstanbul Film Festivali ile Berlin Film Festivali'nin izleyici sayıları yaklaşık aynı. Ancak Türkiye'de kimse dünyadaki gerçek resmin farkında değil. Cannes, dünyada film endüstrisinin en fazla iş yaptığı yer. Bu yüzden bu kadar itibarlı. Dolayısıyla oraya seçilmek, gitmek çok önemli. Türkiye'de zaman zaman bir sürü festival yöneticisinin, belediyececin hiç haddi olmadan Cannes adını telaffuz ettiğini duyuyorum. Güllüp geçiyorum. Oradaki altyapıyı burada nerede kurmuşuz, hangi salon, hangi bina, hangi kongre merkezinde öyle bir festival yapılabilecekmiz? Zannediyorlar ki, iki top kırmızı halıyı yere serince bu iş bitiyor. Bir gün gazeteden imkan sağlayalım gidip hiç olmazsa salonlardan içeriye girsinler ve kaliteye, ortama bir baksınlar. Kulaklarını ve gözlerini açıp o salonları görsünler. Şu ülkede bir tane bile doğru dürüst kongre merkezine sahip değilken bu organizasyonları telaffuz etmek komik oluyor.

Türk izleyicisini nasıl buluyorsunuz?

Türkiye'deki izleyici kitlesinin bir türlü sinemanın esasını kavramamış olduğunu düşünüyorum. Yeşilçam geleceğinden gelen bir grup var. Popüler olandan, ağlatandan, güldürenenden öteye geçmiyor. Yeni kitlenin ise vicdanlı ve ilgili olmadığını düşünüyorum. Bir kere kendi ülkesinin gelişmekte olan ve neredeyse dünyanın her tarafında izlenen sinemasını reddediyor. Bunu entelektüel

tüel bile yapıyor. Nasıl olur da Türkiye'de milyonlarca insan Nuri Bilge Ceylan filmi izlememiş olur. İnsan, merak eder. "Cannes'da büyük ödül almış, kim bu adam?" der. Yalnızca sinema okulundan mezun olanlar ve şu an okuyanlar gitmiş olsa, şu anki gişenin 10 katı rakamlara ulaşılmış olması gerekirdi. Bu meraksızlık, ilgisizlik beni çok kızdırıyor. Oysa aynı kitleler başka filmlere gidebiliyor. Esas sorun, Türkiye'de okumuş yazmış, üniversiteye giden, belli bir kültür düzeyine gelmiş olmasının beklediğimiz gençlerden, diploma almış eğitimli insanlardan kaynaklanıyor. Bazen demagoji

Eleştiri zorunluluktur

Öz annenizin yaptığı yemeğin bile tuzu fazla kaçabilir. Annenizi kırmamak için "Yemek şap gibi ama bağırma taş basıp yıyorum" demezsiniz. Babanızın tansiyonu varsa tuzu fazla yemek ölüme bile götürebilir. Bu nedenle "Yemek çok tuzlu" demeniz gerekir. Türkiye'de insanlar genelde "Ben sabahtan akşama kadar saçımı süpürge ettim, emek verdim, sen tuzunun fazla olduğunu söylüyorsun" diyebilirler. Sinemada bu mantığa sahip yönetmenler de var. Herkes kartını açık açık oynatıyor. Arkadan konuşan, eleştiri kaldıramayan çok insan var ama daha iyi işlerin ortaya çıkabilmesi için yemeğin tuzu kaçmışsa bunu söylemek bir zorunluluktur.

yapılıyor. "Filmlerde çok küfrediliyor" deniyor. Türkiye'de maçlarda, sokaklarda hiç mi küfredilmiyor? Nedir bu sahtekarlık? Toplum içinde şiddet unsurunu sorgulamayanlar, sinemada şiddeti sorguluyor. Bu konularda arzu ettiğimiz özgürlükçü, aydın düzeyine çıkmıyoruz. Bu da sinemaya yansıyor.

Son dönem Türk sinemasını nasıl buluyorsunuz?

Türk sineması dört nala bir yere doğru gidiyor. Umuyorum ki doğru yere gidiyoruzdur. Daha önce çok iyimserdim ve umutlanmıştım. Genç kuşak gerçekten güzel işler yapıyordu. Güzel işler sayesinde dünyada da kabul görmüştü. Öte yandan aynı genç sinemanın popüler sinemada da yansımaları vardı. Yılmaz Erdoğan iyi bir çizgide gidiyordu. "Vizontele", "Vizontele Tuuba" derken iş biraz sarpa sarmaya başladı. Popüler sinemada çok fena işler gözükür oldu. 1980'lerde ilk gençlik günlerini yaşayıp da Türkiye'deki feci siyaset ortamında hiçbir şey bulamayanların videoda seyretmek zorunda kaldığı berbat Amerikan gençlik komedileri vardı. Şu an o düzeyde filmler yapmaya başladılar. Bu yapımlar piyasadan izleyiciyi de çekiyor. Kimse beklemediği karları elde edemedi. Kurtlar Vadisi Irak, Eve Giden Yol, Son Osmanlı Yandım Ali gibi filmlerle feci bir hamaset ortaya çıktı. Bu çok korkutucu bir gelişme. Daha önce çok daha mutlu ve umutluydum. Bakıyorum ki her piyasanın fırsatçıları var ve bu fırsatçılardan iyi işlere fazla yer kalmıyor.

Allegro agitato*

Ses bulmak bakımından öyle bir kulağa sahipti ki, otomobillerin kornasından fincan, bardak şan-gırtısına kadar her sesin ismini söylerdi. Sokak-tan geçen otomobillerin kornalarının çıkardığı sesi biz tek ses olarak duyarken o ekseriya üç ses ismi söyler-di: do, mi, sol gibi. Kilise çanlarını keza bize birkaç ses üzerinden piyanoda taklit ederdi... İnanılması zor ama, sözü edilen kişi henüz iki buçuk yaşındaki İdil. Bunları anlatan da annesi Leman Biret.

Türkiye'nin "harika çocuğu" olarak anılmayı fazlasıyla hak eden bir dünya sanatçısı, piyanist İdil Biret. Müzik-le ilişkisi, Mozart, Bach ya da Beethoven'dan pek fark-lı değil. Daha kendini tanımadan müziği tanıyanlar-dan... Yaşamı, dünya çapında kazandığı büyük başa-rılarla dolu. Bir "İdil Biret biyografisi" denemesine giri-şir girişmez, başarı, ödül ve rekor anahtar sözcükler olarak çıkıyor karşınıza...

Annesinin de anlattığı gibi, iki yaşında başlıyor müziğe ilgisi. Olağandışı müzik yeteneği, doğuştan yüzde 100 duyma kabiliyetine sahip (absolut) kulağı ve duyduğu her parçayı anında ve eksiksiz olarak piyanoya aktara-bilme yeteneği ile Türk ve Avrupalı müzik çevrelerinin hayranlığını kazandığında ise henüz 5 yaşında. İkinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün talimatı ve Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in özel ilgisiyle, TBMM'nin ken-

İdil Biret, 20. yüzyılın en önemli piyanistlerinden Wilhelm Kempff'in öğrencisi oldu ve övgüsünü aldı.

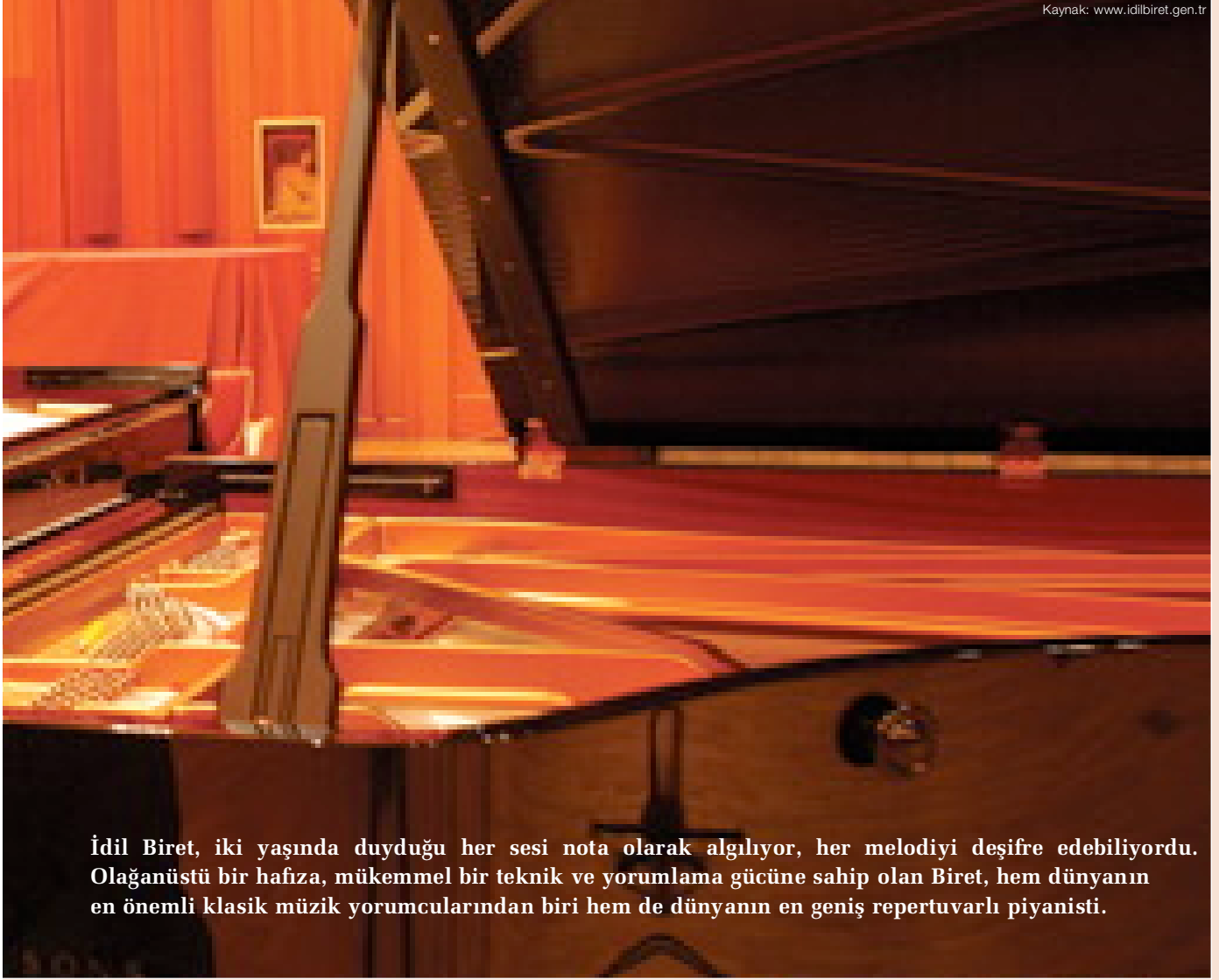
di adına çıkardığı özel yasadan yararlanarak yedi ya-şında ailesiyle birlikte Fransa'ya gönderiliyor.

Paris Konservatuarı'nda besteci Nadia Boulanger'in, Alfred Cortot ve Wilhelm Kempff gibi dehaların öğren-cisi... Küçük yaşta 20. yüzyılın en iyi piyanistlerinden olan Kempff'in hayranlığını kazanıyor. Biret 11 yaşın-dayken Kempff ile Paris'te Mozart'ın "İki Piyanoyu İçin Konçertosu"nu çalışıyor.

15 yaşında üç daldan mezun

Biret, Paris Ulusal Konservatuarı'nı Yüksek Piyanoyu, Eşlikçilik ve Oda Müziği dallarında birinci olarak bitirdi-ğinde 15 yaşındaydı. 16 yaşından bu yana dünya sahnelerinde yer alıyor. Amerika'daki ilk konserini 21 ya-şında, Rachmaninoff'un Üçüncü Piyanoyu Konçertosu'nu çalarak Erich Leinsdorf yönetimindeki Boston Filarmoni Orkestrası ile gerçekleştirdi. İlk Rusya turne-sini piyanist Emil Gilels'in çağrısı üzerine yaptı ve bu ül-kede büyük başarı kazandı. Yıllar içinde onlarca ülke-de, şehirde yüze yakın konser verdi.

Biret, 1986 yılında, Beethoven'ın 9. Senfonisi'nin Liszt tarafından yapılan uyarlamalarını, kayda aktaran ilk pi-yanist oldu. Beyin ve kol gücü olarak piyanonun sınırlarını zorlayan Biret, Montpellier Festivali'nde, eleştir-menler tarafından yapılması imkansız olarak nitelendi-

İdil Biret, iki yaşında duyduğu her sesi nota olarak algılıyor, her melodiyi deşifre edebiliyordu. Olağanüstü bir hafıza, mükemmel bir teknik ve yorumlama gücüne sahip olan Biret, hem dünyanın en önemli klasik müzik yorumcularından biri hem de dünyanın en geniş repertuarlı piyanisti.

rilen bir denemeye girilerek bu uyarlamaların hepsini art arda üç konserde seslendirdi.

İlkler, rekorlar, ödüller

1992 yılında Chopin'in tüm eserlerini içeren 15 CD'lik bir seriyi Naxos firmasıyla kayda aldı. Bu kayıt 1995 yılında Varşova'da gerçekleştirilen "Chopin Diskleri Büyük Ödülü" çerçevesinde, İdil Biret'e jüri özel ödülünü kazandı. Sanatçı daha sonra Brahms (1997, 12 CD) ve Rachmaninoff'un (2000, 10 CD) tüm piyano yapıtlarını külliyyat halinde kaydederek romantik piyano edebiyatı literatürüne kendi damgasını vurdu. Bu CD'ler kısa sürede uluslararası müzik piyasasının aranan kayıtları haline geldi.

1995 yılında Boulez'in 3 sonatı için yaptığı kayıt Paris'te her yıl düzenlenen "Altın Diyaşozon" ödülünü kazandı ve "Le Monde" gazetesi bu disk yılın en iyi kaydı seçti. 1997'de Brahms'ın ölümünün yüzüncü yılı nedeniyle, bestecinin piyano eserlerinin tamamını Almanya'da beş resitalde icra etti. Ayrıca bir konserde Brahms'ın iki konçertosunu birden çalarak bunu yapmış çok az sayıda piyanistin arasına girdi. 1998 yılında, Beethoven'ın beş piyano konçertosunu üç günlük konser dizisinde arka arkaya seslendirdi. Biret, ayrıca yedi günlük bir konser dizisinde Beethoven'ın tüm piyano sonatlarını art arda çaldı. Bu sonatları kaydeden

Biret, bu projesiyle dünyada Beethoven'ın piyano için yazdığı sonat, konçerto ve senfoni uyarlamalarının tamamını seslendiren tek piyanist unvanına erişti.

En geniş repertuar

Sanatçı son olarak 2002 yılında da György Ligeti'nin piyano etüdlerinin kaydını yaptı. Olağanüstü bir hafıza, mükemmel bir teknik ve yorumlama gücüne sahip olarak nitelendirilen Biret dünyanın en geniş repertuarlı piyanisti unvanını da taşıyor.

Dünyanın en çok aranan klasik müzik yorumcuları arasında yer alan Biret, bugüne kadar Kraliçe Elizabeth (Belçika), Van Cliburn (ABD), Busoni (İtalya), Montreal (Kanada), Liszt (Weimar, Almanya) gibi birçok piyano yarışmasında jüri üyeliği yaptı. 1971'de T.C. Devlet Sanatçısı ilan edildi, Boğaziçi Üniversitesi'yle Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nin "onursal doktora" unvanlarını taşıyor.

Yurtdışında aldığı ödüller arasında "Lili Boulanger Memorial", "Harriet Cohen/Dinu Lipatti Altın Madalyası", Polonya Hükümeti Kültür Liyakat Nişanı, İtalyan Hükümeti Adelaide Ristori Nişanı ve Fransa Hükümeti "Chevalier de L'Ordre de Mérite" nişanı bulunuyor. Türkiye'nin en prestijli müzik ödülü sayılan Sevdâ Cenap And Müzik Vakfı Onur Ödülü Altın Madalyası'nın da sahibi.

Beş yaşında Bach çalışıyordu

Biret'in annesi Leman Biret anlatıyor: "Onun piyanonun önünde oturup da çalacağı bir parçayı tecrübe etmesi ya da duraklaması vaki değildi. Bazen bir kez dinlediği uzun bir eseri birkaç gün sonra ortaya çıkarışı bunu kafasında işlediği zannını veriyordu. Nitekim beş yaşında bulunduğu sıralarda bir gün İstanbul'da rahmetli Karl Berger'i ziyaretimizde bu tahminimizin doğruluğunu ispat eden bir sürprizle karşılaştık. O gün kendisine büyük hayranlık gösteren Berger'e birçok şey çaldıktan sonra o zamana kadar hiç duymadığımız bir Bach Invention'ı da çaldı. Bu Invention'ı Ankara'dan hareketimizden evvel hocası Mithat Fenmen'den dinlemiş. Şaşkınlığımızı gören Berger meseleyi tahmin ederek: "Bunu ne zaman öğrendin?" diye sorunca, küçük (İdil) gayet tabii bir şey söylüyor gibi: "Trende" dedi. İşte o gün kesin olarak dinlediği eserleri elleriyle değil kafasıyla çalıştığı kanaatine vardık.

"Dünya Sahnelerinde Bir Türk Piyanisti: İdil Biret"

Dominique Xardel tarafından hazırlanan, Can Yayınları'ndan çıkan "Dünya Sahnelerinde Bir Türk Piyanisti: İdil Biret" adlı kitap, tüm dünyada tanınan ünlü sanatçının eksiksiz bir portresini çiziyor. Biret, Xardel'in kendisiyle yaptığı söyleşide, müziğe bakış açısından çalışma yöntemlerine, ailesindeki müzik merakından eğitim aldığı büyük hocalara, kayıt serüvenlerinden turne ve seyahatlerine, ustaların kendisine verdikleri öğütlerden ülkemizde klasik Batı müziğinin Osmanlı döneminden bu yana gelişimine dek birçok konuya değiniyor.

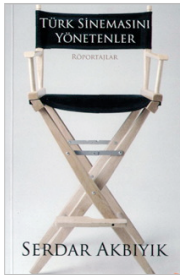
BİR FOTOĞRAF CAMI

TÜRK SINEMASINI
YÖNETENLERTÜRKİYE YAŞADIĞIMIZ
CENNET

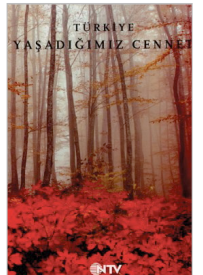
Sabahattin Ali, fotoğraf tutkuyla bağlı bir yazardı. Ali'nin çektiği fotoğraflar kendi metinleriyle, başkalarının onu çektiği fotoğraflar, anılar ve mektuplarla birleştirilerek kitap haline getirildi. 25 Şubat 1907'de Gümüşine'de doğan Ali, İstanbul İlköğretmen Okulu'nu bitirip Yozgat'ta bir yıl öğretmenlik yaptı ve 1928'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Almanya'ya gönderildi. 1930'da yurda döndükten sonra Aydın, Konya ve Ankara ortakullarında Almanca öğretmenliği, Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğü'nde memurluk ve Devlet Konservatuarı'nda dramaturgluk yaptı. 1945'te İstanbul'da Markopaşa adlı Mizah Gazetesi'ni çıkardı. Şiirler, hikayeler, romanlar yazdı, çeviriler yaptı. İlk yazıları Balıkesir'de Irmak Dergisi'nde çıktı (1925/26). 1930'larda öyküye gerçekçi ve yeni bir soluk getirdi. Öykülerinde tanımlamakta güçlük çektiğimiz kimi duyguları ustalıkla anlatan Ali, insanın zavallılığını ve gücünü aynı sarsılmaz üslupla, zaman zaman masalsı ve destansı bir biçimde yansıttı. "Bir Fotoğraf Camı / Çektiği Ve Çekemediği Fotoğraflarıyla Sabahattin Ali" kitabı Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlandı.

Türk sinemasında baştan aşağı bir yenilenme sözü. Hatta bu yenilenme o kadar ileri noktalara varıyor ki, "Yeşilçam" isminin önüne bir "Eski" nitelemesi oturtuluyor. Bu yalnızca sinemanın tanımlanmasıyla kalmıyor. Bunlarla beraber "Eski Yeşilçam Oyuncuları", "Eski Yeşilçam Yönetmenleri" gibi tanımlamalar da geliyor. Peki, bu kadar "Eski"ye karşı yeni olan ne? Ya da yeni olan Türk Sineması'nı ne kadar ileri götürecektir? İşte bu önemli sorulara cevap verecek kişiler, son dönem Türk Sineması'na damgasını vuran yönetmenler. "Türk Sinemasını Yönetenler" kitabında üretimleri izleyici tarafından beğenilmiş genç yönetmenlerle yapılan röportajlara yer veriliyor. Sinemayla halkı daha kolay buluşturan, sanatsal endişe yerine eğlence kısmına daha çok önem veren "Endüstri Sineması"nın temsilcileri olarak Ferdi Eğilmez, Tayfun Güneş, Taylan Biraderler ve Ezel Akay gibi yönetmenlerle, onların karşısında "Yönetmen Sineması"nın en etkin isimleri olan Çağan Irmak, Reha Erdem, Kutluğ Ataman, Yeşim Ustaoğlu, Ümit Ünal ve Cem Başeski-oğlu'nun röportajları yer alıyor. Röportajları yazan ve derleyen Serdar Akbıyık.

Türkiye Yaşadığımız Cennet adlı kitap NTV Yayınları tarafından hazırlandı. Türkiye için bir güzellik antolojisi niteliğindeki kitap, altı bölümden oluşuyor: Su, Dağ, Orman, Kıyı, Kır ve Kültür. Kitapta "Edebi güzellik ülkesi" olarak geçen Türkiye'nin coğrafyasının milyonlarca yıl önceye dayanan oluşum macerası detaylarıyla anlatılıyor. Kitapta Türkiye'nin bir gezginin görebileceği doğal ve kültürel zenginlikleri sergileniyor. Bu zenginliğin sergilenmesinde Türkiye'nin en iyi 13 fotoğrafçısının çektiği 134 kare fotoğraf önemli rol oynuyor. İngilizce ve Türkçe olarak iki farklı dilde hazırlanan kitaptaki fotoğraflar, tarihi ve coğrafi güzellikleri anlatan resimsal yazılarıyla destekleniyor. Böylece yaşadığımız toprakların özlediği ve hak ettiği değer okuyuculara hatırlatılıyor. Türkiye Yaşadığımız Cennet'in editörlüğünü Mustafa Alp Dağıstanlı, fotoğraf editörlüğünü Erdem Yavaşca yaptı, metinleri ise A. M. Celal Şengör yazdı. Türkiye'nin dağları, suları, ormanları, kıyıları ve kırsalıyla ilgili bilgilerin yanı sıra Akdamar Kilisesi'nden Halilürrahman Medresesi'ne, Galata Köprüsü'ne kadar birçok önemli tarihi yapıyla ilgili bilgiyi bulmak mümkün.

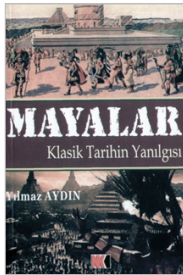

MAYALAR KLASİK TARİHİN YANILGISI

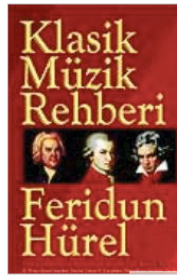
KLASİK MÜZİK REHBERİ

MUHTEŞEM SAVAŞÇI TİMURLenk

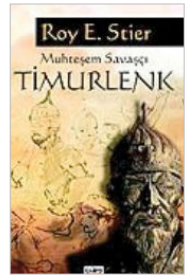
Mayalar, Amerika kıtasının ilk ve en ileri uygarlığını kuran toplum. Çağdaşları olan birçok yerli toplumun aksine Mayalar, yaklaşık üç bin 500 yıl önce inanılması güç bir seviyede teknolojik ve bilimsel gelişim yaşadılar. Matematik, mimari, astronomi ve şehircilik gibi bilimlerde önemli bir birikime sahipti. Mayalar, çevrelerindeki birçok farklı kültürü etkileri ya da yönetimleri altına alarak Orta Amerika topraklarının tamamına hakim ve güçlü bir imparatorluk kurdular. Tarihte bilinen en doğru zaman ölçümlerini binlerce yıl öncesinden yapan, güneş sistemindeki tüm gezegenlerin yörüngelerini ve güneş çevresindeki hareketlerini net bilgilerle saptayan bu uygarlık, ardında anlaşılması ve inanılması zor bir bilgi birikimi bıraktı. Bilimsel gelişim ve yaşam kültürü, ne kadar ileri olursa olsun, bir gün bu uygarlık da tarihin tozlu sayfaları arasında kaybolup gitti. Günümüzde Honduras, Guatemala ve Meksika yoğunluklu olarak, Orta Amerika devletlerinde ciddi bir Maya nüfusu yaşamına devam ediyor. Yılmaz Aydın'ın yazdığı "Mayalar / Klasik Tarihin Yanılgısı" kitabı, Mayaların efsanevi uygarlıklarını kuruluşundan günümüze kadar tarihsel süreci içinde ayrıntılarıyla anlatıyor.

1 1. yüzyılda Avrupa'da başlayan, 17. yüzyılda Johann Sebastian Bach'la zirveye ulaşan ve günümüze kadar devam eden, genel tabirle Klasik Müzik diyebileceğimiz tür, müziğin matematiksel olarak ulaştığı en yüksek düzeyi ifade eder. Ne var ki bu müziği hakkını vererek dinleyebilmek, daha önemlisi dinlerken haz alabilmek için bilgi sahibi olmak, bu konuda araştırmak gerekir. Klasik Müzik Rehberi sanat, estetik, uygarlık, duygu, saygı gibi kavramların önemini yitirmeye başladığı, bir "kültür" yozlaşmasının yaşandığı günümüz ortamında, henüz umudunu yitirmemiş insanların daha rafine bir yaşam sürmelerine, daha mutlu ve sağlıklı çocuklar yetiştirmelerine yardımcı olacak bir başucu kitabı niteliği taşıyor. Kitabın yazarı, efsanevi Üç Hürel grubunun solisti, bestecisi ve söz yazarı Feridun Hürel. Kitapta fotoğrafları ve yaşam öykülerinden önemli kesitleriyle, kronolojik olarak sıralanmış 232 büyük besteci ve geniş bir müzik sözlüğü yer alıyor. Çocuklara anne karnında hangi parçaların dinletilmesi gerektiği, hangi bestecinin kaç yıl yaşadığı ve en çok bestecinin hangi ülkede olduğu gibi konulara ışık tutuluyor.

O, Timur Bey olarak doğdu; fakat ömrünün önemli bir bölümünde aksak kaldığı için ölümünden 35 yıl sonra bir tarihçi ona "Acabü'l-Makdur'da Timurlenk" ismini verdi. Tarihte, bir uça şeytanın beden bulmuş hali, diğer uça milyonların gönlüne giren bir hayırsever, genel anlamda karmaşık bir kişilik olarak karşımıza çıkıyor Timur Bey. "Muhteşem Savaşçı Timurlenk" kitabı bu efsanevi kişiliğin hayatını ve yaşadığı zamanın önemli olaylarını içeriyor. 9 Nisan 1336 yılında doğan Timurlenk'in dünyaya gelişi, aslında büyük yankı uyandıran önemli bir kehanetin doğrulanmasıydı. Kehanet, bu kişinin daha sonra "Dünyanın Hakim-i" olacağını söylerken de yanılmamış. Nitekim Timur Bey İran, Irak, Azerbaycan, Hindistan, Suriye, Çin ve Delhi'ye kadar bütün Asya'ya ve 1402 Ankara Savaşı'nda, ordusundan iki kat büyük bir orduyu mağlup ederek İzmir'e kadar Anadolu'ya hakim oldu. Semerkant'ta Gur Emir Türbesi'nde bulunan kabrinin kapısındaki yazıt ise onun şanını şu sözlerle ifade ediyor: "Burası şöhretli ve merhametli hükümdar, en büyük sultan, en kudretli cihangir, dünya tarihi Timur Bey'in son istirahat yeridir."

Davos'tan İstanbul'a

Davos'ta gerçekleştiren Dünya Ekonomik Forumu'nun ardından PricewaterhouseCoopers, bu yıl Davos'a katılan Türk iş dünyası temsilcilerinin izlenimlerini ve görüşlerini paylaşmak üzere Davos'tan İstanbul'a başlıklı bir panel düzenledi. PwC Türkiye Başkanı

Cansen Başaran, TÜSİAD Başkanı Arzuhan Doğan Yalçındağ, Doğan Yayın Holding İcra Kurulu Başkan Yardımcısı Mehmet Ali Yalçındağ, Yaşar Holding Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Yaşar Kalpaklıoğlu, Koç Holding Otomotiv Grubu Başkanı Turgay Durak, Borusan Holding CEO'su Agah Uğur, ARGE Danışmanlık Yönetim Kurulu Başkanı Yılmaz Argüden, Boyner Sanayi A.Ş. İcra Kurulu Başkanı Osman Boyner, Milliyet Gazetesi köşe yazarları Meral Tamer ve Osman Ulagay'ın da katıldığı toplantı CNN Türk'te yayınlandı. Davos'tan İstanbul'a toplantısı; Davos'ta olduğu gibi toplumu ve iş

dünyasını yakından ilgilendiren konularda, yaratıcı çözümler geliştirme yolunda, Davos'ta tartışılan konuların Türkiye'nin gündemine getirdi.

Global kapitalist dünyada insancıl kapitalizmin ne kadar kabul göreceği ve ne kadar uygulanabileceği, yenilikçiliğin şirketler için tek çözüm olduğu konularının paylaşıldığı panel oldukça verimli geçti.

Yaşar Topluluğu Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Yaşar Kalpaklıoğlu yaptığı konuşmada, ekonomik güvensizliğin dünyada ve Türkiye'deki artış konusuna değindi.

Kalpakiçoğlu "Dünya bu tür krizleri geçmişte de yaşadı, gelecekte de yaşayacak. Önemli olan krizin yönetimi, ekonomiye, gelişen ülkelere yapacağı etkidir" dedi. Kalpaklıoğlu, Türkiye için krizin çok derin bir sıkıntı yaratmayacağını da sözlerine ekledi.

WEF Davos Zirvesi

Dünya ekonomisi ve siyasetine yön veren siyasi liderler, uluslararası kuruluşların yöneticileri, pek çok bilim adamı, akademisyen ve sanatçı daha iyi bir dünya için Ocak 2008'de World Economic Forum (Dünya Ekonomik Forumu) Davos Zirvesi'nde bulundu.

"Yenilikçi işbirliğinin gücü" ana temasının işlendiği zirvede, Yaşar Topluluğu Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Yaşar Kalpaklıoğlu da yer aldı. Kalpaklıoğlu Davos Zirvesi ile ilgili izlenimlerini aktarırken, foruma damga vuran konunun dünya ekonomisindeki daralma olduğunu belirtti. Kalpaklıoğlu; "Zirvede başlangıçta kötümser bir

tablo çizilse de sonraki günlerde Çin, Hindistan gibi büyük ekonomilerle süren canlılığın küresel durgunluğu frenleyebileceği konuşuldu. Genel olarak likiditede daralma, gıda ve emtia fiyatlarında kalıcı yükselme bekleniyor. Bu da fakir ve gelişmekte olan ülkelere gıdanın daha da önemli bir sosyal sorun olabileceğini gösteriyor" dedi.

Diğer önemli konunun da, iklim değişikliği ve suyun önemi olduğunu ekleyen Kalpaklıoğlu, "Su konusunda hem mesleki hem de sosyal sorumluluk açısından hepimize görev düşüyor" açıklamasını yaptı.

Pınar Gıda Grubu Çanakkale'deydi

Pınar Gıda Grubu Satış Pazarlama Toplantısı Çanakkale'de gerçekleştirildi. Türkiye çapında görev yapan satış ve pazarlama yöneticileri, birlik ve beraberlik duygularını güçlendirmek, çalışanların motivasyonunu sağlamak ve 2008 iş planları hakkında bilgi paylaşımında bulunmak için bir araya geldi. "Gücünün Farkına Var" sloganı ile gerçekleştirilen organizasyona, Yaşar Topluluğu Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan

Yaşar Kalpaklıoğlu, Yaşar Topluluğu İcra Başkanı Mehmet Aktaş, Yaşar Topluluğu Operasyonlar Başkanı Olcay Sunucu ve Başkan Yardımcısı Azmi Gümüşlüoğlu katıldı. Yaşar Topluluğu Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Yaşar Kalpaklıoğlu yaptığı konuşmada, "Rekabette önde olmak ve zirveye çıkmak, Türkiye ve Yaşar olarak gelişmemiz, bir adım önde olmamız gereklidir" dedi.

27. Pınar Resim Yarışması

Pınar Gıda Grubu, çocuklara sanatı sevdirmek ve onların zihinsel gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla 27 yıldır sürdürdüğü Pınar Resim Yarışması'na 2008 yılında da devam ediyor.

2 Haziran 2008 tarihinden itibaren yarışmanın sonucu www.pinar.com.tr web sitesinden izlenebilecek.

Türkiye çapındaki ilköğretim öğrencileri arasında düzenlenen ve "Süt ve Büyüme" konulu resim yarışmasını kazanan 22 yetenekli çocuk, 12-16 Haziran günleri arasında İstanbul'da ünlü ressam Prof. Hüsameddin Koçan ve ekibiyle resim atölyesi çalışmalarına katılacak; bu şekilde çocukların resme ilgi ve duyarlılığını artırmanın amaçlarındığı belirtildi.

Türkiye'nin ilk nano boya patenti Dyo'nun

Dyo, boya sektöründe nanoteknoloji alanında patent alma başarısını gösteren ilk Türk sanayi kuruluşu oldu. Dyo'nun nanoteknoloji ile ürettiği ürünler için 2005'de Türk Patent Enstitüsü'ne yaptığı başvuru, geçtiğimiz ay Avusturya Patent Ofisi tarafından onaylandı.

Dyo boya, yeni ürünleri "Nano İpekmat", "Nanolack", "Na-Nofire", "Nanoparke" ve "Nano Geçiş Astarı" ile 2008'de pazar payını daha da artırmayı hedefliyor. 2008'e "Geleceği Boyuyoruz" sloganı ile giren Dyo, Çeşme Altın Yunus Oteli'nde gerçekleştirdiği Bayi Toplantısı'nda yeni nano ürünlerini tanıttı.

Yaşar Topluluğu Onursal Başkanı Selçuk Yaşar, İcra Başkanı Dr. Mehmet Aktaş, Başkan Yardımcısı Dyo Genel Müdürü Dr. Hüseyin Çeliker ve üst düzey yöneticilerin katıldığı bayi toplantısında 2008'in atılım yılı olacağı belirtildi.

Patent Oscarları sahiplerini buldu

Türk Patent Enstitüsü (TPE) tarafından bu yıl ikincisi düzenlenen "2007 Türk Patent Ödül Töreni" Ankara'da gerçekleştirildi.

Türkiye imajına ve ekonomiye katkısı, özgünlük, kalıcılık, tanınırlık ve iletişim kriterleri göz önünde tutularak ve-

rilen ödüller, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın katıldığı törenle sahiplerini buldu. Pınar Süt Mamülleri San. A.Ş., Türk Patent Enstitüsü tarafından verilen "2007 Türk Patent Ödülleri"nde gıda sektöründe "Altın Marka" ödülüne sahip oldu. Ödülü Pınar Süt A.Ş. adına Yaşar Holding Yönetim Kurulu Başkan Vekili İdil Yığıtbaşı aldı.

Selçuk Yaşar'a basketbola hizmet ödülü

İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir'de basketbolun tarihini yazanları unutmadı. İzmirli sporcular ve işadamları, "İzmir Basketboluna Hizmet Edenler Ödül Töreni"nde bulundu. Yaşar Holding Onursal Başkanı Selçuk Yaşar'da basketbola yaptığı katkılar nedeniyle ödüllendirildi.

Ödülü İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoglu'nun elinden alan Selçuk Yaşar, "Bu tarihi bir törendir ve gençlere örnektir. Bunun çalışanların nasıl takdir edildiğini gösteren iyi bir ders olmasını diliyorum" dedi.

15. İzmir Avrupa Caz Festivali

İzmir Kültür ve Sanat Vakfı'nın (İKSEV) düzenlediği 15. İzmir Avrupa Caz Festivali, dünyaca ünlü piyanist ve besteci Fahir Atakoğlu'nun açılış konseriyle gerçekleştirildi. 51. Grammy Ödülleri'ne aday gösterilen son albümü "İstanbul in Blue"daki eserlerini seslendirdiği konserde Atakoğlu'na davulda Horacio El Negro Hernandez, gitarda Wayne Krantz, saksofonda Bob Franceschin ve bas gitarda Matthew Garrison eşlik etti. Yaşar Topluluğu'nun sponsor olduğu konseri İKSEV Başkanı Filiz Sarper Eczacıbaşı, Yaşar Topluluğu Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Yaşar Kalpaklıoğlu, işadamları, fahri konso-lolar ve sanatseverler büyük beğeniyle izledi.

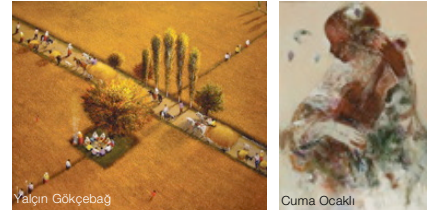
Pınar'a ödül yağdı

Türkiye'nin tek ambalaj merkezi olan TSE Ambalaj Laboratuvarı Müdürlüğü tarafından her yıl düzenlenen "Altın Ambalaj" yarışmasında Pınar Süt, ambalajlarıyla ödüle layık bulundular.

Bu yıl dokuzuncusu düzenlenen "Tüketicile Dost Altın Kalite Zirvesi" kapsamındaki "Markanı Ödüllendir Anketi" sonucunda ise Pınar sektöründe en yüksek oyu alarak "Tüketici Dostu Marka" unvanına layık görüldü.

Yalçın Gökçebağ ve Cuma Ocaklı resim sergisi

Selçuk Yaşar Resim Müzesi ve Sanat Galerisi'nin konukları Yalçın Gökçebağ ve Cuma Ocaklı'ydı. Yurtiçi ve yurtdışında sergiler açan Yalçın Gökçebağ, resimlerinde doğayı ve doğa içinde süren yaşamı nakış gibi işliyor. Gökçebağ, "Resim sanatının en güzel yanı, tabloya bakan insanın ne hissettiği, ne düşündüğüdür" diyor. Ressam Cuma Ocaklı'nın "Desen Tadında Asyalı Bir Tutum" adlı yağlı boya tablolarından oluşan sergisi sanatseverlerin beğenisine sunuldu. Resimlerinde insan figürlerine yer vererek duygu ve aklın ortak paydasını anlatmak istediğini belirten Ocaklı, "Yaşamın yönlendirici ve oluşturu gücü olarak kompozisyonla-rımda insanı işledim. Bu coğrafyadaki biz ve bizlerden önceki kültür katmanlarının bıraktığı izlerin, bizleri oluşturan yapı taşları olduğunu düşünüyorum" dedi.

World economy and change

We entered the second quarter of 2008. Nowadays, world agenda and in parallel to this, Turkey's agenda focus mainly on the developments in global economy. In January, the participants in Davos World Economic Forum Meeting dealt with a heavy agenda and discussed many different issues in various platforms with all their aspects. However, hot developments in global economy became prominent.

It is a common determination that the USA economy is in a slowdown and this also affects other countries' economies. The fluctuation in global markets makes its mark on 2008. China still draws attention with its rates of change and growth. While the center of the world was the West, today economic intensity and growth have shifted towards the East. It is seen that the growth will continue in agriculture, food, health and energy sectors in addition to current sectors. These sectors are considered to gain more importance in the following years due to environmental factors such as global warming and drought as well as the increase in world population. I think that it is very important for our country to closely follow the develop-

ments in global economy. Efficiency and innovations will stand at the forefront for competitiveness. Completing investments to exist in agriculture-food sectors in the future and strengthening infrastructure in education for a better performance will be important steps for Turkey.

Today, the importance of human factor is indisputable. Turkey with its strategic location, geographical features, young population is among the countries that the world watches closely. Our duty is to follow the developments in the world, to take proper actions and to be prepared for risks that may occur. Turkish economy can grow 7 - 7.5% every year and success becoming an economy worth trillion of dollars within 10 years. I believe wholeheartedly that Turkey has such a capacity. Being optimist but deliberate are prerequisites of standing against the future.

We have entered a period where our world is rapidly changing and different winds are blowing. I wish this will be a deliberate but efficient period for all of us and pay my respects to all.

Feyhan YAŞAR KALPAKLIOĞLU
Chairman of the Board

Art is life

A person born to be a painter, or becomes a painter by improving oneself abilities? Do the art flame once kindled binds oneself hand and feet? It was not possible to answer these questions with just one sentence until today. And it seems from now on it will stay unanswered. But there is a fact that art defines life. And the art flame once sparked inside one, it burns all the way long. Mehmet Güler, born in 1938, is a significant name of Turkish figurative art with his expressionist style. His art journey which started at his early ages, diverted him to sculpture or even acting time to time. Güler defines art as a "form excluding the usual". The existence of art introduces the meaning of life. He says he wants to express the effects that life has on him and wants to answer it by dealing with various branches of art. He mentions that he has to reflect what he understands from life and this is the nature of it. What lies beneath is his character that is influenced by life itself and wanting to respond it. There is a common saying which goes "everyone can make art". "Actually everyone should make art. But, art excludes the regular" Güler declares. And adds that "every-

one can make art" is an earnest desire and nothing else. Some artists are in need to express a message. Güler, although not being someone to support this idea, thinks that there must be a theme and a key note. And mentions that the continuity is essential. This is also a very important basis for the process of artistic formation. However, it should be repressed and kept behind. Güler explains that at the end of views like "there should be no message" or "art work should include a message", the most important thing that matters is, how you create the art work.

Deliberate positivism

Managing Director of Akbank Board of Directors, Suzan Sabancı Dinçer, defines herself as a “quick, dynamic, vivid, social, production focused, receptive to learning and disciplined” person. She continues her life in the framework of these principles.

Thus, she can manage her life and her social roles as a businesswoman, banker, wife and mother as she desires. Dinçer says “Our primary responsibility should be the economy because if the economy is good in a country, it will bring social welfare, cultural level, education and all approaches to us. Turkey took a great opportunity. It showed a very good performance for five years. In the last 4-5 months, either constitutional amendments or headscarf has been on our agenda. In addition to these, closure of the ruling party takes place on the agenda. There are other priorities above the economy. Turkey is a young country and we are passing important tests regarding the democracy. While we run towards the European Union and try to become a part of Europe, we should not take contrary actions or do surprising things. That will cause time loss.”

Dinçer is a colorful person. Apart from being a businesswoman, banker, wife and mother, she has also many identities in social life. She is Honorary Consul of Luxembourg and assumes active roles in non-governmental institutions such as TÜSIAD, KAGİDER, Finance Club. In her opinion, there is nothing you cannot do as long as you manage your time efficiently. She learned to be disciplined and set her priorities during her training in the U.K. Her every hour and day is planned. Meetings that exceed their schedule do not take place in her literature. She works fast and makes her decisions fast.

When she looks at the conjuncture, Dinçer says that she has positive visions about Turkey unless there is an unexpected mishap. However, she does not omit to say “I am deliberate. There are considerable problems in world conjuncture and of course, this will have important impacts on Turkey. It is not possible for everyone to earn money by doing everything. Companies and sectors that have strategic significance will continue to draw interest and investment. In this sense, I am an optimist but a deliberate positive.”

Street photographer

Having worked as a researcher for two years after having received painting training in İstanbul Faculty of Fine Arts and listening to his inner voice, Arif Aşçı tells his trainer, Hilmi Yavuz, that he wants to visit Asian countries and thus, he will resign from his duty. Hilmi Yavuz tells him that he won't be able to make a living by painting and suggests him to take photographs during his planned travel and write articles to journals. With the courage he has taken from Yavuz, Aşçı comes to an agreement with a newspaper and sets out for Asia and hits the road with a camera in his hand. As he expresses, “he throws himself out to get rid of his introversion”. He visits all Asian countries from Nepal to Sri Lanka, from China to Mongolia during three years. He takes photos of Asian countries he has visited from an amateur's perspective. He learns technical know-hows of photography within time and as he requires. As a photographer, he observes many people, cultures, faiths and climates and is enriched by these. He realizes that he has done the best for himself by listening to his inner voice. At the end of the journey, he puts his signature on a journal called “Tur-

kuaz (Turquoise)”. Thus, photography adventure of Aşçı that started unprofessionally turns into professionalism. When his journey ends and comes back to Turkey, he plans to return to his old profession, engraving, but does not want to leave photography.

Instead of black and white gravures he did before, he starts to take black and white photos. He reflects his training and accumulation on painting to his photographs. Camel caravans that he encountered during his

journey to Asia lead to the formation of Silk Road Project in his mind. He makes initiatives to realize this Project in 1996. He makes preparations for months for the project he defines as “Crazy work”. First, he seeks a sponsor for the Project. He reads many books depicting the Silk Road and examines many maps. Later, he once again happens to visit Asia. He travels for 18 months together with a four-member team. He sets out from Si-an in China and via Kyrgyzstan, Uzbekistan, Turkmenistan and Iran he arrives at Turkey from Doğubeyazıt.

Criticism is essential

Date: December 28th, 1895. Place: Paris, Grand Cafe. Incident: "The arrival of a train at the station". Its importance is that it is the start of film history. Its content is as short as its name implies, this is the date when approximately one-minute image depicting the arrival of a train at the station is called a film.

Those years when such images were crowned as a great success fell far behind. Although the USA film industry that exceeds \$ 200 billion is incomparable, this industry has also been growing in our country. Turkish film industry has gained vitality through new local productions that have begun to be played after 1980s, which is accepted as the standstill period of the industry, and draws attention of the world with important awards it has won in international festivals.

Alin Taşçıyan has been responsible for film criticism in Milliyet journal since 1994. She has been working as a consultant in prominent festivals of Turkey such as İstanbul Film Festival and Adana Golden Boll Film Festival and assuming the duty of jury in many international festivals. We have asked Taşçıyan if what has been experienced in a period when audience fills cinema halls, local productions break box office records and first films of young directors start to be played successively can be optical illusion. Taşçıyan has said that details regarding which films the audience watches and which films break box office re-

cords should not be missed out. Some of the key comments from our interview with Taşçıyan, who defines her job as adjusting salt of films, are "there is not a beach where those who want to become famous in Cannes undress", "the USA film industry is not limited to Oscar", "You may seek ways to escape from the hall even if the director is Coppola", "Although Turkish films play to a full house, Turkish cinema moves backwards".

Humans are more than they are

Conducting metaphysical studies over 20 years, Işık Menderes describes that humankind is much more than it seems. She says "In fact, each of us is a great power. But we are not aware of it, we do not know how to bring it out. If only our soul could discover its purpose. If only those who could discover could explain to others who could not...What's in the Universe is reflected in Humankind".

Nowadays, when we experience "information blumia" as she defines, the information in our minds does not have any meaning. Information that we have theoretically and cannot practice does not turn into knowledge. The whole matter is that information should come down to heart.

When you talk to Menderes, you start to feel that there is not any obstacle that you cannot overcome or any problem that you cannot resolve. However, what controls you and dares you is not the feeling of courage. She says "It is sufficient as long as your soul could discover its purpose".

She says that life is like a stage play. "The first thing I have learned in metaphysics is that soul chooses its family before it is born since the soul almost determines what it wants to learn and teach in that life. We call this 'the purpose of soul' in metaphysics. The soul determines with whom it will realize its purpose. Consider life as a stage play. The soul chooses the players in the play and of course, the players should also choose it".

It is the indicator of our trust in ourselves and God's order to follow the course that soul determines through the guidance of our senses. According to Menderes, developing this courage means using that magnificent power within us.

We should not wait for our fears to ease in order to end a relationship that gives more damage than benefit or to change a job that we have got bored of. If motions within us are gradually increasing, then it's time to listen to them. These motions are the soul's voice that calls us for change.

“I cannot stop myself”

CEO of Hey Tekstil, Aynur Bektaş, is a colorful, energetic and successful businesswoman. They call her “Atom Ant” in business world. One of the prominent woman entrepreneurs of Turkey, Bektaş established Hey Tekstil in 1992 by selling her two houses and golds after having retired from the bank at the age of 37 where she worked as an officer. She managed to make her company rank among the greatest 500 companies of Turkey within 12 years. Today, Bektaş serves with her eight companies in textile, tourism, informatics and real estate sectors and is considered among the most powerful women of Turkey. We see an energetic and excited woman. She is an entrepreneur and addicted to success. She says “There is not any work or employee that is unsuccessful in my company. I attach high importance to what I have got and somehow make them successful. I caught the illness of not being idle. I cannot stop myself”. Hey Tekstil completed 2007 with seven factories in İstanbul and Anatolia, 3,200 employees and \$ 250 million turnover. Its turnover target for 2008 is \$ 500 million.

People are necessarily curious about clothing preferences of a woman whose main field of activity is textile. Bektaş tells about herself with all her sincerity and we encounter Burda legend. Bektaş likes getting dressed very much since her childhood and she associates this with the fact that she did not use to dress stylishly. Bektaş could have new clothes only in religious festivals and her mother used to disarrange her old

clothes and sew new ones for her daughter. After Bektaş learned sewing, she started to buy Burda magazine and sew her clothes for herself. While she was working in the bank, she participated in special days with clothes she sewed. Bektaş thinks that Anatolia has a substantial clothing culture and likes her colorful fabrics and big designs. Nowadays, she prefers branded garments but she does not want her life to be considered as brand.

Art is freedom, freedom is art...

German curator, Marcus Graf, has been in Turkey for seven years. His opinion on whether art lovers or artists should change in order to make art from within life are definite: “Artists should change. Artists cannot create art according to their own desires. Art is freedom.” Graf was brought up in Hamm/Germany and in a district where foreigners mainly live. Having graduated from Hildsheim University, Department of Fine Arts, Aesthetics and Art History, he worked in many art and cultural institutions as a curator, guide, writer and project manager. After a while, he went to New York to open a new page in his life. He stayed in New York for three months but he could not find what he looked for and returned to Germany. He decided to visit Turkey in 2001 with his Turkish friend for six weeks and said “that’s what I had been looking for”. Graf met the woman of his dreams in Turkey. He fell in love in 2001. He found “art” in Turkey. There was only a problem: People were away from the art. But he was determinent. He told “If people do not come to art, he will bring art to them”. Ever then he has been working in İstanbul to bring art and people together.

He says that the main difference between Turkish artists and foreign artists is the courage and continues “Turkish artists are braver because artists receive financial aid from the government in foreign countries such as Germany. Apart from this, there are more social areas for art abroad. Art galleries, exhibition centers and art associations abroad draw more attention than those in Turkey. 90% of art galleries in Turkey have been opened after 2001. Here, everything is currently developing. Of course, this is related to the cul-

tural development. We may say that cultural development in Turkey started in 1980s. On the other hand, laws on sponsorship have been amended. These amendments have had a positive effect. Biennals have had a considerable effect on modern art. Giant companies have started to bring art under their umbrella. They understood that sportive activities are not sufficient for social development. The only support of a Turkish artist is his own family. In this sense, I consider Turkish artists to be very brave.”

Beauty of seven hills is disappearing

On the one hand, ever-increasing transportation needs of İstanbul, one of the biggest metropolitans of the world, and on the other hand, invaluable history that is the heritage of three great empires. While becoming modernized in this city with one thousand seven hundred years history, where three different empires lived, it is also necessary to adopt history.

Having written on art history and archaeology approximately for 40 years and acting as an intermediate for many historical works to return to Turkey, Özgen Acar has told archaeological history of Turkey. Expressing that it is impossible to appreciate archaeological richness of İstanbul, Acar says "When you wander around Sultanahmet, Üsküdar or Rumelihisari you forget today and is lost in the past while you think history. When you see a statue of Orhan Veli, you reach Orhan Veli. A moment comes and you recall Fatih. Then, you remember Constantini. Financial value of these is beyond price." He expresses his concerns about the protection of this huge heritage as "Turkey is both the most lucky and unlucky country of the world. It has such richness but economically, it is a poor country. Illegal trafficking of historical work is like a pipeline. On the one side, there are historically rich but economically poor countries such as Turkey and on the other side, there are economically rich but historically poor

countries such as the USA and Japan. I saw in the vicinity of Washington that they surrounded a splendid fig tree with chains. It was written on the plaque in front of the tree that 'George Washington slept under this tree.' Their history is composed of 250 years; come here and see our history. This the opportunity of Turkey but our poverty today led to at least one or two treasure hunters in every village. The damage caused by such treasure hunters has increased. Advertisings of metal detectors are on TV. Treasure hunters can now obtain prospecting license and search for treasure with seismology tools. The government is just an onlooker to this situation. Our museums are in very poor condition."

Work of art that shades in

Sculptor Bihret Mavitan is an artist who got acquainted with art at a very early age thanks to her family. Mavitan's family who live in Izmir, originally from crete, showed her a choice of life that is full of joy with music, paintings and concerts. She spent most of her time in Karşıyaka where she was all surrounded with churches, ceremonies, chimes and Greek culture. Mavitan thinks that her artistic aesthetics has nourished and taken on a shape from these acquaintances.

Mavitan, a firm believer of form, thinks that it is a reward which the artist gives himself. "Sculpture is yet in

people's lives", the artist says, and adds that in order people to be interested in sculpture the artist should explain what it is and should educate the masses. According to Mavitan who describes sculptor as a person who has to know about everything a little bit, sculpture is a entertaining, educating and an illustrating tool. Mavitan defines sculpture as "The work of art with a shadow". And that brings another third dimension to it. So, the sculptor has to understand the third dimension well. In order to do this, sculptor has to know about geometry, painting, music, physics, mathematics, chemistry, history, sociology, philosophy and logics. Furthermore, has to make sports, be healthy, powerful and mighty. In other words, has to have a knowledge about everything a little bit. Mavitan thinks the worst thing in sculpture is copying. And adds that this is the worst injury that a sculptor has to live through. Warns the new sculptors to not to do that. An owl has two significant features; it can see at nights and turn its head 360 degrees. That means, it can know everything around. Mavitan says that this situation is the number one headache of the sculptor and adds that an artist can see 360 degrees and that has not been taught to.

